

รายงานการวิจัย

ออกแบบบ้านต้นแบบเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชะแล้ จังหวัดสงขลา
The Design of Prototype House for Conserving Local Wisdom in
Chalae Community, Songkhla Province.

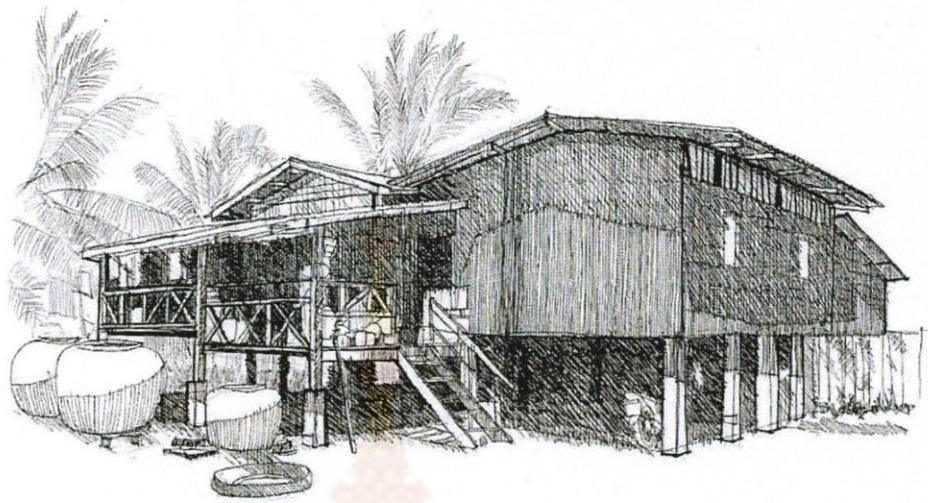
ปิยาภรณ์ อรมุต
เจนจิรา ขุนทอง

Piyaporn Oramut
Janejira Khunthong

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
งบประมาณผลประโยชน์ประจำปี ๒๕๕๙

รายงานวิจัย

ออกแบบบ้านต้นแบบเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนชะแล้ จังหวัดสงขลา

The Design of Prototype House for Conserving Local Wisdom in
Chalae Community, Songkhla Province.

โดย ปิยาภรณ์ อรมุต

เจนจิรา ขุนทอง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณา คณะผู้บริหารของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะกรรมการวิจัยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ทุกท่านที่ได้กรุณาแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี รวมทั้งเจ้าหน้าที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ที่อำนวยความสะดวก และช่วยประสานงานกับทางมหาวิทยาลัยให้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณอาจารย์โอปอ ชัยสง่าพงษ์ ผู้ให้คำปรึกษาด้านภาษาต่างประเทศแก่ผู้วิจัย และ นักศึกษาหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตร์ภาคสมทบรุ่น ๕ ที่ช่วยในการวาดภาพลายเส้นประกอบ ทั้ง ช่วยในการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ตลอดจนจนชาวบ้านชุมชนชะแล้ รวมถึงกัลยาณมิตรทุกท่านที่คอยให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้านแก่ผู้วิจัยเสมอมา

ขอขอบคุณคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ที่ได้ สนับสนุนทุนในการทำวิจัยเรื่องนี้ จนทำให้ผู้วิจัยสามารถทำวิจัยเรื่องสำเร็จได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อประเสริฐ และคุณแม่อมสิน ศรีทองใส ที่ให้กำลังใจและเอาใจ ใส่ดูแลให้การสนับสนุนลูกในทุก ๆ ด้านด้วยดีตลอดมา นอกจากนั้นยังมีพี่ น้อง เพื่อนพ้อง ลูกศิษย์ ชาวสถาปัตย์ที่รักทุกคน และผู้มีพระคุณอีกหลายคนที่ให้ความช่วยเหลือ ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวนาม ได้ทั้งหมด จึงขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูแก่เวทิตาแต่ บุพการี บุรพจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ปิยาภรณ์ อรมุต

ออกแบบบ้านต้นแบบเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนชะแล้ จังหวัดสงขลา

ปิยาภรณ์ อรมุต^๑ เจนจิราขุนทอง^๒

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาออกแบบบ้านต้นแบบเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนชะแล้ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์และออกแบบบ้านต้นแบบ โดยคำนึงถึงวิถีชีวิตและความต้องการของคนในชุมชน ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ รวมทั้งถ่ายภาพ และเขียนภาพลายเส้นประกอบ แล้วนำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีภาพประกอบบางตอน รวมถึงออกแบบบ้านต้นแบบตามแนวคิดอนุรักษ์ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

การศึกษาลักษณะเรือนพื้นถิ่นของชุมชนชะแล้ พบว่าลักษณะของเรือนจะมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะทางภูมิลักษณะของพื้นที่ และการประกอบอาชีพ ผู้วิจัยจึงแบ่งพื้นที่ศึกษาตามลักษณะทางภูมิลักษณะของพื้นที่ คือ เรือนในพื้นที่ราบเชิงเขาซึ่งประกอบอาชีพทำสวน, ทำนา และเรือนในพื้นที่ราบลุ่มริมทะเลสาบซึ่งประกอบอาชีพทำการประมง โดยจะแบ่งเรือนในแต่ละภูมิลักษณะ ออกเป็น ๓ ช่วงอายุ คือ เรือนที่มีอายุน้อยกว่า ๓๐ ปี เรือนที่มีอายุ ๓๐ปี-๕๐ปี เรือนที่มีอายุตั้งแต่ ๕๐ปีขึ้นไป เพื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของลักษณะเรือน จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยได้ออกแบบบ้านต้นแบบ เป็นบ้านยกพื้นมีใต้ถุน รูปทรงโดยรวมคล้ายเรือนแบบเดิม แต่มีความร่วมสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของชาวบ้านในยุคปัจจุบัน รวมทั้งปรับเปลี่ยน และเพิ่มพื้นที่ใช้สอยให้เป็นไปตามความต้องการมากขึ้น แต่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนไว้

คำสำคัญ : ภูมิปัญญาท้องถิ่น, บ้านต้นแบบ

^๑ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย อ. เมือง จ. สงขลา

^๒ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย อ. เมือง จ. สงขลา

The Design of Prototype House for Conserving Local Wisdom in Chalae Community, Songkhla Province.

Piyaporn Oramut ^a JaneJira Khunthong ^b

Abstract

This research is a study of the prototype house for conserving local wisdom in Chalae Community, Songkhla Province, which collects information on local architecture and Context Relevant. To use as a database to analyze and design the prototype. By taking into consideration how the way of life and the people needs in the community. Both past and present.

The researcher collected data by observation, interview, photographing and line drawing to describe the results by descriptive analysis with illustrations including the design of a prototype house based on conservation concept. The results are summarized as follows.

A study of Vernacular architecture in Chalae community. It is found that the characteristics of the house will vary according to the geographical appearance of the area. And occupation. The researcher divides the study area according to the geographic characteristics which are in the Piedmont plateaus where peoples do farming and in the lagoon area where peoples do fishing. They will be divided the house into three categories : less than ๓๐ years old, ๓๐ years old to ๕๐ years old, and ๕๐ years old and above. To see the transformation of the style. Based on this information, the researchers designed the prototype house into a house with basement. The overall shape is almost the same as the original but combine contemporary architecture into it. To meet the way of living and needs of the present day villagers. Jointly modify and add more space to meet more needs. But still retain the identity of the community.

Keywords : local wisdom, prototype house

^a Faculty of Architecture, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Muang, Songkhla Province.

^b Faculty of Architecture, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Muang, Songkhla Province.

สารบัญ

บทที่	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อ.....	ข
สารบัญ.....	ง
๑ บทนำ.....	๑
๑.๑. ความสำคัญ และที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย.....	๑
๑.๒. คำสำคัญ (Keywords) ของโครงการวิจัย.....	๗
๑.๓. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย.....	๗
๑.๔. ขอบเขตของโครงการวิจัย.....	๗
๑.๕. ทฤษฎี สมมุติฐาน.....	๘
๑.๖. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๘
๑.๗. วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล.....	๘
๑.๘. ระยะเวลาทำการวิจัย และแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย.....	๘
๑.๙. แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย.....	๑๐
๑.๑๐. ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ.....	๑๐
๒ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๑๐
๒.๑. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น.....	๑๑
๒.๑.๑. ความหมายของภูมิปัญญา.....	๑๑
๒.๑.๒. ภูมิปัญญาด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นภาคใต้.....	๑๑
๒.๑.๓. แนวความคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชน และโลกาภิวัตน์.....	๑๕
๒.๑.๔. สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น (Vernacular architecture).....	๑๖
๒.๑.๕. เรือนไทยพื้นถิ่น.....	๑๗
๒.๑.๖. คุณค่าเรือนพักอาศัยพื้นถิ่น.....	๑๗
๒.๑.๗. วิธีอนุรักษ์เรือนพักอาศัยพื้นถิ่น.....	๑๘
๒.๒ ทฤษฎีการออกแบบบ้าน.....	๒๐
๒.๒.๑ แนวคิดการออกแบบบ้าน.....	๒๐
๒.๒.๒ ลักษณะของบ้านที่ดี.....	๒๑
๒.๒.๓ องค์ประกอบที่มีผลต่อคุณภาพของบ้าน.....	๒๑
๒.๒.๔ การออกแบบบ้าน นั้นมีตัวแปร สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นหลัก..	๒๓
๒.๒.๕ ลักษณะของวิธีการสร้างสภาวะน่าสบาย(Comfort Zone)	๒๓
๒.๒.๖ ปัจจัยในการสร้างสภาวะน่าสบาย.....	๒๓
๒.๒.๗ การออกแบบที่ว่างและ การวางผังภายในอาคาร.....	๒๔
๒.๒.๘ การออกแบบบ้านให้ประหยัดพลังงาน.....	๒๗

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
๒.๓ ข้อมูลทั่วไป ตำบลชะแล้.....	๒๙
๒.๔.๑ ความเป็นมา.....	๒๙
๒.๔.๒ ลักษณะพื้นที่.....	๒๙
๒.๔.๓ เขตพื้นที่.....	๒๙
๒.๔.๔ อาชีพ.....	๒๙
๒.๔.๕ สาธารณูปโภค.....	๒๙
๒.๔.๖ การเดินทาง.....	๓๐
๓ ลักษณะและการเปลี่ยนแปลงเรือนพื้นถิ่น ชุมชนชะแล้.....	๓๑
๓.๑ ลักษณะและการเปลี่ยนแปลงของเรือนในพื้นที่ราบเชิงเขา.....	๓๒
๓.๑.๑ อายุไม่เกิน ๓๐ ปี.....	๓๓
๓.๑.๒ เรือนที่มีอายุ ๓๐ปี-๕๐ปี.....	๔๓
๓.๑.๓ เรือนที่มีอายุตั้งแต่ ๕๐ปีขึ้นไป.....	๕๒
๓.๒ ลักษณะและการเปลี่ยนแปลงของเรือนในพื้นที่ราบลุ่มริมทะเลสาบ.....	๖๗
๓.๒.๑ เรือนที่มีอายุไม่เกิน ๓๐ ปี.....	๖๗
๓.๒.๒ เรือนที่มีอายุ ๓๐-๕๐ ปี.....	๗๖
๓.๒.๓ เรือนที่มีอายุ ๕๐ ปี ขึ้นไป.....	๘๐
๔ ความสัมพันธ์ทางสภาพแวดล้อม.....	๘๙
๔.๑ ที่ราบเชิงเขา.....	๘๙
๒.๔.๑ ความสัมพันธ์ระหว่างอาคารพื้นถิ่น-ป่าไม้.....	๘๙
๒.๔.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างอาคารพื้นถิ่น-ลักษณะภูมิประเทศ.....	๙๐
๕ บ้านต้นแบบชุมชนชะแล้ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา.....	๑๐๓
ผังบริเวณ.....	๑๐๓
โครงสร้างหลังคา.....	๑๐๓
แปลนหลังคา.....	๑๐๔
แปลนพื้น.....	๑๐๔
รูปด้าน ๑,๒.....	๑๐๕
รูปด้าน ๓,๔.....	๑๐๖
รูปตัด A-A.....	๑๐๗
รูปตัด B-B.....	๑๐๗
โครงสร้างคานพื้น.....	๑๐๘
โครงสร้างฐานรองหัวเสา.....	๑๐๘
รูปตัด A ขยายห้องน้ำ ๑.....	๑๐๙

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
แบบขยายประตูหน้าต่าง.....	๑๑๐
บรรณานุกรม.....	๑๑๓
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	๑๑๔

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
๑	แสดงฐานเจดีย์องค์เก่า	๓
๒	แสดงพระพุทธรูปปางสมาธิบนเนินเขาด้านทิศตะวันตก	๔
๓	แสดงพระโบสถ์ตึกเมื่อครั้งอดีต	๔
๔	แสดงกรอบแนวความคิด	๘
๕	แสดงการยกพื้นใต้ถุนโถ่ง	๑๒
๖	แสดงบ่อ และโอ่งขนาดใหญ่ใต้ถุนเรือนเพื่อเก็บน้ำ	๑๓
๗	แสดงคอสองเพื่อรับแสง และลม	๑๓
๘	แสดงการสอดสลัก เข้าเคียว เจาะ บาก	๑๔
๙	แสดงรั้วจากวัสดุที่มีอยู่ในชุมชน	๑๕
๑๐	แสดงระดับพื้นเรือนสูงกว่าพื้นชาน	๑๖
๑๑	แสดงตำแหน่งเรือนที่เก็บข้อมูลในพื้นที่เชิงเขา	๓๒
๑๒	แสดงทัศนียภาพภายนอกของเรือนนางสมใจ ปีมมณี	๓๓
๑๓	แสดงทัศนียภาพภายนอกของเรือนนางสมใจ ปีมมณี (ต่อ)	๓๔
๑๔	แสดงภาพองค์ประกอบของเรือนนางสมใจ ปีมมณี	๓๔
๑๕	แสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนางสมใจ ปีมมณี	๓๕
๑๖	รูปตัดของเรือนนางสมใจ ปีมมณี	๓๕
๑๗	แสดงรูปด้านของเรือนนางสมใจ ปีมมณี	๓๗
๑๘	แสดงภาพสเก็ตช์ทัศนียภาพภายนอกเรือนนางสมใจ ปีมมณี	๓๗
๑๙	แสดงแผนภูมิการใช้พื้นที่ของเรือนนางสมใจ ปีมมณี	๓๗
๒๐	แสดงทัศนียภาพภายนอกเรือนนายคำนึ่ง ลูบดำ	๓๘
๒๑	แสดงองค์ประกอบของเรือนนายคำนึ่ง ลูบดำ	๓๙
๒๒	แสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนายคำนึ่ง ลูบดำ	๔๐
๒๓	แสดงรูปตัดของเรือนนายคำนึ่ง ลูบดำ	๔๐
๒๔	แสดงรูปด้านของเรือนนายคำนึ่ง ลูบดำ	๔๑
๒๕	แสดงภาพสเก็ตช์ทัศนียภาพภายนอกของเรือนนายคำนึ่ง ลูบดำ	๔๒
๒๖	แสดงแผนภูมิการใช้พื้นที่ของเรือนนายคำนึ่ง ลูบดำ	๔๒
๒๗	แสดงทัศนียภาพของเรือนนางยอม ไผยวัฒน์	๔๓
๒๘	แสดงทัศนียภาพของเรือนนางยอม ไผยวัฒน์	๔๔
๒๙	แสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนางยอม ไผยวัฒน์	๔๕
๓๐	แสดงรูปตัดของเรือนนางยอม ไผยวัฒน์	๔๕
๓๑	แสดงรูปด้านของเรือนนางยอม ไผยวัฒน์	๔๕
๓๒	แสดงภาพสเก็ตช์ทัศนียภาพภายนอกเรือนของ นางยอม ไผยวัฒน์	๔๖

สารบัญภาพ(ต่อ)

ภาพที่		หน้า
๓๓	แผนภูมิแสดงพื้นที่ใช้สอยเรือนของ นางยอม ไมยวัฒน์	๔๖
๓๔	แสดงทัศนียภาพภายนอก	๔๗
๓๕	แสดงรายละเอียดขององค์ประกอบบ้าน นางแพรคนางค์ อำไพ	๔๘
๓๖	แสดงรูปตัดของเรือนนาง แพรคนางค์ อำไพ	๔๘
๓๗	แสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนาง แพรคนางค์ อำไพ	๔๙
๓๘	แสดงรูปด้านของเรือนนางแพรคนางค์ อำไพ	๕๐
๓๙	แสดงภาพสเก็ตทัศนียภาพภายนอกเรือนของนางแพรคนางค์ อำไพ	๕๑
๔๐	แผนภูมิแสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนางแพรคนางค์ อำไพ	๕๑
๔๑	แสดงทัศนียภาพภายนอก	๕๒
๔๒	แสดงรายละเอียดขององค์ประกอบบ้าน นางสมนึก ขุนเจริญ	๕๓
๔๓	แสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนางสมนึก ขุนเจริญ	๕๔
๔๔	แสดงรูปตัดของเรือนนางสมนึก ขุนเจริญ	๕๔
๔๕	แสดงรูปด้านของเรือนนางสมนึก ขุนเจริญ	๕๕
๔๖	แสดงภาพสเก็ตทัศนียภาพภายนอกเรือนของนางสมนึก ขุนเจริญ	๕๖
๔๗	แสดงแผนภูมิการใช้พื้นที่ของเรือนนางสมนึก ขุนเจริญ	๕๖
๔๘	แสดงทัศนียภาพภายนอก	๕๗
๔๙	แสดงรายละเอียดขององค์ประกอบบ้าน นายเลียง บางพงษ์	๕๘
๕๐	แสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนายเลียง บางพงษ์	๕๙
๕๑	แสดงรูปด้านของเรือนนายเลียง บางพงษ์	๖๐
๕๒	แสดงรูปตัดของเรือนนายเลียง บางพงษ์	๖๐
๕๓	แสดงภาพสเก็ตทัศนียภาพภายนอกเรือนของนายเลียง บางพงษ์	๖๑
๕๔	แสดงแผนภูมิการใช้พื้นที่ของเรือนนายเลียง บางพงษ์	๖๒
๕๕	แสดงทัศนียภาพภายนอก	๖๒
๕๖	แสดงรายละเอียดขององค์ประกอบบ้าน นางพิม	๖๓
๕๗	แสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนางพิม	๖๓
๕๘	แสดงรูปตัดของเรือนนางพิม	๖๔
๕๙	แสดงรูปตัดของเรือนนางพิม	๖๔
๖๐	แสดงภาพสเก็ตทัศนียภาพภายนอกเรือนของนางพิม	๖๕
๖๑	แสดงแผนภูมิการใช้พื้นที่ของเรือนนางพิม	๖๕
๖๒	แสดงผังชุมชน	๖๖
๖๓	แสดงทัศนียภาพ	๖๖
๖๔	แสดงทัศนียภาพภายนอกของเรือนนายเจริญ พาสโล	๖๗
๖๕	แสดงภาพองค์ประกอบของเรือนนายเจริญ พาสโล	๖๗

สารบัญภาพ(ต่อ)

ภาพที่		หน้า
๖๖	แสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนายจรรย์ พาสโล	๖๘
๖๗	แสดงรูปด้านของเรือนนายจรรย์ พาสโล	๖๙
๖๘	แสดงรูปตัดของเรือนนายจรรย์ พาสโล	๖๙
๖๙	แสดงภาพสเก็ตท์ศัณยภาพภายนอกเรือนของนายจรรย์ พาสโล	๗๐
๗๐	แสดงแผนภูมิการใช้พื้นที่ของเรือนนายจรรย์ พาสโล	๗๐
๗๑	แสดงทศัณยภาพภายนอก	๗๑
๗๒	แสดงรายละเอียดขององค์ประกอบบ้าน นาง จันท์ ศรีคงทอง	๗๑
๗๓	แสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนาง จันท์ ศรีคงทอง	๗๒
๗๔	แสดงรูปด้านของเรือนนาง จันท์ ศรีคงทอง	๗๓
๗๕	แสดงรูปตัดของเรือนนาง จันท์ ศรีคงทอง	๗๓
๗๖	แสดงภาพสเก็ตท์ศัณยภาพภายนอกเรือนของนาง จันท์ ศรีคงทอง	๗๔
๗๗	แสดงแผนภูมิการใช้พื้นที่ของเรือนนาง จันท์ ศรีคงทอง	๗๔
๗๘	แสดงทศัณยภาพภายนอก	๗๕
๗๙	แสดงรายละเอียดขององค์ประกอบบ้าน นาง พุ่ม ชัยณรงค์	๗๖
๘๐	แสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนาง พุ่ม ชัยณรงค์	๗๖
๘๑	แสดงรูปตัดของเรือนนาง พุ่ม ชัยณรงค์	๗๗
๘๒	แสดงรูปด้านของเรือนนาง พุ่ม ชัยณรงค์	๗๗
๘๓	แสดงภาพสเก็ตท์ศัณยภาพภายนอกเรือนของนาง พุ่ม ชัยณรงค์	๗๘
๘๔	แสดงแผนภูมิการใช้พื้นที่ของเรือนนาง พุ่ม ชัยณรงค์	๗๘
๘๕	แสดงทศัณยภาพภายนอก	๗๙
๘๖	แสดงรายละเอียดขององค์ประกอบบ้าน นางปิ่น คชกฤษ	๘๐
๘๗	แสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนางปิ่น คชกฤษ	๘๐
๘๘	แสดงรูปตัดของเรือนนางปิ่น คชกฤษ	๘๑
๘๙	แสดงรูปด้านของเรือนนางปิ่น คชกฤษ	๘๑
๙๐	แสดงภาพสเก็ตท์ศัณยภาพภายนอกเรือนของนางปิ่น คชกฤษ	๘๒
๙๑	แสดงแผนภูมิการใช้พื้นที่ของเรือนนางปิ่น คชกฤษ	๘๒
๙๒	แสดงทศัณยภาพภายนอก	๘๒
๙๓	แสดงรายละเอียดขององค์ประกอบบ้าน นาง ล้วน คงจำริญ	๘๓
๙๔	แสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนาง ล้วน คงจำริญ	๘๓
๙๕	แสดงรูปด้านของเรือนนาง ล้วน คงจำริญ	๘๔
๙๖	แสดงรูปตัดของเรือนนาง ล้วน คงจำริญ	๘๔
๙๗	แสดงภาพสเก็ตท์ศัณยภาพภายนอกเรือนของนาง ล้วน คงจำริญ	๘๕

สารบัญภาพ(ต่อ)

ภาพที่		หน้า
๙๘	แสดงแผนภูมิการใช้พื้นที่ของเรือนนาง ล้วน คงจำรูญ	๘๕
๙๙	แสดงแผนภูมิการใช้พื้นที่ของเรือนนาง ล้วน คงจำรูญ	๘๖
๑๐๐	แสดงทัศนียภาพภายนอก	๘๘
๑๐๑	แสดงถึงวัสดุที่สามารถมาประดับตกแต่งบ้านได้	๘๘
๑๐๒	แสดงการทำมาหากินของคนในพื้นที่	๘๙
๑๐๓	แสดงทัศนียภาพภายนอก	๘๙
๑๐๔	แสดงวิเคราะห์ วิธีความเป็นอยู่ของ USER	๙๐
๑๐๕	แสดงวิเคราะห์ วิธีความเป็นอยู่ของ USER	๙๑
๑๐๖	แสดงวิเคราะห์และจัดวางพื้นที่ภายในบ้านชะแล้	๙๒
๑๐๗	แสดงลักษณะสภาพบริบทของพื้นที่ราบเชิงเขาและที่ราบ	๙๓
๑๐๘	แสดงลักษณะการเปลี่ยนแปลงของเรือนในพื้นที่ราบเชิงเขาและที่ราบ	๙๔
๑๐๙	แสดงวิเคราะห์ผังบริเวณบ้านโดยรอบๆและมีผลต่อบ้านชะแล้	๙๕
๑๑๐	แสดงPROCESS DESIGN ๑	๙๖
๑๑๑	แสดงPROCESS DESIGN ๒	๙๗
๑๑๒	แสดงPROCESS DESIGN ๓	๙๘
๑๑๓	แสดงรูปตัด A-A , B-B	๙๙
๑๑๔	แสดงที่มาและการออกแบบวัสดุและ อัตลักษณ์รูปทรง	๑๐๐
๑๑๕	แสดงที่มาและการออกแบบวัสดุและ อัตลักษณ์รูปทรง	๑๐๑
๑๑๖	แสดงผังบริเวณ	๑๐๒
๑๑๗	แสดงโครงสร้างหลังคา	๑๐๒
๑๑๘	แสดงแปลนหลังคา	๑๐๓
๑๑๙	แสดงแปลนพื้น	๑๐๓
๑๒๐	แสดงรูปด้าน ๑	๑๐๔
๑๒๑	แสดงรูปด้าน ๒	๑๐๔
๑๒๒	แสดงรูปด้าน ๓	๑๐๕
๑๒๓	แสดงรูปด้าน ๔	๑๐๕
๑๒๔	แสดงรูปตัด A-A	๑๐๖
๑๒๕	แสดงรูปตัด B-B	๑๐๖
๑๒๖	แสดงโครงสร้างคานพื้น	๑๐๗
๑๒๗	แสดงโครงสร้างฐานรองหัวเสา	๑๐๗
๑๒๘	แสดงรูปตัด A ขยายห้องน้ำ ๑	๑๐๘
๑๒๙	แสดงรูปตัด B ขยายห้องน้ำ ๒	๑๐๘

สารบัญภาพ(ต่อ)

ภาพที่		หน้า
๑๓๐	แสดงแบบขยายประตู่ หน้าต่าง	๑๐๙
๑๓๑	แสดงแบบขยายประตู่ หน้าต่าง	๑๐๙
๑๓๒	แสดงแบบขยายประตู่ หน้าต่าง	๑๑๐
๑๓๓	แสดงแบบขยายประตู่ หน้าต่าง	๑๑๐
๑๓๔	แสดงทัศนียภาพภายนอกบ้านชะแล้	๑๑๒

สารบัญตาราง

ตารางที่

๑

แสดงระยะเวลาทำการวิจัย

หน้า

๙

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

วัฒนธรรม เป็นเครื่องสร้างระเบียบแก่สังคมมนุษย์ วัฒนธรรมเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม ให้มีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจนรวมถึงผลของการแสดงพฤติกรรมตลอดจนถึงการสร้างแบบแผนของความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของสมาชิกให้อยู่ในรูปแบบเดียวกัน วัฒนธรรมทำให้เกิดความสามัคคีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สังคมที่มีวัฒนธรรมเดียวกันย่อมจะมีความรู้สึกผูกพันเดียวกัน เกิดความเป็นปึกแผ่น จงรักภักดีและอุทิศตนให้กับสังคมทำให้สังคมอยู่รอด วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของสถาบัน เช่น รูปแบบของครอบครัวจะเห็นได้ว่าลักษณะของครอบครัวแต่ละสังคมต่างกันไป ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมในสังคมเป็นตัวกำหนดรูปแบบ เช่น วัฒนธรรมไทยกำหนดเป็นแบบสามีภรรยาเดียว ในอีกสังคมหนึ่งกำหนดว่าชายอาจมีภรรยาได้หลายคน หรือหญิงอาจมีสามีได้หลายคน ความสัมพันธ์ทางเพศก่อนแต่งงานเป็นสิ่งที่ดีหรือเป็นเรื่องขัดต่อศีลธรรม วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือช่วยแก้ปัญหา และสนองความต้องการของมนุษย์ มนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตภายใต้สิ่งแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นมนุษย์ต้องแสวงหาความรู้จากประสบการณ์ที่ตนได้รับการประดิษฐ์คิดค้นวิธีการใช้ทรัพยากรนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตและถ่ายทอดจากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปสู่สมาชิกรุ่นต่อไปได้โดยวัฒนธรรมของสังคม วัฒนธรรมช่วยให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า หากสังคมใดมีวัฒนธรรมที่ดงามเหมาะสม เช่น ความมีระเบียบวินัย ขยัน ประหยัด อดทน การเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว เป็นต้น สังคมนั้นย่อมจะเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว วัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของชาติ คำว่า เอกลักษณ์ หมายถึง ลักษณะพิเศษหรือลักษณะเด่นของบุคคลหรือสังคม ที่แสดงว่าสังคมหนึ่งแตกต่างไปจากอีกสังคมหนึ่ง เช่น วัฒนธรรมการพบปะกันในสังคมไทย จะมีการยกมือไหว้กันแต่ในสังคมญี่ปุ่นใช้การคำนับกัน เป็นต้น

ชุมชนชะแล้ เป็นชุมชนที่ราบลุ่มทะเลสาบสงขลา มีสภาพภูมิศาสตร์ที่แตกต่างไปจากตำบลใกล้เคียง นอกเหนือจากมีธรรมชาติที่สวยงามของทะเลสาบ คือมีเนินเขาเล็ก ๆ และโบราณสถาน ที่ศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นถิ่นบึงอุบของชาวบ้านทั่วไป และมีชุมชนเก่าที่มีบ้านเรือนท้องถิ่นของชุมชนในตำบล ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น

ประวัติความเป็นมาตำบลชะแล้ อยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลตำบลชะแล้ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเทศบาลตำบลเมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๒ เป็นชุมชนที่ไม่ปรากฏหลักฐานการก่อตั้งขึ้นเป็นชุมชนมากนัก แต่จากการสืบค้นเล่าต่อกันมาว่า มีอิสลามกลุ่มหนึ่งได้อพยพมาอาศัยตั้งถิ่นฐานอยู่แถวริมคลอง ในส่วนที่ติดกับทะเลสาบสงขลา กลุ่มอิสลามนี้มีหัวหน้าชื่อ บังสะแล ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของคนในกลุ่ม ทุกคนมีอาชีพในการประมง หาปลาในทะเลสาบสงขลา

ต่อมามีคนนับถือศาสนาพุทธเข้ามาอาศัยมากขึ้น ทำให้มีการรบกวนวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความเชื่อของอิสลาม จึงอพยพล่าถอยจากพื้นที่แห่งนี้ ไปอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง เมื่อกลุ่มคนมุสลิมอพยพล่าถอยจากพื้นที่แล้ว การสัญจรโดยชาวไทยพุทธยังคงใช้ทางเรือและใช้ท่าเทียบเรือของบังสะแลเดิมอยู่ นานวันเข้าการเรียกชื่อท่าเทียบเรือได้กลายเป็นชื่อหมู่บ้านและผิผิวเป็นบ้านชะแล้ จนถึงปัจจุบัน

เทศบาลตำบลชะแล้ ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอสิงหนคร ๑๗ กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ ๕,๕๖๑.๘๘๕ ไร่ หรือประมาณ ๘.๙๐๗ ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๕ หมู่บ้าน มี

ประชากร ๓,๐๑๕ คน จำนวน ๖๒๘ ครัวเรือนและมีอาณาเขตดังนี้ ทิศเหนือ ติดกับตำบลบางเขียด ทิศใต้ ติดกับตำบลปากอ ทิศตะวันออก ติดกับตำบลรางแดง และทิศตะวันตก ติดกับชายฝั่งทะเลสาบสงขลา

ชุมชนชะแล้ไม่มีการบันทึกประวัติศาสตร์ มีแต่เรื่องเล่าที่เล่าต่อเนื่องกันมาถึงชื่อบ้านชะแล้ว่า มีอิสลามกลุ่มหนึ่งได้อาศัยตั้งถิ่นฐานอยู่แถวริมคลองในส่วนที่ติดกับทะเลสาบสงขลา กลุ่มอิสลามนี้มีหัวหน้าชื่อบังสะแลซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของคนในกลุ่ม ทุกคนมีอาชีพในการประมง หาปลา สัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลาเพื่อเป็นอาหารและแลกเปลี่ยนซื้อขาย ทุกตอนเย็นหลังจากการทำงานประกอบอาชีพแล้ว จะนำเรือกลับเข้ามาจอดรวมกันที่ท่าเรือหน้าบ้านของบังสะแลเป็นประจำทุกวัน ครั้นต่อมามีคนนับถือศาสนาพุทธเข้ามาอาศัยมากยิ่งขึ้น ทำให้มีการรบกวนวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความเชื่อของอิสลาม จึงอพยพล่าถอยจากพื้นที่แห่งนี้ ไปอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง เมื่อกลุ่มคนมุสลิมอพยพล่าถอยจากพื้นที่แล้ว การสัญจรโดยชาวไทยพุทธยังคงใช้ทางเรือและใช้ท่าเทียบเรือของบังสะแลเดิมอยู่ นานวันเข้าการเรียกชื่อท่าเทียบเรือได้กลายเป็นชื่อหมู่บ้านและผิดเพี้ยนเป็นบ้านชะแล้ จนถึงปัจจุบัน เมื่อชาวไทยพุทธเข้ามาตั้งรกรากได้นำพาความเชื่อทางศาสนาเข้ามาด้วยโดยการสร้างศาสนสถานขึ้นในพื้นที่ร่วมกันก่อตั้งวัดที่เนินเขาชะแล้ ซึ่งจากหลักฐานสมุดทะเบียนวัดในจังหวัดสงขลาระบุว่าได้ก่อตั้งวัดเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. ๑๙๙๙ (ตรงกับสมัยพระบรมไตรโลกนาถได้ปรากฏชื่อเมืองพัทลุง ในกฎหมายพระอัยการานทหารหัวเมือง พ.ศ. ๑๙๙๘) จากประวัติโดยบันทึกสมุดбудคำหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร บันทึกว่า มีสมณศักดิ์รูปหนึ่งได้เดินทางมาจากกรุงศรีอยุธยาลงมาทางปากยี่ได้สร้างวัด ๔ วัด คือ วัดพะโคะ ปัจจุบันตั้งอยู่ที่ ตำบลชุมพล อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา , วัดจะทิ้งพระ ตำบลในเมือง อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา, วัดชะแล้ ตำบลชะแล้ อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา วัดบางแก้ว

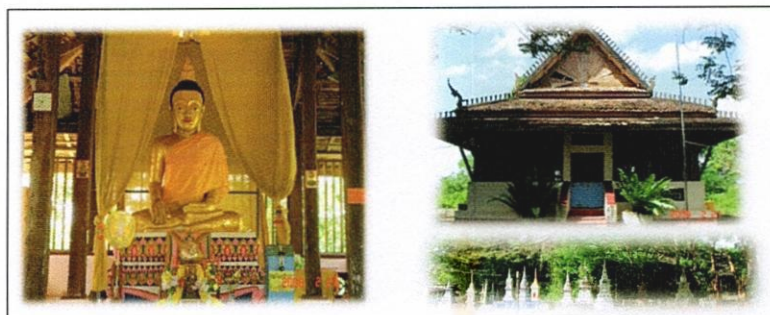
หลักฐานทางประวัติศาสตร์ของวัดชะแล้บางส่วน ปรากฏจากการขุดพบโบราณวัตถุจากซากที่เชื่อว่าเป็นส่วนของฐานเจดีย์องค์เก่า และเชื่อว่าน่าจะมีเจดีย์องค์เก่าก่อนที่จะสร้างเจดีย์องค์ปัจจุบันและได้พังลงไปก่อนหน้านี้แล้ว เป็นการค้นพบโดยบังเอิญเนื่องจากเจ้าอาวาสในขณะนั้น คือ ท่านแดง ปัญญธมโม เจ้าอาวาสรูปที่ ๑๐ (ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๒๕๒๖) ที่เห็นว่าพื้นที่บริเวณรอบองค์เจดีย์รกร้าง หญ้าคลุมโดยทั่วไป จึงให้ถากถางออกเมื่อขุดลงไปเล็กน้อยจึงพบกันไหแตกพร้อม พระ แหวน เงินทอง จึงนำมาเก็บรักษาไว้ พร้อมทั้งได้แจ้งให้กรมศิลปากรดำเนินการตามทางวิชาการ ทั้งนี้ยังค้นพบองค์เจดีย์ขนาดเล็กทำจากหยก สูงประมาณ ๒๐ เซนติเมตร สามารถถอดประกอบได้ แยกเป็น ๓ ส่วน คือ ท่อนฐานพระเจดีย์ ท่อนกลาง และท่อนยอดพระเจดีย์ ส่วนท่อนกลางพระเจดีย์นั้นปรากฏว่ามีเม็ดกลม ๆ หุ้มทองคำ ขนาดเท่าเมล็ดข้าวสารหัก จึงเข้าใจว่าเป็นพระบรมธาตุ เมื่อแกะออกดูเป็นแผ่นทองคำหุ้มพระธาตุ ภายในนั้น เป็นวัตถุขนาดเท่าเมล็ดผักกาดมีสีคล้ายดอกพิกุล

ภาพที่ ๑ แสดงฐานเจดีย์องค์เก่า
ที่มา : เทศบาลตำบลชะแล้, ๒๕๕๘

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ของวัดชะแล้บางส่วน ปรากฏจากการขุดพบโบราณวัตถุจากซากที่เชื่อว่าเป็นส่วนของฐานเจดีย์องค์เก่า และเชื่อว่าน่าจะมีเจดีย์องค์เก่าก่อนที่จะสร้างเจดีย์ปัจจุบันและได้พังลงไปก่อนหน้านี้แล้ว เป็นการค้นพบโดยบังเอิญเนื่องจากเจ้าอาวาสในขณะนั้น คือ ท่านแดง ปัญญธมโม เจ้าอาวาสรูปที่ ๑๐ ที่เห็นว่าพื้นที่บริเวณรอบองค์เจดีย์รกร้างหญ้าคลุมโดยทั่วไป จึงให้ถากถางออกเมื่อขุดลงไปเล็กน้อยจึงพบกัน ไทแตกพร้อม พระ แหวน เงินทอง จึงนำมาเก็บรักษาไว้ พร้อมทั้งได้แจ้งให้กรมศิลปากรดำเนินการตามทางวิชาการ ทั้งนี้ยังค้นพบองค์เจดีย์ขนาดเล็กทำจากหยกสูงประมาณ ๒๐ เซนติเมตร สามารถถอดประกอบได้ แยกเป็น ๓ ส่วน คือ ท่อนฐานพระเจดีย์ ท่อนกลาง และท่อนยอดพระเจดีย์ ส่วนท่อนกลางพระเจดีย์นั้นปรากฏว่ามีเม็ดกลม ๆ หุ้มทองคำขนาดเท่าเมล็ดข้าวสารหัก จึงเข้าใจว่าเป็นพระบรมธาตุ เมื่อแกะออกดูเป็นแผ่นทองคำหุ้มพระธาตุ ภายในนั้น เป็นวัตถุขนาดเท่าเมล็ดผักกาดมีสีคล้ายดอกพิกุล

องค์เจดีย์ปัจจุบันไม่มีหลักฐานการสร้าง เป็นรูปแบบลักษณะระฆังคว่ำ หรือโป่งขาม ท่านแดง ปัญญธมโม เจ้าอาวาสรูปที่ ๑๐ (ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๒๕๒๖) เห็นว่าองค์เจดีย์อยู่ในสภาพที่พร้อมจะพังลงมา จึงรวบรวมชาวบ้านและผู้มีจิตศรัทธาได้สร้างอาคารหลังใหม่คลุมเจดีย์ไว้ (ไม่ได้สร้างปิดทับ) พร้อมการบรรจุของที่ขุดพบทั้งหมดไว้ในฐานอาคารรวมทั้งเจดีย์หยกที่กล่าวถึง ทำให้ไม่สามารถศึกษาลักษณะรูปแบบศิลปกรรมได้ว่าเป็นฝีมือช่างและสกุลช่างในสมัยไหนโดยได้บรรจุเก็บเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๓๒ ตรงกับวันพฤหัสบดี ปีมะโรง ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๕ เวลา ๑๓.๐๐ น.

ภาพที่ ๒ แสดงพระพุทธรูปปางสมาธิบนเนินเขาด้านทิศตะวันตก
ที่มา : เทศบาลตำบลชะแล้, ๒๕๕๘

พระเขตก : ความเชื่อ ศักดิ์สิทธิ์ ศรัทธา

พระพุทธรูปปางสมาธิบนเนินเขาด้านทิศตะวันตก ซึ่งมีตำนานว่าท่านสมภารปาน เจ้าอาวาสวัดชะแล้ ได้ค้นพบเมื่อประมาณปีพุทธศักราช ๒๔๐๗ ในสมัยนั้นบริเวณเนินเขาด้านทิศตะวันตกมีต้นไม้ขึ้นปกคลุมอยู่มาก ไม่มีคนกล้าขึ้นไปเพราะเป็นเนินเขาที่เปลี่ยว ประกอบกับทางด้านทิศตะวันตกของเนินเขาเป็นที่ฝังศพของมุสลิมในอดีต คนไม่กล้าขึ้นไปบนเนินนี้ ท่านเจ้าอาวาส จึงได้ชักชวนประชาชนขึ้นไปแผ้วถางตัดแต่งต้นไม้ที่ไม่จำเป็นออก เมื่อถางไปก็พบเศียรพระพุทธรูปโผล่อยู่บนดิน จึงช่วยกันขุดดินออกจึงพบพระพุทธรูปที่สมบูรณ์ ได้นำมาทำความสะอาด และประดิษฐานไว้ ภายหลังสร้างวิหารคลุม ประชาชนจึงเรียกชื่อของพระพุทธรูปองค์นี้ว่า พระโบสถ์ตก ต่อมาเมื่อพระภิกษุที่จำพรรษา ชื่อ ภิกษุ อัน ได้ก่อพอกปูนโอบองค์พระพุทธรูปให้มีขนาดใหญ่ขึ้น โดยมีหน้าตักกว้าง ๔ ศอกเท่าขนาดปัจจุบัน

ภาพที่ ๓ แสดงพระโบสถ์ตกเมื่อครั้งอดีต
ที่มา : เทศบาลตำบลชะแล้, ๒๕๕๘

อย่างดี เล่าประชาชนโดยทั่วไปในตำบลชะแล้จะให้ความเคารพในความศักดิ์สิทธิ์ ของพระพุทธรูปนี้เป็นอย่างมาก มีความเชื่อในเรื่องการบนบาน การขอให้สมหวังในสิ่งที่ต้องการ จะเห็นได้จากการจัดงานประจำปีของวัดชะแล้ทุกปีจนถึงปัจจุบัน ที่มีการละเล่น โดยเฉพาะมโนราห์ ค่าใช้จ่ายของมโนราห์ที่ใช้แสดงนั้นมักจะมีคนคอยออกค่าใช้จ่ายให้ เนื่องจากการเก็บเงินถ้าสมหวังโดยการรับมโนราห์แสดงต่อหน้าพระพุทธรูป

ความศักดิ์สิทธิ์อีกประการของพระโบสถ์เขาคอก ในอดีตการปกครองของกลุ่มชนในพื้นที่รอบ ๆ วัดนั้นจะเป็นบทบาทของพระสงฆ์ เนื่องจากการเป็นผู้นำทางความคิด และเป็นผู้ที่ได้ร่ำเรียนหนังสือ มีความรู้ จึงได้รับการยอมรับทางสังคม พระจะดำเนินการทุกอย่างแม้แต่เรื่องการระงับข้อพิพาทระหว่างคนต่อคน พระโบสถ์คอกจึงเป็นที่เคารพและกล่าวขานถึงความศักดิ์สิทธิ์ เป็นสถานที่ที่ใช้ในการยุติข้อพิพาทได้เป็นกัน ทั่ว หากเกิดเหตุการณ์พิพาทของคนเมื่อหาข้อสรุปไม่ได้จะพากันมาที่พระโบสถ์คอก พร้อมกล่าวสาบานตนของแต่ละฝ่ายถึงความบริสุทธิ์ของตนเองจากข้อกล่าวหาของอีกฝ่าย และแสดงความบริสุทธิ์ที่กล่าวสาบานให้มิอันเป็นไป

ตำบลชะแล ตั้งอยู่บนด้านทิศตะวันออกของลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของกลุ่มตำบลในคาบสมุทรสทิงพระ ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ยกเว้นตอนกลางของพื้นที่ บริเวณหมู่ที่ ๔ และหมู่ที่ ๕ ที่เป็นเนินเขาเล็ก ๆ สองเนิน (หมู่ที่ ๔ หนึ่งเนิน หมู่ที่ ๕ หนึ่งเนินเขา) ความสูงเฉลี่ย ๓๐ - ๔๐ เมตร ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของเนินเขาประมาณ ๕๐- ๑๕๐ เมตร ลักษณะการลาดเอียงของพื้นที่จะเอียงไปทั้งสี่ทิศทาง แต่จะลาดเอียงมากไปสองด้านไปทางทิศตะวันออกและทิศตะวันตกขนานไปตามแนวเหนือใต้ ถนนสายบ้านใหญ่ - บ่อป่า (สข ๓๐๗๗) อยู่ตอนกลาง และพื้นที่ด้านทิศตะวันออกเป็นที่ราบปลูกข้าวเป็นส่วนใหญ่ พื้นที่ด้านทิศตะวันตกตลอดแนวเขตของตำบลชะแลติดกับทะเลสาบสงขลา ระยะทางกว่า ๓ กิโลเมตร ทำให้เกิดสภาพพื้นที่ป่าพรุ ที่หนาแน่นด้วยพันธุ์ไม้ เช่น โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่ ตาตุ่ม เสม็ด ประยงค์ หวาย โพธิ์ทะเล จาก ขึ้นหนาแน่นในพื้นที่กว่า ๔๐๐ ไร่ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชาวบ้านในชุมชนได้ใช้ป่าไม้เพื่อการยังชีพและเข้าใช้พื้นที่ได้การหาเลี้ยงชีวิต โดยเฉพาะการหาอาหาร ทั้งปลาดำตามช่วงฤดูกาล พืชผัก เห็ด และการเลี้ยงผึ้งหลวงด้วยกรรมวิธีภูมิปัญญาชาวบ้านสร้างรายได้แก่ครัวเรือนปีละไม่ต่ำ ๑ แสนบาท พื้นที่ป่าชายเลนเป็นอาศัยของสัตว์ที่เสี่ยงสูญพันธุ์ เช่น เสือปลา และนกทะเล ที่มีอยู่เกือบ ๒๐ ตัวที่อาศัยอยู่ตามแนวชายป่าติดกับทะเลสาบ จนนำไปสู่การแสวงหาแนวทางร่วมระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแนวทางอนุรักษ์

มรดกธรรมชาติในพื้นที่ตำบลชะแล ถือเป็นทุนทางสังคมของชุมชนที่สูงค่าและหาได้ยากยิ่ง คณะผู้บริหารส่วนท้องถิ่นในอดีต (นายขุนทอง บุญยประวิตร นายกองค์การบริหารส่วนตำบล) ได้วางแผนทางการพัฒนาเพื่อสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จัดทำเป็นค่ายพักแรมศึกษาระบบนิเวศน์ ซึ่งประสานงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ (สถานีวิจัยนันทวิทยาการป่าชายเลนที่ ๓๘ สงขลา) ในการจัดกิจกรรมร่วม ทั้งการปลูกป่า กิจกรรมเรียนรู้แก่เด็กและเยาวชน รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่เพื่อสร้างรายได้เสริมแก่คนในชุมชนทั้งยังสามารถเข้าใช้ประโยชน์และสงวนรักษาเพื่อตกทอดสู่ลูกหลานในอนาคตอย่างยั่งยืน

วิถีชีวิตคนชะแลถูกพัฒนามาจากลักษณะมรดกธรรมชาติในพื้นที่ที่บรรพบุรุษได้เลือกเข้ามาตั้งถิ่นฐานสร้างสมเป็นวิถีชีวิตพัฒนาเป็นวัฒนธรรม ประสพการณ์ จนตกทอดมาถึงปัจจุบัน ทั้งปรากฏในลักษณะการสร้างที่อยู่อาศัยซึ่งอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมของธรรมชาติตามช่วงฤดูกาล การเลือกใช้วัสดุพื้นถิ่นที่หาได้ราคาถูกในการปลูกสร้างที่อยู่อาศัย สร้างเครื่องมือในการเลี้ยงชีพ และการสร้างประเพณีภายใต้ความเคารพในธรรมชาติโดยเฉพาะประเพณีแห่งสายน้ำทั้งลอยกระทง การชักพระทางน้ำ ได้สะท้อนเป็นอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่แห่งนี้ แม้ว่าในยุคปัจจุบันที่กระแสเทคโนโลยีและรวดเร็วของการสื่อสารได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตการใช้ชีวิตของคนในชุมชน แต่ด้วยความคุ้นชินและด้วยความรัก ห่วงแหนมรดกทางธรรมชาติที่หล่อหลอมรวมสร้างเป็นมรดกทางวัฒนธรรม คนทั้งชุมชนยังรักษาภาพลักษณ์ วิถีคตินิยมปัญหา

ดั้งเดิมไว้ ทั้งยังเห็นโอกาสที่ดีในการสร้างให้เกิดกระแสรักและห่วงแหนภูมิปัญญาที่สะท้อนรูปลักษณ์ของภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ ท่ามกลางกระแสความสับสนในทางเลือกเดินต่อไปในอนาคต ภาวะซ้ำซากของปัญหาที่เกิดขึ้น คนชะล่ำยังคงเลือกใช้ชีวิตภายใต้มรดกทางธรรมชาติที่ยังคงมีอยู่ซึ่งสัมผัสได้ในทุกมิติของสังคมชะล่ำในปัจจุบัน.

วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตที่ชุมชนและท้องถิ่นต่างๆ ได้พัฒนาและสร้างสรรค์ขึ้น ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินวิถีชีวิต ป้องกันและแก้ไขปัญหา รวมทั้งใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นศักยภาพ ทูตที่สำคัญยิ่งของชุมชนท้องถิ่น ที่ได้แสดงออกในรูปแบบและวิธีการต่างๆ ทั้งในรูปแบบของวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภูมิปัญญา เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากินความเชื่อและอื่นๆ อีกมาก โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในท้องถิ่นในรูปแบบการบูรณาการในทุกมิติของวัฒนธรรม กลุ่มองค์กรในพื้นที่และเทศบาลตำบลชะล่ำมุ่งพัฒนาวัฒนธรรมที่เป็นทุนทางสังคมของตำบลชะล่ำที่ต้องการที่จะเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และ ขยายโอกาสให้กับประชาชน ครอบครัว และชุมชน โดยมีกรอบทิศทางการพัฒนาวัฒนธรรม ได้แก่ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ศูนย์ส่งเสริมความรู้ และภูมิปัญญาของท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งหวังสร้างกระบวนการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืนบนพื้นฐานแห่งการสร้างความสุขให้เกิดแก่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน โดยได้ใช้เสาหลักแห่งความสุขทั้งสี่ (four pillars of happiness) จากแนวคิดเรื่องความสุขมวลรวมประชาชาติ (GNH) การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน (sustainable economic development) การอนุรักษ์และส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรม (cultural conservation and value creation) การรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (natural preservation) และการมีธรรมาภิบาล (good governance) วรรณ จันทสี และคณะ.การประเมินผลกระทบด้านการกำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่โดยยึดหลัก GNH .โครงการออกแบบภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์เมืองโบราณเชียงแสน .กรุงเทพฯ.๒๕๕๐

ตำบลชะล่ำยังมีมรดกวัฒนธรรมหลายด้าน เช่น การละเล่นพื้นบ้าน นาฏศิลป์ ดนตรี การละเล่นพื้นบ้านของเด็ก ประเพณีเสียดาย ประเพณีไล่จับ ประเพณีเล่นในน้ำ ประเพณีโยนรับหรือขว้างปา ประเพณีล้อ - กลิ้ง ประเพณีเลียนแบบสัตว์ชนิดต่าง ๆ ประเพณีที่ต้องอาศัยตาราง ประเพณีที่ต้องใช้ยางเป็นอุปกรณ์ในการเล่นโดยเฉพาะ ประเพณีต่อสู้ ประเพณีใช้อุปกรณ์เล่นคนเดียวไม่มีการแข่งขัน ประเพณีกีฬา การละเล่นของผู้ใหญ่ กีฬาพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน การแสดงพื้นบ้าน ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อ ความเชื่อและพิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องชาติ ภูผ สวรรค์และนรก ความเชื่อเกี่ยวกับผีसाง และเทวดา ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น การแต่งกายการกินอยู่ ขนบธรรมเนียมและมารยาทในการกิน ประเพณีการกินในโอกาสต่าง ๆ อาหารพื้นบ้านที่นิยม ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตพุทธศาสนิกชนตำบลชะล่ำ ประเพณีการเกิด ประเพณีการอุปสมบท ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการตาย ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของมุสลิมในอดีต ประเพณีเกี่ยวกับสังคมหรือประเพณีชุมชน ประเพณีสารทเดือนสิบ ประเพณีลากพระ ฯลฯ ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมของตำบลชะล่ำที่ได้สั่งสมมาเป็นเวลายาวนานคู่มากับชุมชน ได้สร้างสรรค์พัฒนาการสังคมจากการรับและสัมผัสกับวัฒนธรรมมาหลายช่วงอายุคน

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องพื้นถิ่น ซึ่งเป็นวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าอย่างหนึ่งของชุมชนเพื่อเป็นฐานข้อมูลให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป อีกทั้งได้นำฐานข้อมูลดังกล่าวมาเป็นข้อมูลในการออกแบบบ้านต้นแบบเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนชะแล้ ต่อไป

๑.๒ คำสำคัญ (Keywords) ของโครงการวิจัย

๑.๒.๑ ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรร ปรงแต่ง พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญานี้มีลักษณะเป็นองค์รวม มีคุณค่าทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นในวิถีชีวิต ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่งอกงามขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของ

๑.๒.๒ บ้านต้นแบบ หมายถึง บ้านพักอาศัยที่ออกแบบขึ้นจากบริบทแวดล้อมทางด้านภูมิศาสตร์ และสังคมวัฒนธรรมของชุมชนชะแล้

๑.๓ วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑.๓.๑ ออกแบบบ้านต้นแบบเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนชะแล้ จังหวัดสงขลา เพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้ชุมชนต่อไป

๑.๓.๒ บูรณาการงานวิจัยกับการเรียนการสอนในรายวิชา ออกแบบสถาปัตยกรรม๓ และวิชาสถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่น

๑.๓.๓ เพื่อบริการวิชาการด้านการออกแบบแนวอนุรักษ์ให้กับชุมชนชะแล้ จังหวัดสงขลา

๑.๔ ขอบเขตของโครงการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านพื้นที่

ชุมชนชะแล้ จังหวัดสงขลา

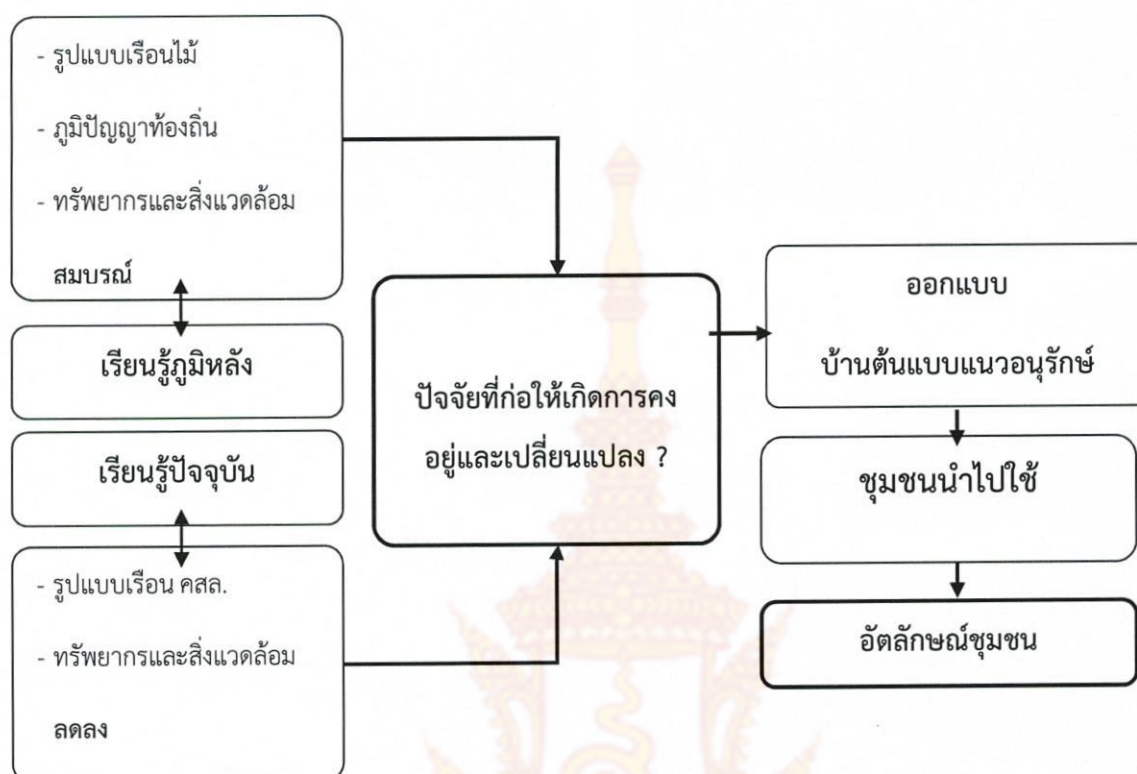
๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

- รวบรวมองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านสถาปัตยกรรมในพื้นที่บริเวณชุมชนชะแล้ ทั้งด้านรูปแบบ เทคโนโลยีการก่อสร้าง และสภาพแวดล้อมโดยรอบ

- ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการคงอยู่และเปลี่ยนแปลงรูปแบบของภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านสถาปัตยกรรม

- ออกแบบบ้านต้นแบบเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านสถาปัตยกรรม ให้ชุมชนชะแล้ จังหวัดสงขลา เพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้ชุมชนต่อไป

๑.๕ ทฤษฎี สมมติฐาน

ภาพที่ ๔ แสดงกรอบแนวความคิด

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนต่อไป

๑.๖.๒ มีบ้านต้นแบบตามแนวความคิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมให้ชุมชน ต่อไป

๑.๗. วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล

วิธีการดำเนินการวิจัย

๑.๗.๑ ขั้นสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยการสำรวจรวบรวมจากแหล่งเอกสารต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นความรู้พื้นฐานและเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า

๑.๗.๒ ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ที่ศึกษาด้วยวิธีการ สังเกต สัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม ถ่ายภาพประกอบ เขียนภาพลายเส้นประกอบ และจัดทำผังชุมชนในปัจจุบัน การสังเกตผู้วิจัยจะใช้การจดบันทึกถ่ายภาพประกอบและเขียนภาพลายเส้นประกอบ การสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้วิธีการจดบันทึกและบันทึกลงในเครื่องบันทึกเสียงตามความเหมาะสม โดยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลและร่วมประชุมสัมมนาไว้ดังนี้

- เจ้าของบ้านที่ใช้เป็นข้อมูลในการศึกษา
- เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างบ้านเรือน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง

ชุมชน

- ผู้นำชุมชนในอดีตจนถึงปัจจุบัน
- ช่างที่มีความรู้เรื่องการก่อสร้างบ้านเรือนในอดีตจนถึงปัจจุบัน

๑.๗.๓ ขั้นจัดทำข้อมูล

- นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการจัดประชุมสัมมนา ซึ่งบันทึกไว้ในเครื่องบันทึกเสียงมาถอดความโดยสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตด้านเนื้อหา
- นำข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกไว้มาสรุปสาระสำคัญ ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตด้านเนื้อหา
- นำภาพถ่ายและภาพเขียนลายเส้นมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และเลือกภาพประกอบให้สอดคล้องตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตด้านเนื้อหา
- นำข้อมูลทั้งหมดที่จัดกระทำในข้างต้นแล้วมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตด้านเนื้อหา

๑.๗.๔ ขั้นตอนแบบ ผู้วิจัยออกแบบบ้านต้นแบบเสนอต่อชุมชน

๑.๗.๕ ขั้นถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมด้านสถาปัตยกรรม ผู้วิจัยนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาองค์ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมไปถ่ายทอดให้กับเยาวชนและชาวบ้านในชุมชนเพื่อสร้างจิตสำนึกและนำไปถ่ายทอดให้แก่ผู้ที่สนใจ อีกทั้งมอบแบบบ้านต้นแบบให้กับชุมชน ต่อไป

๑.๗.๖ ขั้นเสนอผลการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยเสนอผลงานการศึกษาค้นคว้าโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีภาพประกอบบางตอน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาด้านสถาปัตยกรรม พร้อมทั้งจัดทำแบบบ้านต้นแบบให้กับชุมชน

๑.๘ ระยะเวลาทำการวิจัย และแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย

วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๘ – ๓๐ กันยายน ๒๕๕๙

กิจกรรม	ปี ๒๕๕๘			ปี ๒๕๕๙									
	ต.ค	พ.ย	ธ.ค	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	
๑. ขั้นสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง	←→												
๒. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล			←→	←→	←→								
๓. ขั้นจัดทำข้อมูล				←→	←→	←→	←→	←→					
๔. ขั้นตอนแบบ									←→				
๕. ขั้นถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมด้านสถาปัตยกรรม										←→	←→	←→	←→
๖. ขั้นเสนอผลการศึกษาค้นคว้า										←→	←→		

ตารางที่ ๑ แสดงระยะเวลาทำการวิจัย

๑.๙ แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

๑.๙.๑ นำเสนอผลงานวิจัยให้กับหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

๑.๙.๒ เพื่อเป็นหลักฐานอ้างอิง และเป็นเอกสารประกอบการเรียนการสอน

๑.๑๐ ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๑๐.๑ ชุมชนได้แบบบ้านต้นแบบเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งยังตระหนักถึงคุณค่าของการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น อันจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจต่อท้องถิ่นและลูกหลานของชุมชน

๑.๑๐.๒ เพื่อเก็บรวบรวมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาที่ปรากฏในเรือนพื้นถิ่นภาคใต้ ไว้อย่างเป็นระบบให้เยาวชนรุ่นต่อไปได้รับทราบข้อมูลของบรรพบุรุษที่สร้างชื่อเสียงไว้ในแผ่นดิน

๑.๑๐.๓ ชุมชนเกิดความรักและภาคภูมิใจในภูมิปัญญาที่ปรากฏในเรือนพื้นถิ่นภาคใต้ ของบรรพบุรุษและการเกิดจิตสำนึกในการฟื้นฟู ส่งเสริม ปรับผสานให้เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น

บทที่ ๒

เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

๒.๑.๑. ความหมายของภูมิปัญญา

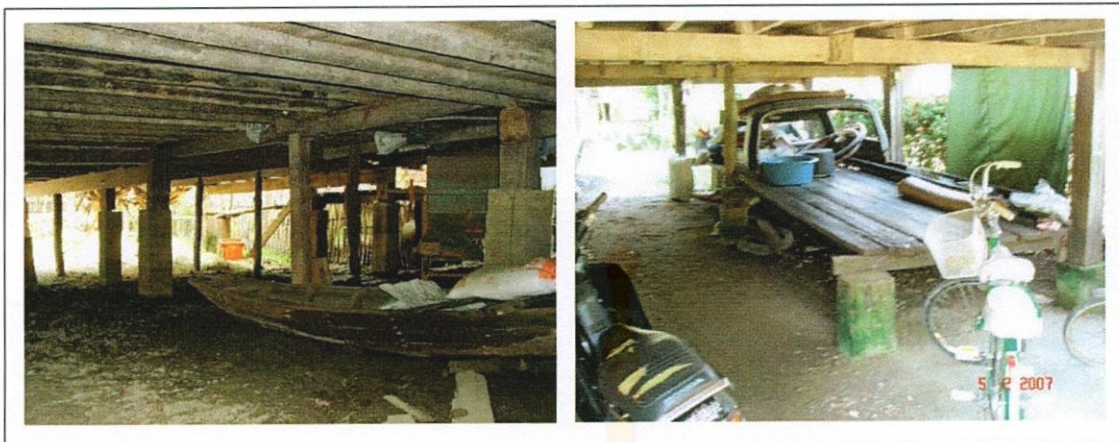
ศูนย์กลางความรู้แห่งชาติ (๒๕๕๒) กล่าวถึงความหมายของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน สรุปได้ว่า คือความรู้ของชาวบ้านในท้องถิ่น ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ และความเฉลียวฉลาดของชาวบ้าน รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการปรับ ประยุกต์ และเปลี่ยนแปลง จนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เรือนไทยพุทธ ตำบลคูขุด อำเภอสังขละ จังหวัดสงขลา เป็นแหล่งสั่งสมภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้มากมายเช่นกัน การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏในเรือนไทยพุทธ ตำบลคูขุด ฯ สามารถจำแนกได้ ดังต่อไปนี้

๒.๑.๒ ภูมิปัญญาด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นภาคใต้

ปียาภรณ์ อรุณ (๒๕๕๑) กล่าวถึง ภูมิปัญญาที่ปรากฏในเรือนไทยพุทธ ตำบลคูขุด อำเภอสังขละ จังหวัดสงขลา ไว้ดังนี้

๑) ภูมิปัญญาในการดำรงชีพ การแสวงหาแนวทางในการดำรงชีพเบื้องต้นภายใต้สภาพแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่นั้น ถือเป็นสิ่งสำคัญของมนุษย์ทุกชาติ ทุกภาษา อันก่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมถึงเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแนวทางหนึ่งด้วย สำหรับชาวไทยพุทธ ตำบลคูขุด อำเภอสังขละ จังหวัดสงขลา ที่มีทำเลที่ตั้งถิ่นฐานเป็นที่ราบลุ่มรอบทะเลสาบสงขลา ประกอบกับความอุดมสมบูรณ์ของพื้นแผ่นดิน ทำให้ลักษณะเรือนของชาวไทยพุทธบริเวณนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ความสามารถ อย่างมากมายในการจัดการและปรับตัวให้สามารถดำรงชีพอยู่อย่างกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม อันแฝงไปด้วยภูมิปัญญาในด้านการอนุรักษ์ ซึ่งมีอยู่หลายประการดังต่อไปนี้

- การยกพื้นเรือนใต้ถุนสูง จากสภาพพื้นที่บริเวณนี้เป็นที่ราบและที่ลุ่มมีน้ำท่วมขังเกือบตลอดทั้งปี โดยเฉพาะในฤดูฝน ระดับน้ำในทะเลสาบสงขลาจะสูงขึ้นมากจนท่วมบ้านเรือนชาวบ้านแถบนี้จึงยกพื้นเรือนให้สูงจากระดับพื้นดินประมาณ ๑.๕๐ เมตร- ๑.๘๐ เมตร เพื่อป้องกันน้ำท่วมเรือน และป้องกันสัตว์ร้ายที่มีอยู่ทั่วไปและที่มาพร้อมกับน้ำท่วม เช่น งู ตะขาบ แมลงต่างๆ เป็นต้น นับว่าการยกพื้นเรือนนี้เป็นภูมิปัญญาในการดำรงชีพ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติได้อย่างลงตัวและไม่ทำลายสภาพแวดล้อม เนื่องจากในปัจจุบันวิธีการแก้ปัญหาสภาพพื้นที่ลุ่ม คือการนำดินจากที่อื่นมาถมให้สูงขึ้น อันเป็นการทำลายระบบนิเวศในที่ลุ่ม นอกจากนี้การยกพื้นเรือนของเรือนชาวไทยพุทธ ตำบลคูขุด ฯ ยังมีประโยชน์ในด้านการใช้สอยพื้นที่ คือ ใช้สำหรับเก็บอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ เช่น เรือที่ใช้ทำการประมง อุปกรณ์ในการทำการเกษตรต่าง ๆ รวมถึงเป็นพื้นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์เลี้ยง เช่น เป็ด ไก่ หมู วัว เป็นต้น พื้นที่ใต้ถุนเรือนของชาวไทยพุทธบริเวณนี้มักไม่ใช้เป็นพื้นที่ทำกิจกรรมของครอบครัว เนื่องจากใต้ถุนเรือนมีน้ำขังเฉอะแฉะตลอดปี

ภาพที่ ๕ แสดงการยกพื้นใต้ถุนโล่ง

ที่มา : ปิยาภรณ์, ๒๕๕๑

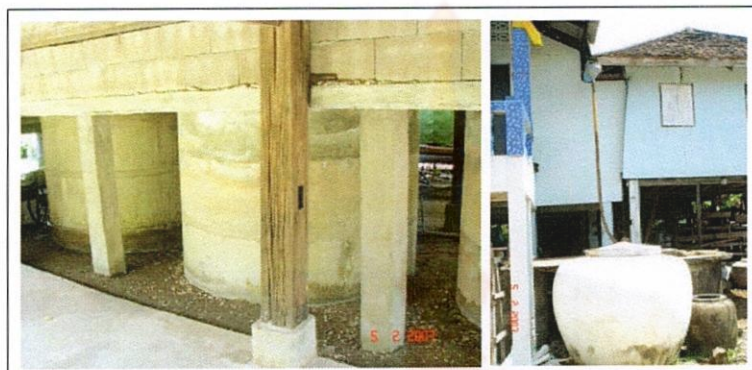
- การปลูกพืชสวนครัว และผลไม้บริเวณรอบตัวเรือน ชาวบ้านในบริเวณนี้นิยมปลูกพืชสวนครัว และผลไม้รอบตัวเรือน เนื่องจากสามารถใช้ประโยชน์ได้ ส่วนใหญ่พบมากบริเวณเรือนของเกษตรกร ส่วนเรือนค้าขายจะปลูกเฉพาะพืชสวนครัว เช่น ตะไคร้ ใบมะกูด พริกขี้หนู เป็นต้น เนื่องจากมีพื้นที่รอบตัวเรือนน้อย ส่วนผลไม้ที่นิยมปลูกได้แก่ มะม่วง มะพร้าว มะละกอ มะยม ตาลโตนด ขนุน กล้วย ฯลฯ เนื่องจากพืชผักผลไม้ดังกล่าวใช้เป็นส่วนประกอบของอาหารพื้นบ้านที่รับประทานกันทุกวัน พืชที่สำคัญสำหรับบริเวณนี้ คือ ต้นตาลโตนด เป็นพืชที่สร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชน เพราะทุกส่วนของต้นตาลโตนดสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทั้งสิ้น นับเป็นภูมิปัญญาในการจัดสรรพื้นที่สำหรับปลูกพืชที่มีความจำเป็นในการดำรงชีพ

ภาพที่ ๖ แสดงปลูกพืชสวนครัวและผลไม้บริเวณรอบตัวเรือน

ที่มา : ปิยาภรณ์, ๒๕๕๑

- การทำบ่อขนาดใหญ่ไว้ใต้ถุนเรือนเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ เนื่องจากน้ำในทะเลสาบสงขลาเป็นน้ำกร่อยเพราะน้ำทะเลหนุน บริเวณนี้จึงขาดน้ำจืดอย่างมาก ชาวบ้านจึงต้องทำบ่อหรือโอ่งขนาดใหญ่ไว้เพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ และดื่มกิน โดยวางไว้ใต้ถุนเรือนตรงส่วนครัว หรือชานเพื่อความสะดวกในการนำมาใช้ และการดำรงชีพ

ภาพที่ ๖ แสดงบ่อ และโอ่งขนาดใหญ่ใต้ถุนเรือนเพื่อเก็บน้ำ

ที่มา : ปิยาภรณ์, ๒๕๕๑

- การทำระดับพื้นชานให้ต่ำกว่าพื้นเรือน เพื่อให้เป็นช่องระบายอากาศ ภายในตัวเรือนจะได้ไม่อับชื้น อีกทั้งยังทำให้ผู้อยู่อาศัยเกิดภาวะสบายอีกด้วย ไม่เจ็บป่วยง่าย

- การทำคอสองเพื่อรับแสง และลม ลักษณะเรือนบริเวณนี้มีช่องหน้าต่างเล็ก และน้อย เพื่อป้องกันฝนสาด เปิดช่องบริเวณใต้คานรับหลังคา ชายคาจะคลุมพอดีทำให้ฝนไม่สาดอีกทั้งยังสามารถรับลมและแสงได้อีกด้วย ทำให้ภายในตัวเรือนไม่มีดงจนเกินไป นับเป็นภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของบรรพบุรุษ ในการจัดวางตำแหน่งของคอสองได้อย่างเหมาะสมและสวยงาม อีกทั้งยังทำให้ผู้อยู่อาศัยเกิดภาวะสบาย

ภาพที่ ๗ แสดงคอสองเพื่อรับแสง และลม

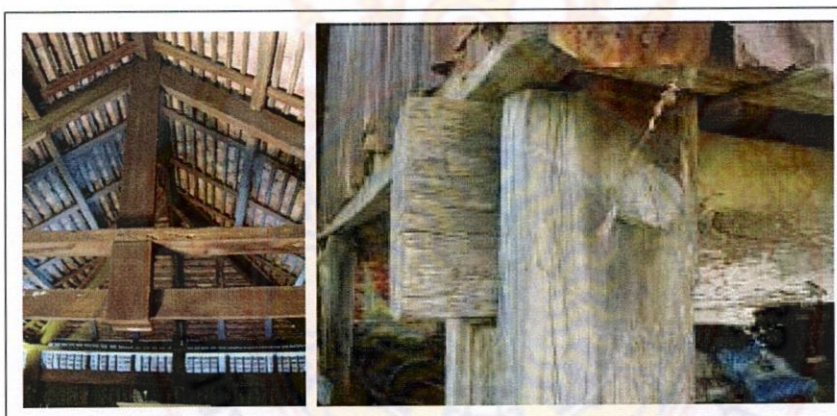
ที่มา : ปิยาภรณ์, ๒๕๕๑

- การปูพื้นเรือนด้วยไม้กระดาน พื้นขาน และครัวของเรือนเกษตรกร

บริเวณนี้ เป็นไม้กระดานตีเว้นช่อง (ฟาก) เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีฝนตกชุก ส่วนขานจะโดนฝนสาด การปูพื้นแบบเว้นช่องเพื่อให้น้ำฝนไหลลงตรงช่องที่เว้นทำให้พื้นแห้งเร็วไม่ลื่นจนเกิดอันตราย และยังเป็นช่องให้ลมพัดผ่านอีกด้วย ส่วนพื้นในครัว การเว้นช่องเพื่อเป็นการระบายอากาศเนื่องจากในครัวเป็นพื้นที่ที่ใช้สำหรับปรุงอาหารและต้องก่อไฟ ภายในครัวจึงมีทั้งกลิ่นของอาหารและควันไฟที่มีผลต่อสุขภาพของผู้อยู่อาศัย การเว้นช่องที่พื้นจึงเป็นการระบายอากาศได้อีกทางหนึ่ง

๒) ภูมิปัญญาในเชิงช่าง การออกแบบเรือนพักอาศัยให้มีรูปทรงที่ เหมาะกับสภาพพื้นที่ และสภาพภูมิอากาศ ใช้วัสดุก่อสร้างที่หาได้ในท้องถิ่น อีกทั้งยังสามารถอำนวยความสะดวก ในด้านการใช้สอย รวมถึงแสดงให้เห็นค่านิยมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง นั้นเป็นภูมิปัญญาเชิงช่างที่เกิดขึ้นจากการปรับเปลี่ยนเรียนรู้ที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง การศึกษาพบว่าภูมิปัญญาเชิงช่างที่ปรากฏในลักษณะเรือนของชาวไทยพุทธ ตำบลคูซุต อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา มีดังต่อไปนี้

- การสร้างเรือนด้วยวิธีการสอดสลัก เข้าเตือย เจาะ บาก การออกแบบและจัดเตรียมส่วนประกอบของเรือนให้ได้ขนาดและคุณภาพ อีกทั้งยังต้องนำมายึดประกอบกันด้วยวิธีการสอดสลัก เข้าเตือย เจาะ บาก ส่วนต่าง ๆ ของเรือนเข้าด้วยกันอย่างลงตัว และมีสัดส่วนที่สวยงามนั้น นับเป็นภูมิปัญญาและความสามารถอย่างยิ่งของคนในท้องถิ่น การออกแบบและสร้างเรือนด้วยวิธีดังกล่าว นั้น เนื่องจากทำให้โครงสร้างของเรือนมีความยืดหยุ่น ง่ายกับการเคลื่อนย้ายเรือนไปตั้งที่อื่น

ภาพที่ ๘ แสดงการสอดสลัก เข้าเตือย เจาะ บาก

ที่มา : ปิยาภรณ์, ๒๕๕๑

- การเลือกใช้วัสดุที่มีอยู่ในพื้นที่ สำหรับเรือนในบริเวณนี้การเลือกใช้วัสดุที่มีอยู่ในพื้นที่ที่เห็นได้ชัดเจน และมีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ คือ การทำรั้วจากก้านใบตาลโดนดักไขวกัน นับเป็นภูมิปัญญาอันชาญฉลาด เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และกิจกรรมในการดำรงชีวิต กล่าวคือพื้นที่นี้เป็นที่ลุ่มมีน้ำขัง ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงนิยมเลี้ยงเป็ด และไก่ ซึ่งเหมาะกับพื้นที่ การทำรั้วถี่ ๆ

สามารถกันไม่ให้เปิดออกไปนอกบริเวณเรือนได้ นับว่าเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและสามารถนำทรัพยากรมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

ภาพที่ ๙ แสดงรั้วจากวัสดุที่มีอยู่ในชุมชน

ที่มา : ปิยาภรณ์, ๒๕๕๑

๓) ภูมิปัญญาในการจัดการทางสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นในบริเวณนี้แต่เดิมเน้นการดำรงชีพอยู่อย่างกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม และการรักษาสังคมวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม การจัดการทางสังคมให้ลูกหลานเข้าใจถึงขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมของชุมชนนับเป็นสิ่งสำคัญ ครอบครัวเป็นสถาบันหนึ่งของสังคม และเป็นการสถาบันแรกของชีวิตมนุษย์ ซึ่งมีความสำคัญในการปูพื้นฐานด้านความคิด และแนวทางการปฏิบัติตนของคนในชุมชน พร้อมทั้งควบคุมดูแลพฤติกรรมของลูกหลาน การออกแบบลักษณะของเรือนจึงจำเป็นต้องยึดถือขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรม รวมถึงการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ ภูมิปัญญาในการจัดการทางสังคมที่ปรากฏในลักษณะเรือนของชาวไทยพุทธ ตำบลคุชูด มีดังต่อไปนี้

- การจัดพื้นที่ในเรือนเป็นโถงโล่ง เรือนของชาวไทยพุทธ ตำบลคุชูด “จัดพื้นที่ใช้สอยส่วนใหญ่เป็นโถงโล่ง ใช้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัว โดยผู้ใหญ่ในครอบครัวสามารถควบคุมดูแลพฤติกรรมของลูกหลาน ดังนั้นการจัดพื้นที่เรือนเป็นโถงโล่ง เป็นภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นมาตั้งแต่บรรพบุรุษที่ป้องกันไม่ให้ลูกหลานอยู่ในพื้นที่ลับตาผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะทำกิจกรรมใด ๆ จะมีผู้คอยดูแลและคอยแนะนำอยู่ตลอดเวลา ทำให้ลูกหลานประพฤติตัวตามคำสอนของผู้ใหญ่

- การยกระดับพื้นเรือนสูงกว่าพื้นชาน การยกระดับพื้นเรือนให้สูงกว่าพื้นชาน นอกจากเป็นการระบายอากาศภายในเรือนแล้ว ยังเป็นกุศโลบายในการสั่งสอนลูกหลานให้ยึดถือระบบอาวุโส กล่าวคือ ถ้าผู้ใหญ่นั่งบนพื้นเรือน ผู้ที่มีอายุน้อยกว่าต้องนั่งในระดับพื้นชาน เพราะโดยธรรมเนียมของคนไทยไม่ว่าจะในภาคใดแล้วเด็กจะไม่นั่งเสมอผู้ใหญ่

ภาพที่ ๑๐ แสดงระดับพื้นเรือนสูงกว่าพื้นชน

ที่มา : ปิยาภรณ์, ๒๕๕๒

๒.๑.๓ แนวความคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชน และโลกาภิวัตน์

คำว่า “อัตลักษณ์” หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะบุคคล สังคม ชุมชน หรือประเทศนั้น ๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีลักษณะที่ไม่ทั่วไปหรือสากลเหมือนสังคมอื่น ๆ (อัตลักษณ์, (ม.ป.ป.): ออนไลน์)

ส่วน “อัตลักษณ์ชุมชน” นั้นหมายถึง ความเป็นตัวตนที่มีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นของชุมชนสามารถพิจารณาได้จาก ประวัติศาสตร์ความเป็นมา รูปแบบของวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ สังคม วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ อาชีพ ภูมิปัญญา สถาปัตยกรรม สภาพภูมิประเทศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น (กรรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๕๓) หากจะพิจารณาถึง “ลักษณะเฉพาะ” ตามแนวคิดของ Manley and Guise (๑๙๘๘: ๗๒) ได้พิจารณาลักษณะเฉพาะทั้งทางกายภาพและการรับรู้ ในด้านกายภาพ ได้แก่ ภูมิประเทศ รูปแบบการเข้าถึง โครงข่ายการสัญจร ลักษณะการจัดผังภูมิทัศน์และพืชพรรณ รูปแบบสถาปัตยกรรม วัสดุพื้นผิวอาคาร และอายุสมัย ส่วนในด้านการรับรู้ ได้แก่ จินตภาพที่รับรู้โดยกลุ่มคนต่าง ๆ บทบาทของชุมชนทั้งอดีตและปัจจุบัน การใช้พื้นที่ สภาพอาคาร ลักษณะการถือครอง มุมมอง เสียง กลิ่น และ กิจกรรม เป็นต้น

ความสำคัญของอัตลักษณ์ชุมชน คือ เป็นฐานทรัพยากรที่สำคัญของท้องถิ่น เป็นมรดกและแหล่งเรียนรู้ทั้งทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม และภูมิปัญญา ฯลฯ ก่อให้เกิดมิติความหลากหลายในแต่ละชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการวางรากฐานการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริง

โลกาภิวัตน์ คือ ผลจากการพัฒนาที่ติดต่อสื่อสาร ก็คมนาคมขนส่ง และเทคโนโลยีสารสนเทศ อันแสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการเมือง เทคโนโลยี และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคล ชุมชน หน่วยธุรกิจ และรัฐบาล ทั้งโลก (โลกาภิวัตน์, ๒๕๕๓: ออนไลน์)

หากพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของอัตลักษณ์ชุมชนกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์แล้ว สามารถสรุปประเด็นในการศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนได้ดังนี้

- ๑) สังคมและวิถีชีวิต
- ๒) วัฒนธรรม ประเพณี
- ๓) สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น
- ๔) เศรษฐกิจ/อาชีพ
- ๕) ภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อม

๒.๑.๔ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น (Vernacular architecture)

๑) ความหมายของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น คือ สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นในแต่ละท้องถิ่นที่มีลักษณะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม เพื่อสนองความต้องการนั้น ๆ รูปแบบของสิ่งก่อสร้างอาจจะพัฒนาไปจากรูปแบบเดิม เพื่อให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต โดยใช้วัสดุก่อสร้างที่หามาได้ตามท้องถิ่นนั้น ๆ

การก่อสร้างเป็นการช่วยเหลือกันในกลุ่มชน จากบุคคลทุกเพศทุกวัยทั้ง เด็ก ผู้หญิง คนหนุ่ม - สาว คนเฒ่า-คนแก่ อาจเป็นผู้มีประสบการณ์ทางการก่อสร้างหรือไม่ก็ได้ การทำงานร่วมกันในกลุ่มชนเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต เรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชนอย่างเป็นธรรมชาติอย่างเป็นธรรมชาติตามพื้นที่อยู่อาศัยของชุมชน

๒) คุณค่าของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น แต่ละพื้นที่บนโลกก็จะมีลักษณะของสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นแตกต่างกันอย่างหลากหลายขึ้นอยู่กับแต่ละพื้นที่ มันเป็นที่สะท้อนถึงสภาพของพื้นที่ สังคม และวัฒนธรรมของประชาชน สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในไทยก็เช่นกัน ทั้งเรื่องราวต่างๆของการใช้ชีวิต บริบทรอบข้าง รวมถึงประเพณีวัฒนธรรมนั้นแสดงออกมาในตัวสถาปัตยกรรม โดยแฝงอยู่ในรูปทรง และแผนผังของอาคาร การศึกษาเรือนพื้นถิ่นในแต่ละภูมิภาคนั้นย่อมทราบถึงกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ที่พักอาศัยอยู่ภายในอาคาร เนื่องด้วยบ้านเรือนพักอาศัยนั้นเป็นศูนย์รวมของชีวิตในทุกสังคม รูปทรงของเรือนพักอาศัยของชาวบ้านนั้นส่วนใหญ่มักมีรูปร่าง ขนาด วัสดุ และระเบียบวิธีการก่อสร้างเหมือนกันในแต่ละท้องถิ่น เพราะไม่ได้เป็นงานที่ออกแบบมีลักษณะเฉพาะตัวของสถาปนิก แต่เป็นงานออกแบบที่เป็นลักษณะรวมของสังคม

๓) ลักษณะเรือนภาคใต้ จากการพิจารณาสภาพอาชีพ และสภาพแวดล้อมทางสังคมแล้ว จะเห็นได้ว่า ความต้องการในการใช้พื้นที่ใช้สอยของประชาชนในภาคใต้ และความเป็นอยู่โดยทั่วไปก็คล้ายคลึงกับภาคอื่นๆ คือ มีการสร้างที่พักอาศัยแยกเป็นหลังๆ เมื่อมีการขยายตัวของครอบครัวและแยกครัวออกมาจากเรือนนอน โดยใช้นอกชานเป็นตัวเชื่อม แต่ลักษณะนอกชานของภาคใต้มักจะแคบเพราะมีฝนตกชุกทำให้การเดินติดต่อระหว่างเรือนแต่ละหลังสะดวกขึ้น บางที่ส่วนนอกชานจะก่ออิฐและถมดินขึ้นให้ได้ระดับกับกระเบื้องและใช้ปลูกต้นไม้ขนาดเล็ก ส่วนลักษณะของหลังคาเรือนแบ่งได้เป็น ๔ ลักษณะ คือ หลังคาจั่ว หลังคาปั้นหยา หลังคาบานอร์ หลังคามนิลา หลังคา ๔ แบบนี้จะมีอยู่ทั่วไป เพียงแต่สัดส่วนของหลังคาจะมีทรงกรวด หรือทรงเตี้ยก็ขึ้นอยู่กับช่างก่อสร้างในถิ่นนั้นๆ และขึ้นอยู่กับวัสดุที่มุงหลังคา ความลาดชันของหลังคาก็ไม่เท่ากัน โดยเฉพาะส่วนที่เป็นครัวมักจะทำการออกแบบเป็นหลังคาตูกแตน สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจเมื่อได้ศึกษาแล้วจะพบว่าเรื่องราวของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทำให้ต้องค้นเรื่องราวเกี่ยวเนื่องอีกมากมาย

การศึกษาเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทำให้ได้ความรู้เกี่ยวเนื่องต่างๆ อีกมากมายในแง่วิชาการ และในอีกด้านหนึ่งทำให้สามารถเข้าใจถึงการสร้างสรรค์ต่างๆ ที่มาจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งอาจจะนำไปสู่ การสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมใหม่ที่อยู่บนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจในลักษณะของท้องถิ่นกันอย่าง เข้าใจ

๒.๑.๕ เรือนไทยพื้นถิ่น

วิระ อินพัน (๒๕๕๔) กล่าวถึง คำจำกัดความ คุณค่า และการอนุรักษ์เรือนไทยพื้นถิ่น ไว้ดังนี้

เรือนพักอาศัยพื้นถิ่น คือ เหย้าเรือนที่ก่อกำเนิดและ พัฒนาขึ้นโดยชาวบ้านในถิ่นต่างๆ โดยมี สภาพแวดล้อม ท้องถิ่นและวิถีชีวิตของผู้คนในถิ่นนั้นๆ เป็นเงื่อนไขสำคัญ ยังผลให้เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นเป็น สถาปัตยกรรมที่มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม คือ สะท้อนทรัพยากรธรรมชาติ สัมพันธ์กับภูมิประเทศ ตอบรับกับสภาพดินฟ้าอากาศ และ สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คน คือ ตอบสนองความเป็นอยู่ เข้ากับ ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนคล้อยตามความเชื่อ ที่ยึดถือ เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นเป็นงานสถาปัตยกรรม ที่มีความ ผูกพันแนบแน่นกับถิ่นที่อยู่ในประการที่ ๑. สร้างโดยผู้คนในท้องถิ่น ๒. เพื่อการใช้สอยของผู้คน ในท้องถิ่น ๓. ตั้งอยู่ในท้องถิ่น ๔. ใช้วัสดุและวิธีการก่อสร้างท้องถิ่น โดยเหตุที่แต่ละท้องถิ่นมีสภาพแวดล้อม และวิถีชีวิต วัฒนธรรมของผู้คนแตกต่างกันไป เป็นเงื่อนไขให้เหย้าเรือน ของพื้นถิ่นหนึ่งๆ มีอัตลักษณ์ไม่ เหมือนใคร หรืออีกนัยหนึ่ง ความเป็นหนึ่งเดียว (unique) เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นของไทยปลูกสร้างด้วยไม้ เป็นส่วน ใหญ่ แบ่งตามประเภทวัสดุและวิธีการปลูกสร้างได้เป็น ๒ ประเภท คือ ๑. เรือนเครื่องผูก ๒. เรือน เครื่องสับ เรือนเครื่องผูก คือ เรือนที่ปลูกสร้างด้วยไม้ไผ่เป็นหลักใช้ วิธีผูกมัดด้วยการตอกหวายเพื่อยึดโยง โครงสร้างฯ ต่างเข้าด้วยกัน ส่วนเรือนเครื่องสับ คือ เรือนที่ปลูกสร้างด้วยไม้จริงเป็นหลัก ใช้วิธีบากสับ เพื่อ ประกบประกอบโครงสร้างต่างๆ เข้าด้วยกัน ทุกวันนี้ เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นประเภทเรือนเครื่องผูก อย่าง เรือนไม้ไผ่ หลังคามุงจากกลายเป็นของหายาก จะพบ ได้เฉพาะที่อยู่อาศัยของชาวบ้านในถิ่นห่างไกล สำหรับ ประเภทเรือนเครื่องสับ หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า เรือนทรงไทย ซึ่งมีลักษณะเป็นเรือนยกพื้นสูงชัน กว้าง หลังคาจั่วทรงจอมแหประดับด้วยปั้นลม เป็นต้น

๒.๑.๖ คุณค่าเรือนพักอาศัยพื้นถิ่น

คนทั่วไปมักมองว่า เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นเป็นของธรรมดาไม่มีคุณค่าอะไร ข้ายังคิดว่าเป็นของ ลำบาก ไม่มั่นคงถาวรสะท้อนความยากจนของเจ้าของเรือน แต่ในวงวิชาการนั้นตรงกันข้าม เรือนพักอาศัย พื้นถิ่นได้รับการยอมรับว่าเป็นสถาปัตยกรรมที่เปี่ยมด้วยคุณค่าประการต่างๆ ดังจะกล่าว ต่อไปนี้

๑) **คุณค่าด้านประวัติศาสตร์** เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นนับเนื่องเป็นสถาปัตยกรรมที่ก่อกำเนิด และดำรงอยู่คู่สังคมไทยมาเป็นเวลาช้านาน ทุกวันนี้ บ้านเรือนของคนไทยเปลี่ยนไปเป็นแบบตะวันตก ครั้ง อดีตกาล บรรพบุรุษของเราอาจเคยอยู่ถ้ำมาก่อน แต่ไม่ได้หมายความว่า คนไทยผลจากการอยู่ถ้ำออกมา อยู่บ้านเรือนแบบตะวันตก ในช่วงเวลาหนึ่ง บรรพบุรุษของเราเคยใช้ชีวิตอยู่ในเรือนพักอาศัยพื้นถิ่น และยัง ทิ้งร่องรอยหลงเหลือให้เห็นได้บ้างในปัจจุบัน คุณค่าของเรือนเยี่ยงนี้อยู่ที่ความเป็นของเก่าซึ่งบันทึก เรื่องราวเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและสังคมไทยในอดีตไว้ในงานสถาปัตยกรรม นับเป็นประวัติศาสตร์ส่วน หนึ่งของพัฒนาการที่อยู่อาศัยของคนไทย

๒) **คุณค่าด้านศิลปสถาปัตยกรรม** ประการแรก ความมีอัตลักษณ์ไม่เหมือนใครของเรือนพักอาศัยพื้นถิ่น ทำให้เรือนในแต่ละถิ่นที่มีความโดดเด่น แปรกแยกแตกต่างกันไป เรือนของชาวภาคกลางก็ไม่เหมือนกับเรือนของชาวล้านนา และแตกต่างจากเรือนของชาวปักษ์ใต้ หรืออีกนัยหนึ่ง เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นแต่ละแห่งเป็นสิ่งพิเศษ ไม่ใช่ของท้องถิ่นที่เหมือนกันทุกที่ ประการที่สอง การปลูกสร้างเหย้าเรือนภายใต้เงื่อนไขปัจจัยของสภาพแวดล้อมท้องถิ่น ยังผลให้เรือนแบบนี้มีความกลมกลืน เป็นเอกภาพกับธรรมชาติที่โอบรอบ ประการที่สาม เรือนพักอาศัยพื้นถิ่น ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นชั่วข้ามวัน หากแต่มีการปลูกสร้างปรุ่่งแต่ง ผ่านกาลเวลา จากช่างชาวบ้านรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งเรื่อยมา จึงบรรลุเป็นสถาปัตยกรรมที่มีความพอพิพอดี อย่างที่กล่าวกันว่าลงตัว อันเป็นความงดงามทางสถาปัตยกรรม

๓) **คุณค่าด้านภูมิปัญญา** เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นของคนไทยสะท้อนภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในการเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ด้วยการนำสิ่งที่หาได้จากธรรมชาติอย่างไม้ไผ่มาผ่าจัก ร้อยรัดขัดสาน ไม้จริงมาแปรรูป เจาะบาก สับ แฝกคามารองเป็นตับ แล้วประกอบขึ้นเป็นเรือนพักอาศัยที่ให้โออุ่นแก่ชีวิต ลักษณะเรือนเสาสูงนั้นเล่าก็สามารถตอบรับกับภูมิประเทศที่ราบลุ่มที่มีน้ำท่วมถึงได้ ดีหลังคาชันทำให้ระบายน้ำฝนได้เร็ว ความโปร่งของเรือนเอื้อต่อการถ่ายเทอากาศที่ร้อนชื้น ส่งผลให้ทุกผู้คนอาศัยอยู่ได้อย่างร่มเย็นเป็นสุขกล่าวได้ว่า เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นเป็นของพิเศษ ไม่ใช่ของธรรมดาหรือของโหล นับเป็นสิ่งทรงคุณค่าที่บรรพบุรุษของเราได้สร้างสรรค์ขึ้นมา และส่งถ่ายเป็นมรดกตกทอดมาสู่คนรุ่นเรา แต่น่าเป็นห่วงว่า ขณะนี้กลับเป็นสิ่งที่กำลังจะสูญสิ้นเพราะคนรุ่นเราไม่อนุรักษ์กันอย่างจริงจัง ความมีคุณค่าของเรือนพักอาศัยพื้นถิ่นและสถานภาพที่กำลังจะหมดไป คงทำให้ใครหลายคนคลายข้อสงสัยที่ว่า “ทำไมต้องอนุรักษ์เรือนพักอาศัยพื้นถิ่น?” ลงได้

๒.๑.๗ วิธีอนุรักษ์เรือนพักอาศัยพื้นถิ่น

คำว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การทำให้คงสภาพเดิม ในที่นี้ การอนุรักษ์เรือนพักอาศัยพื้นถิ่น หมายถึง การดำเนินการใดๆ ก็ตามที่ทำให้เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นดำรงคงอยู่ดังเดิมไม่สูญหาย หรือถูกทำลายไป การอนุรักษ์เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นทำได้ ๓ วิธีหลัก ดังนี้

๑) **การรักษา** คือ การดูแลสิ่งที่มีอยู่ให้คงสภาพเดิม เช่นการบำรุงให้อยู่ในสภาพดี การป้องกันการผุพัง การซ่อมแซมส่วนที่ชำรุด เป็นต้น เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นจำนวนหนึ่งยังคงเป็นที่พักพิงของหลายชีวิต โดยเฉพาะในต่างจังหวัดหรือท้องถิ่นห่างไกล เรือนเยี่ยงนี้ถือว่าเป็นของแท้ที่ยังสนองการใช้สอยได้ดี ควรแก่การอนุรักษ์ไว้ให้คงสภาพสมบูรณ์เหมือนเมื่อแรกสร้างโดยไม่ผิดเพี้ยนอย่างไรก็ตามต้องยอมรับความจริงว่า เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นที่ยืนหยัดอยู่มาจนปัจจุบัน มักสร้างขึ้นเมื่ออดีต ย่อมไม่สามารถตอบสนองวิถีชีวิตสมัยใหม่ได้ครบถ้วน การดัดแปลงต่อเติมเป็นสิ่งที่มิอาจหลีกเลี่ยงได้ โดยหลักการแล้ว ควรทำแต่น้อย ทำเท่าที่จำเป็น และต้องไม่ทำให้ลักษณะสำคัญที่มีอยู่เดิมสูญหายไปอย่างการต่อเติมเพิ่มพื้นที่ใช้สอยใต้ถุนเรือน ต้องไม่ทำให้ลักษณะความเป็นเรือนยกพื้นที่มีเสาหล่อหมดไป ด้วยการต่อเติมเพียงบางส่วนของพื้นที่ใต้ถุนนั้น คงเสาหล่อแถวนอกไว้โดยร่นแนวฝาเข้าไปด้านใน รวมทั้งใช้วัสดุและสีสันทึกลมกลืน เป็นต้น

๒) **การรื้อฟื้น** คือ การสร้างสิ่งที่ไม่มีแล้วขึ้นมาใหม่ เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นบางท้องที่ บางกลุ่มชน กลายเป็นอดีตที่ไม่มีวันหวนกลับมาแล้ว เช่น เรือนแบบแผนดั้งเดิมของชาวลาวโซ่งที่เรียกว่า เรือน

ทรงกระตองเต่า ซึ่งครั้งอดีตเคยมีอยู่แถบจังหวัดเพชรบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี เป็นต้น บัดนี้ไม่มีแล้วจำเป็นต้องสร้างขึ้นใหม่ (๖) แม้จะเป็นการจำลองขึ้นไม่ว่าเพื่อการศึกษาเรียนรู้ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ท้องถิ่น หรือเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ก็เป็นการอนุรักษ์อย่างหนึ่งการศึกษาของเดิมให้ถ่องแท้ แล้วสร้างขึ้นใหม่โดยไม่ผิดเพี้ยนทั้งด้านพื้นที่ รูปทรง สัดส่วน วัสดุและวิธีการก่อสร้างเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เรือนพื้นถิ่นที่ได้รับการรื้อฟื้นขึ้นมาเป็นแหล่งความรู้ที่ถูกต้อง การสร้างเรือนไทย ๔ ภาคขึ้นตามแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่างๆ ก็อยู่ในข่ายเดียวกันนี้

๓) การสืบสาน คือ การนำของเดิมมาประยุกต์และพัฒนาในการอนุรักษ์โบราณสถานอาจไม่ถือว่า การสืบสานเป็นการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง เพราะมีการดัดแปลงผิดแผกไปจากของเดิมแต่การอนุรักษ์เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นในที่นี้ เห็นว่า การสืบสานเป็นการนำความรู้จากอดีตมาปรับใช้กับปัจจุบันและต่อยอดให้จำเรืญสืบไป เป็นหนึ่งในวิธีการที่ทำให้ภูมิความรู้จากอดีตดำรงคงอยู่ ไม่สูญหายไป เช่น การนำรูปแบบเรือนพักอาศัยพื้นถิ่นเดิมมาปรับใช้กับประโยชน์ใช้สอยใหม่ ที่ปรากฏในเรือนหมู่ทรงไทยพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยจังหวัดสมุทรสงคราม หรือการนำเอกลักษณ์เรือนเครื่องผูกมาพัฒนาเป็นห้องพักและอาคารต่างๆ อันทันสมัยสะดวกสบาย ตามสถานที่พักตากอากาศชั้นนำหลายแห่งภาพ (๖) เรือนลาวโซ่งทรงกระตองเต่าได้รับการจำลองเท่าขนาดจริงไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทองจังหวัดสุพรรณบุรี(๑๐)ใครมีหน้าที่อนุรักษ์เรือนพักอาศัยพื้นถิ่น?ทั้งในระดับนานาชาติและระดับประเทศต่างเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่นซึ่งครอบคลุมถึงสถาปัตยกรรมด้วย หนึ่งในหน่วยงานระดับนานาชาติที่มีบทบาทสำคัญทางด้านนี้ คือ องค์การว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization - UNESCO) ที่ดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์อย่างจริงจัง เช่น การประชุมระดมความคิด การออกกฎระเบียบ ตลอดจนการประกาศขึ้นทะเบียนมรดกโลกในประการหลังนี้รวมถึงแหล่งที่อุดมด้วยเรือนพักอาศัยพื้นถิ่นอันมีคุณค่าด้วย อาทิ หมู่บ้านชิระงะวะโง ประเทศญี่ปุ่น ถิ่นฐานซึ่งบ้านชาวนาโบราณหลายหลังยังคงได้รับการอนุรักษ์ไว้ดังเดิม ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๘ เป็นต้นในระดับชาติ สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์เป็นหน่วยงานหนึ่งที่เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าของไทย กิจกรรมหนึ่งที่เด่นชัดคือ การประกาศรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่นประจำปี ซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ จนกระทั่งปัจจุบัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อกระตุ้นให้คนทั่วไป โดยเฉพาะเจ้าของอาคาร เกิดความรู้ความเข้าใจในคุณค่าของอาคารที่ตนครอบครอง จะได้ดำเนินการอนุรักษ์แทนการรื้อทำลาย การประกาศรางวัลไม่เฉพาะแต่ตึกรามอันมั่นคงถาวร แต่ยังรวมถึงสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของชาวบ้านด้วย เช่น ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ชุมชนบ้านต้นแห่น้อยมีลักษณะที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากเรือนพื้นถิ่น(๑๑)ใช้สอยสมัยใหม่ได้ ก็ถือเป็นการอนุรักษ์วิธีหนึ่งซึ่งควรแก่การสนับสนุน อย่างไรก็ตาม ทุกวันนี้หน่วยงานรัฐที่ทำหน้าที่ด้านการอนุรักษ์โดยตรงยังไม่ได้ให้ความสำคัญในการอนุรักษ์เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นอย่างจริงจัง เมื่อประกอบกับการไม่เห็นคุณค่าจากคนทั่วไป ทำให้เรือนประเภทนี้หมดสิ้นลงอย่างรวดเร็วและอยู่ในสถานภาพของหายาก ท้ายที่สุดนี้ขอทิ้งคำถามไว้ให้ช่วยกันขบคิดต่อไปว่าทำอย่างไรจึงจะให้คนทั่วไปตระหนักในคุณค่าของเรือนพักอาศัยพื้นถิ่น? และ ทำอย่างไรจึงจะกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์เรือนพัก

อาศัยพื้นถิ่นอย่างกว้างขวาง?บ้านต้นแห่นหลวง ตำบลวังพร้าว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแหล่งหนึ่งที่ได้รับรางวัลนี้ ด้วยชาวบ้านส่วนใหญ่สามารถอนุรักษ์เรือนไม้แบบล้านนาไว้ได้เป็นอย่างดีในระดับท้องถิ่น การศึกษาเพื่ออนุรักษ์เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นแบบล้านนาที่บ้านพร้าวหนุ่ม ตำบลช่างเคิ่ง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๔๔ ได้รวบรวมปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการอนุรักษ์ไว้หลายประการ เป็นต้นว่า ปัญหาภาระในการดูแลซ่อมแซมเรือนซึ่งผู้พึ่งบ่วย ปัญหาขาดคนดูแลเนื่องจากคนรุ่นหลังทิ้งชนบทเข้าทำงานในเมือง ปัญหาการขาดแคลนทุนทรัพย์ในการดูแลรักษา ปัญหาการขาดแคลนวัสดุท้องถิ่นในการซ่อมแซม ปัญหาการไม่ตอบสนองการใช้สอยใหม่ๆ ปัญหาทั้งหลายเหล่านี้เป็นมุมมองจากชาวบ้านโดยเฉพาะเจ้าของผู้ครอบครองเรือนพักอาศัยพื้นถิ่น และปัญหาทำนองนี้พบในท้องถิ่นอื่นๆ ด้วยเช่นเดียวกัน เมื่อมองเห็นแต่ปัญหาทำให้มองไม่เห็นหนทางในการอนุรักษ์แต่อย่างใดทั้งนี้การอนุรักษ์เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นที่ดีที่สุดคือการอนุรักษ์ที่เกิดจากชาวบ้านเอง การอนุรักษ์ไม่มีทางที่จะประสบความสำเร็จได้หากผู้เป็นเจ้าของมองเห็นแต่ปัญหา ดูเหมือนว่าการไม่เห็นคุณค่า ไม่ภูมิใจในเรือนพักอาศัยพื้นถิ่นอันเป็นที่อยู่ของตน จะเป็นที่มาของปัญหาหลายประการ หากชาวบ้านรู้ซึ่งถึงคุณค่าของเหย้าเรือนพื้นถิ่นที่ตนอยู่อาศัย และเปลี่ยนวิธีคิดจากการ “มองเห็นปัญหา” มาเป็น “มองหาหนทาง” การอนุรักษ์เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นให้ดำรงคงอยู่ต่อไปย่อมไม่ใช่เรื่องพันวิสัยที่จะทำได้

สรุปแล้ว เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นของไทยส่วนใหญ่ปลูกสร้างด้วยไม้ มีทั้งประเภทเรือนเครื่องผูกและเรือนเครื่องสับนับเป็นสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทั้งด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะสถาปัตยกรรม และภูมิปัญญาควรแก่การอนุรักษ์ไว้ให้ดำรงคงอยู่สืบไป โดยเฉพาะการรักษาเรือนพักอาศัยพื้นถิ่นที่ยังมีชีวิต คือมีผู้อยู่อาศัยให้คงสภาพเดิมเป็นวิธีอนุรักษ์ที่ดีที่สุดในกรณีที่เป็นเรือนพักอาศัยพื้นถิ่นที่สูญหมดไปแล้วการรื้อฟื้นโดยสร้างจำลองขึ้นใหม่ให้เหมือนเดิม ก็เป็นวิธีหนึ่งในการอนุรักษ์ไว้ หรือแม้แต่การนำเรือนพักอาศัยพื้นถิ่นเดิมไปประยุกต์พัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไป สามารถสนองต่อการ

๒.๒ ทฤษฎีการออกแบบบ้าน

๒.๒.๑ แนวคิดการออกแบบบ้าน

“บ้าน” ควรจะสร้างเพื่อความสุขตามอัตภาพของผู้อยู่อาศัย และความเป็นมนุษย์คือการได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ได้สัมผัสธรรมชาติ และได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ในการออกแบบบ้านสิ่งที่สำคัญในการนำมาพิจารณา ก็มีอยู่หลายประการ ดังนี้

๑) การจัดพื้นที่เป็นส่วน การจัดพื้นที่ภายในบ้านให้เป็นสัดส่วนสามารถลดปัญหาขัดแย้งภายในบ้านได้เช่น การฟังเพลง การดูโทรทัศน์ การทำอาหาร การนอน การทานอาหาร การทำครัว การสังสรรค์ หรือการประหยัดพลังงานเมื่อใช้เครื่องปรับอากาศ หรือการป้องกันเสียง และกลิ่นรบกวน หรือการป้องกันยุง

๒) แสงธรรมชาติ การจัดให้ทุกพื้นที่ได้รับแสงธรรมชาติ ช่วยสร้างให้เกิดบรรยากาศที่น่าแสงธรรมชาติควรจะมาจาก ส่วนบนของห้อง จะทำให้การกระจายแสงดี และแสงไม่จ้า ดังนั้น สีของเพดานจึงควรจะเป็นสีออกสว่าง ส่วนสีผนัง หากใช้สีสว่างเกินไปจะจ้า จึงควรคล้ำลงบ้าง

๓) การระบายอากาศ ห้องที่ควรจะใช้หลักการระบายอากาศตามธรรมชาติ ได้แก่ ห้องน้ำ ห้องครัว ห้องทานอาหาร ห้องพักผ่อน เป็นต้น

๔) การปรับอากาศ ห้องนอนซึ่งเป็นห้องที่คนใช้เวลาอยู่มากที่สุด ใช้เครื่องปรับอากาศกันเป็นส่วนใหญ่ ห้องนอนจึงต้องออกแบบให้มีสภาพของห้องเย็น คือมีฉนวนป้องกันความร้อนอย่างดี จึงจะใช้เครื่องปรับอากาศเล็กชนิดเดียว แล้วจะได้ไม่เปลืองไฟ ตำแหน่งของเครื่องระบายความร้อน ต้องไม่รบกวนและไม่นำความร้อนกลับเข้ามา ส่วนของเครื่องเป่าลมเย็น จะต้องไม่เป่าโดนตัวให้การกระจายลมดี และทำความสะอาดได้ง่าย

๕) การป้องกันเสียง เสียงรบกวนมักจะมาจาก เสียงรบกวนจากข้างบ้าน จากถนน กิจกรรมในบ้าน เครื่องระบายความร้อน ห้องน้ำ ดังนั้น จึงควรป้องกันเสียงจากที่ต่างๆ เช่น การใช้หน้าต่าง ที่ไม่เปิดรับเสียงรบกวนจากภายนอกโดยตรง, การจัดแบ่งพื้นที่การใช้งานให้เป็นสัดส่วน, การกั้นผนังห้องน้ำยันพื้นเพดาน และใช้ประตูทึบ, การกั้นผนังห้อง การตั้งเครื่องระบายความร้อน ไม่ให้เสียงรบกวนบ้านของตัวเอง และบ้านของคนอื่น

๒.๒.๒ ลักษณะของบ้านที่ดี

คุณลักษณะของบ้านที่คิดว่าจะจะเป็นบ้านที่ดีสำหรับทุกๆ คน แล้วลองถามตนเองดูว่าเห็นด้วยกับสิ่งเหล่านี้ หรือไม่ บ้านที่ดีจะต้อง ประกอบด้วย คุณลักษณะพื้นฐาน ๔ ประการ คือ

- ๑) มีความสวยงามเรียบร้อย
- ๒) มีความมั่นคงแข็งแรง
- ๓) ให้ประโยชน์ใช้สอยได้ดี
- ๔) บำรุงรักษาง่าย

จากคุณลักษณะทั้ง ๔ ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าบ้านที่ดีอย่างน้อยควรมีลักษณะที่สอดคล้องกับ ความต้องการพื้นฐานของคน ทั่วๆ ไป กล่าวคือ สามารถให้ความสุข และความสะดวกสบายแก่ผู้อยู่อาศัยโดยมิได้ขึ้นกับ ขนาด ความหรูหราหรือ ราคาเท่านั้น เพราะสิ่ง เหล่านี้ ไม่อาจรับประกันได้ว่าจะก่อให้เกิดความสุข และความพอใจแก่ผู้อยู่อาศัยได้เสมอไป และการที่คุณลักษณะของบ้านที่ดีทั้ง ๔ ประการนี้ จะเกิดขึ้นได้นั้น ย่อมต้องเริ่มจากขั้นตอนการปลูกสร้างบ้านอย่างมีคุณภาพแล้วทำอย่างไรจึงจะสามารถสร้างบ้านที่มีคุณภาพเพื่อให้ ได้บ้าน ที่ดีตามคุณลักษณะดังกล่าวได้ส่งผลต่อคุณภาพของบ้านดังนี้

๒.๒.๓ องค์ประกอบที่มีผลต่อคุณภาพของบ้าน

บ้านที่จะมีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ ประการ

๑) การออกแบบ การออกแบบถือเป็นจุดเริ่มต้น และเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างบ้าน เพราะแบบบ้านจะเป็นสิ่งที่ระบุถึงรูปร่างหน้าตา และขนาด ของบ้าน โครงสร้างตั้งแต่การลงเสาเข็มรวมทั้งการวางเสา และคาน ตลอดจนถึงการกำหนดข้อมูลจำเพาะต่างๆ (specification) และ วัสดุที่จะนำมาใช้ การสร้างบ้านจะต้องยึดถือข้อกำหนด และรายละเอียดต่างๆ ที่ปรากฏในแบบเป็นพื้นฐาน ถ้าการออกแบบไม่ดีหรือการ ให้ข้อกำหนด ในแบบผิดพลาด บ้านที่ออกมา ก็จะผิดพลาดตามแบบไปด้วย เช่น การกำหนดเหล็กเส้นผิดขนาด การกำหนดเสาเข็มผิด ขนาด การออกแบบเสา และคานที่ไม่สัมพันธ์กับ การรับน้ำหนัก เป็นต้น ข้อผิดพลาดเหล่านี้ อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อตัวบ้านได้ ทั้งในด้านของรูปแบบ โครงสร้าง และความแข็งแรง อีกทั้งการแก้ไขในภายหลังก็อาจกระทำได้ลำบาก จึงควรมีการศึกษาแบบบ้านให้รอบ คอบ

ก่อน การสร้างบ้าน หรืออย่างน้อยก็ควรจะใช้ แบบบ้านของผู้ออกแบบ ที่ผลงานมีมาตรฐาน และได้รับความเชื่อถือใน การสร้างบ้านมาก่อน

๒) การเลือกใช้วัสดุ วัสดุที่ใช้ในการสร้างบ้านนับว่ามีความสำคัญต่อตัวบ้านควบคู่กันกับการออกแบบบ้านเลยทีเดียว เพราะในแบบบ้านแต่ละ ฉบับจะมี การระบุถึงวัสดุที่เกี่ยวข้องเกือบทั้งหมดอยู่แล้ว ยกเว้นเพียงวัสดุ ในแง่ของความสวยงามบางอย่างเท่านั้นซึ่ง อาจละไว้ให้เจ้าของบ้าน ระบุเพิ่มเติมเอง ในภายหลัง วัสดุที่ใช้จะมีผลต่อคุณภาพของบ้านโดยตรง ดังนั้นการเลือกใช้วัสดุที่มีคุณภาพย่อมส่งผลให้บ้าน นั้นมีความ มั่นคงแข็งแรง และมีอายุการใช้งานที่ยาวนาน ไม่ต้องซ่อมแซมกับบ่อยๆ ในภายหลัง โดยเฉพาะวัสดุที่ต้องติดตรึงเข้ากับตัวอาคาร หรือเป็นส่วนหนึ่งของตัวอาคาร หรือสามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ยากในภายหลัง ควรจะมีการศึกษา และพิจารณากันเป็นพิเศษ ตัวอย่างเช่น การเลือกชนิดของท่อน้ำประปา ท่อร้อยสายไฟ บ้านพักประตุ ลูกบิดประตุ วัสดุทำหลังคา และฝ้าเพดาน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ ถ้าเจ้าของบ้านมีโอกาสได้ศึกษาหาข้อมูล และมีโอกาสได้เลือกหรือมีส่วนร่วมในการกำหนดก็จะเป็นประโยชน์มาก เพราะจะช่วยให้บ้านที่ ปลุกปั้นให้ประโยชน์ใช้สอยได้เต็มที่ตามความต้องการของผู้อยู่อาศัย อีกทั้งมีอายุการใช้งานที่ยาวนานด้วย

๓) ขั้นตอน และกรรมวิธีการปลูกสร้าง ขั้นตอน และกรรมวิธีการปลูกสร้างนับเป็นเรื่องที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งซึ่งหลายคนอาจมองข้ามหรือไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ ควรเพราะคิดว่า ทุกอย่างถ้าทำตามแบบก็น่าจะเพียงพอแล้ว อันที่จริงแม้ว่าบ้านจะออกแบบไว้ดีเพียงใดหรือเลือกใช้วัสดุที่มีคุณภาพดีขนาดไหนก็ตาม ถ้าขั้นตอนหรือกรรมวิธีการปลูกสร้างทำไม่ได้ไม่ถูกต้องก็อาจจะก่อให้เกิดผลเสียอย่างรุนแรงต่อบ้านหลังนั้นได้ เช่น การผสมคอนกรีต ไม่ถูกส่วน การเชื่อมรอยต่อของเหล็กโครงหลังคาไม่แน่นหนา การให้พื้นรับน้ำหนักขณะที่คอนกรีตที่ใช้เทพื้นยังแข็งตัว ไม่เต็มที่ การทาสี โดยไม่ทำ ความสะอาดพื้นผิวเสียก่อน ฯลฯ เหล่านี้ล้วนมีผลต่อคุณภาพของบ้านทั้งสิ้นทั้งในแง่ของการใช้งาน และ ความสวยงามการป้องกันปัญหาเหล่านี้ไม่ให้เกิดขึ้นเลยนั้นมักกระทำได้ยาก เพราะต้องอาศัยการควบคุมดูแลจากหลายฝ่ายอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่อง เป็นระยะเวลายาวนาน นับตั้งแต่เริ่มปลูกบ้านจนกระทั่งแล้วเสร็จ แต่การลดปัญหาดังกล่าวก็อาจทำได้โดยการเลือกผู้รับเหมาที่มีความชำนาญงาน และไว้ใจได้ ในขณะเดียวกันเจ้าของบ้านก็ควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้บ้าง หรืออย่างน้อยก็ควรจะไปตรวจสอบดูแลการปลูกสร้างบ้าน สิ่งเหล่านี้ถึงแม้จะก่อให้เกิดความลำบาก และเสียเวลาบ้างในช่วงแรก แต่ถ้าได้บ้านที่เรียบร้อยและมีคุณภาพตามที่คาดหวังไว้แล้วผู้อยู่อาศัยก็จะอยู่ได้อย่างมีความสุขไปได้อีกนานเท่านั้น

๔) ฝีมือช่าง บ้านที่ปลูกสร้างได้อย่างสวยงามมีความประณีตเรียบร้อยย่อมจะเป็นที่ตรงตาตรงใจแก่ผู้พบเห็นหรือผู้มาเยือน และสร้างความสุข ความภูมิใจให้แก่เจ้าของบ้านหรือผู้อยู่อาศัย การสร้างบ้านแต่ละหลังจำเป็นต้องใช้ความรู้ทั้งทางด้านเทคนิค และศิลปะควบคู่ กันไป หรือกล่าว อีกนัยหนึ่งคือ ต้องมีทั้งศาสตร์ และศิลป์ผสมผสานอยู่ด้วยกัน บ้านที่ขาดประณีตศิลป์ ในการปลูกสร้าง อาทิ การปูกระเบื้อง ที่ไม่ได้แนว หรือเว้นห้องห่างเกินไป การก่อผนังที่ไม่ได้ฉาก หรือผนัง มีลักษณะเป็นคลื่นเป็นลอน การทำร่องประตู หรือหน้าต่างใหญ่เกินไป การติดตั้ง ดวงโคมเอียง หรือไม่ได้แนว เป็นต้น จริงอยู่ถึง แม้ว่าสิ่งเหล่านี้ จะยังสามารถ ใช้งานได้ แต่บ้านที่ได้ก็ ไม่อาจเรียกได้ว่าเป็น บ้านที่สมบูรณ์แบบเรียบร้อย ทำให้เจ้าของบ้านหรือผู้อยู่อาศัย อาจจะยังมีความขัดข้องใจแฝงอยู่

๒.๒.๔ การออกแบบบ้าน นั้นมีตัวแปร สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงเป็นหลัก

- ๑) ประโยชน์ใช้สอย (Function)
- ๒) วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง (Material)
- ๓) สภาพแวดล้อมคือภูมิอากาศ และภูมิประเทศ (Environment)

ตัวแปรเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการออกแบบ จะเห็นได้ว่าตัวแปรที่กล่าวข้างต้นต่างเป็นส่วนหนึ่ง ที่นำมาคำนึงถึง เพื่อสร้างสภาวะ ที่เหมาะสมสำหรับผู้อยู่อาศัยภายในบ้านทั้งสิ้น ตัวแปรเหล่านี้สามารถนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสภาวะที่เหมาะสม ทั้งที่สามารถ มองเห็น และสัมผัสได้ทันที คือ ห้องที่เหมาะสมทั้งตำแหน่งที่ตั้ง ขนาด สภาพของภายใน ตลอดจนความสวยงาม ที่เป็นรูปธรรม ส่วนสภาวะที่เหมาะสม ที่ไม่สามารถมองเห็นนั้น เป็นสภาวะที่สัมผัสได้ และมีอิทธิพลต่อพวกเราอย่างมาก คือ สภาวะของ ความเหมาะสม ที่ทำให้ร่างกายรู้สึกสบาย เราไม่สามารถกำหนดหรือบอกได้ เป็น อุณหภูมิใดอุณหภูมิหนึ่ง(Temperature) เท่านั้น ยังมีความชื้นสัมพัทธ์ (Relative Humidity) ความเร็วลม (Velocity)และอื่น ๆ ที่มีส่วนสัมพันธ์ในการสร้างสภาวะน่าสบาย (Comfort Zone) ให้เกิดขึ้นได้ เราสามารถสังเกตได้จาก เรือไทย ไม่ว่าจะเป็นเรือใบโบราณ หรือเรือไทยในปัจจุบัน เรามักจะสัมผัสได้ อย่างชัดเจนว่า เราจะรู้สึกเย็นสบาย ถึงแม้ว่า อุณหภูมิรอบตัว หรือ สภาพแวดล้อมในขณะนั้นจะไม่ได้อยู่ในสภาวะน่าสบายก็ตาม

๒.๒.๕ ลักษณะของวิธีการสร้างสภาวะน่าสบาย (Comfort Zone) มี ๒ ประเภท

๑) Passive เป็นวิธีการที่สามารถประหยัดพลังงานมากเพราะใช้ระบบตามธรรมชาติมาเป็นเครื่องสร้างสภาวะน่าสบาย เช่น การวางแนวยาว ของอาคารขวาง กับทิศทางของลม เพื่อให้ลมพาเอาความเย็นเข้ามา หรือพาเอาความร้อนออกไป การใช้ต้นไม้ และร่มเงาไม้ควบคุมทิศทางลม การใช้หลังคาทรงสูงเพื่อลดอุณหภูมิของห้อง และสร้างปรากฏการณ์ เลียนแบบธรรมชาติ เพื่อควบคุม การไหลของลม ลักษณะวิธีการสร้าง สภาวะน่าสบาย แบบนี้จำเป็นต้องใช้หลายวิธีด้วยหลักการบูรณาการ (Integration) เข้ามารวม เพื่อประสิทธิภาพสูงสุด

๒) Active เป็นวิธีการที่ง่าย และได้สภาวะน่าสบายที่รวดเร็วที่สุด ในปัจจุบันใช้อย่างแพร่หลาย คือ ระบบการปรับอากาศ (Air condition system) การใช้ระบบที่สร้างขึ้นมาเพื่อปรับสภาพภายในบริเวณที่เราต้องการให้เกิดสภาวะน่าสบายเกิดขึ้น แต่เป็นวิธีการที่ต้องใช้ พลังงานสูง และคนส่วนใหญ่ ยังไม่สามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และมากเกินไปจนความจำเป็น

๒.๒.๖ ปัจจัยในการสร้างสภาวะน่าสบาย

การวางตำแหน่ง และทิศทางของบ้าน (Orientation) เป็นปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเร็วลม เราสามารถที่จะวางอาคาร เพื่อขวางกับ ทิศทางของลม เพื่อให้ลมพาเอาอุณหภูมิสูงออกจากตัวบ้านไป โดยทั่วไปแนะนำให้วางอาคารแนวยาวหันไปทางทิศเหนือ-ใต้ เพื่อรับลมมรสุมตามฤดูกาล และลดผนังไม่ให้แนวยาวหันไปทางทิศตะวันออก-ทิศตะวันตกที่รับเอาแสงอาทิตย์ โดยตรง (Direct Sun) มากจนเกินไป การวางอาคารไว้ในตำแหน่งที่เหมาะสมใกล้กับแหล่งน้ำ บ่อน้ำ ต้นไม้ใหญ่ จะสามารถลดอุณหภูมิของลม ก่อนที่จะเข้าสู่ บริเวณบ้านรวมทั้งใช้ร่มเงา ในการป้องกันความร้อนได้การปรับสภาพแวดล้อมของบ้าน อาจมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการวางตำแหน่งอาคาร หากเราวางตำแหน่งอาคารอย่างเหมาะสมแล้ว

อาจไม่เพียงพอ การปรับสภาพแวดล้อมก็สามารถ กระทำควบคู่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการประหยัดพลังงาน เราสามารถปลูกต้นไม้ หรือ ชุดบ่อน้ำ เพื่อปรับสภาพแวดล้อม ให้เกิดความเหมาะสมได้เช่นกัน รูปแบบลักษณะอาคาร เป็นที่น่าสนใจที่ลักษณะเรือนไทยที่เป็นเรือนเล็ก ๆ เชื่อมต่อด้วยระยะเบียง หรือชานบ้านนั้น เป็นวิธีที่ช่วยให้ ลมสามารถพัดพา เอาความร้อนออกไปได้อย่างดี การยกใต้ถุนสูงเป็นการสร้างพื้นที่ใช้สอยที่มีประสิทธิภาพ และเหมาะสม กับสภาพภูมิ อากาศ ของประเทศ อย่างยิ่ง ลมสามารถพัดพา เอาความร้อน ออกไปสามารถใช้ความเย็น จากพื้นดินอีกทั้ง สามารถป้องกัน น้ำท่วม ได้เป็นอย่างดี การออกแบบบ้านให้มีลักษณะที่โปร่งให้ลมสามารถพัดผ่านไปในส่วนต่าง ๆ ของบ้าน จะสามารถลดการใช้เครื่องปรับอากาศได้มาก

๒.๒.๗ การออกแบบที่ว่างและ การวางผังภายในอาคาร

การวางผัง และการออกแบบที่ว่างของบ้าน เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยได้มาก เราสามารถนำ พฤติกรรม การใช้ที่ห้องต่าง ๆ เป็นตัวกำหนด ตำแหน่งที่เหมาะสมได้ ซึ่งวิธีการนี้เราจะสามารถลดการใช้พลังงานในการปรับอากาศในห้องต่าง ๆ ได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑) เราสามารถใช้ห้องน้ำหรือห้องบันไดเป็นส่วนปะทะความร้อนทางด้านทิศตะวันตก และด้านทิศใต้ เพื่อป้องกัน ความร้อน เข้าสู่บ้าน หรือห้องอื่น ๆ ได้ เนื่องจาก ห้องน้ำ เป็นส่วนที่มีความชื้นสูง รวมทั้งเราใช้เวลาในการอยู่ในห้องน้ำไม่นานมาก และความจำเป็น ที่ต้องใช้ การปรับอากาศน้อย เช่นเดียวกันเราสามารถใช้อยู่ในห้องเก็บของหรือห้องที่ไม่ได้ใช้เวลาอยู่ภายในนั้น เป็นเวลานานมาก เป็นส่วนปะทะ ความร้อน ได้เช่นเดียวกันโดย หลีกเลี่ยงการวางตำแหน่งห้องที่ต้องการการปรับอากาศ และห้องที่ใช้เกือบตลอดเวลา ไว้ที่ตำแหน่งรับความร้อนโดยตรง

๒) การใช้ฝ้าเพดานที่สูงนั้นเหมาะสมกับการใช้การสร้างสภาวะน่าสบายแบบ Passive เพราะอากาศที่ร้อนจะน้ำหนักเบากว่า จะลอยตัวสูงขึ้นทำให้ อากาศเย็นที่มีน้ำหนักมากกว่าลอยต่ำลงมา ในทางกลับกันหากต้องการใช้ การสร้างสภาวะน่าสบายแบบ Active นั้นการทำฝ้าเพดานที่ต่ำจะทำให้ภาระการทำงานของเครื่องปรับอากาศลดลง และสามารถ ควบคุมอุณหภูมิของห้อง ได้อย่างสม่ำเสมอ จึงควรเลือกลักษณะที่ว่างให้เหมาะสม

๓) ออกแบบผนังให้ถ่ายเทความร้อนเข้าสู่ภายในบ้านน้อยที่สุด การใช้วัสดุที่ไม่มีประสิทธิภาพ จะทำให้ อุณหภูมิ ภายในบ้านหรือห้องสูง จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าในการปรับลดอุณหภูมิ ภายในมากขึ้น เนื่องมาจาก ความร้อน สามารถถ่ายเท (Heat transfer) เข้ามาสะสมภายในผิวอาคารได้มาก การใช้วัสดุที่มีประสิทธิภาพสูง ในการประหยัด พลังงานนั้น อาจจะทำให้งบประมาณในการก่อสร้าง สูงขึ้นมากจึง ควรเลือกใช้กับผนัง ที่จำเป็นเท่านั้น เพื่อลดรายจ่าย เพราะบางกรณีอาจจะเปลืองหรือเกินความจำเป็นได้

๔) ใช้ผนังที่มีการออกแบบใช้ฉนวนกันความร้อนอย่างมีประสิทธิภาพกับผนังด้านทิศตะวันตก และทิศใต้ เพราะเป็นด้าน ที่หันเข้าหาแสง และรับความร้อนจากอาทิตย์โดยตรง (Direct sun)

๕) ควรใช้ผนังที่ก่อขึ้นจากคอนกรีตมวลเบาแทนผนังทั่วไป เนื่องจากมีคุณสมบัติ ในการกันความร้อน ได้ดีในระดับหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับคอนกรีตบล็อก หรืออิฐมวลเบาทั่วไปโดยมีราคาสูงกว่าไม่มากแต่สามารถก่อสร้างได้รวดเร็วกว่า และมี น้ำหนักค่อนข้างเบา

๖) ควรเลือกใช้ผนังสีอ่อนทั้งภายใน และภายนอกเพื่อการสะท้อนแสงรวมทั้งลดการดูดกลืนความร้อนของผนังอีกด้วย การใช้ผนังสีอ่อน จะช่วยให้ห้องภายในสว่างขึ้นสามารถลดการใช้แสงจากไฟฟ้าได้ และสามารถใช้ แสงธรรมชาติ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๗) เลือกคุณสมบัติของวัสดุให้เหมาะสมกับการใช้งาน เช่น การใช้ผนังคอนกรีต ที่มีความหนาแน่น หรือมวลมาก กับห้องที่ใช้ เฉพาะช่วง เวลากลางวัน เพราะช่วงเวลากลางวันนั้นภายในจะเย็นเนื่องจากตัวผนัง ที่มีมวลมากสามารถหน่วงเวลา การส่งผ่านความร้อนได้ดี ผนังจะมี การสะสมความเย็น ไว้เกือบตลอดทั้งคืนแล้ว มาคายความเย็นออกมาในเวลากลางวัน ส่วนหลังจากนั้นความร้อน จะถูกสะสมเข้ามา แทนที่ ทำให้ผนัง มีความร้อนสะสม อยู่มากทำให้ห้องนั้นร้อน ไม่เหมาะสม ในการใช้งานในช่วงเวลาหัวค่ำถึงกลางคืน จะสามารถทำให้ลด การใช้วัสดุราคาแพงได้บ้าง

๘) การใช้ผนังสองชั้นที่มีช่องอากาศอยู่ภายในก็สามารถช่วยป้องกันความร้อนที่ส่งผ่านเข้ามาในบ้านได้มาก หากมีการออกแบบ ให้มีการระบายความร้อน ออกจากช่องอากาศที่อยู่ตรงกลางจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพได้มากขึ้น

๙) ช่องแสงเป็นส่วนหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงอย่างยิ่ง เนื่องจากความร้อน สามารถผ่านเข้ามาใน อาคารได้ง่ายมาก โดยเฉพาะ อย่างยิ่ง ส่วนที่เป็นกระจก ฉะนั้นการเลือกกระจก ที่มีคุณสมบัติการสะท้อนความร้อนสูง จะช่วยให้เราสามารถ ลดความร้อน ที่จะเข้ามาในตัวอาคารได้มาก แต่ในทางกลับกัน ช่องแสงทำให้เราสามารถ ใช้แสงธรรมชาติได้มาก ลดการใช้แสง จากไฟฟ้าด้วย ๑๐) หากมีงบประมาณสูงเราสามารถ ใช้กระจกสองชั้น (Double Glazing) ที่มี ช่องว่างอากาศ เพื่อป้องกันความร้อนลักษณะเฉพาะ ของกระจกชนิดนี้ จะมีการเคลือบสารบางอย่างในการสะท้อนความร้อน รวมทั้งบรรจุก๊าซบางชนิด เพื่อลดการเกิด ความชื้นภายใน กระจกชนิดนี้ สามารถ ให้แสงผ่านได้ในปริมาณสูง

๑๑) การใช้กระจกสะท้อนแสง และความร้อน (Reflective glass) กระจกนี้จะมีคุณสมบัติต่ำกว่ากระจกสองชั้น (Double Glazing) แต่สามารถลดทั้งปริมาณความร้อน และแสงสว่างที่จะเข้าสู่ตัวอาคาร ในขณะเดียวกัน ก็เป็น กระจกที่สามารถเก็บกัก ความร้อนอีกด้วย เหมาะแก่เมืองหนาวมากกว่า

๑๒) การเลือกชนิดของกระจกหากไม่มีงบประมาณน้อย การใช้กระจกชนิดที่มีราคาต่ำกว่า แต่เลือกใช้กระจกสี เช่น สีชา ก็สามารถช่วย ได้มากกว่า การใช้กระจกธรรมดา ช่องอากาศ การเพิ่มความเร็วลม ที่เข้าสู่ตัวบ้าน ให้เกิด การระบายอากาศภายในบ้าน ช่วยให้สามารถ ลดการใช้การปรับอากาศภายในได้มาก -การเพิ่มช่องเปิด จะเพิ่มความเร็วลม ที่เข้าสู่ตัวบ้าน การใช้ และการเจาะช่องเปิด ที่เหมาะสมจะช่วยให้การสะสมความร้อนภายในบ้านลดลง -การเจาะช่องเปิดด้านเดียว ลมไม่สามารถผ่านเข้าไปในห้องได้มากนัก ควรเปิดหน้าต่างที่อยู่ห่างกันมากที่สุดในการเพิ่มประสิทธิภาพในการระบายอากาศ (Single ventilation)

การเจาะช่องเปิดที่ผนังตรงกันข้าม และมีขนาดเท่ากัน ที่ตำแหน่งเดียวกันนั้นจะทำให้เกิดการระบายอากาศได้ดีที่สุด (Cross ventilation)

๑๓) ตำแหน่งการเจาะช่องเปิดที่ทางเข้าของลมต่ำ และให้ทางออกอยู่สูงกว่า จะทำให้เกิดกระแสลมที่เย็นสบาย เป็นการสร้างสภาวะธรรมชาติ เพื่อให้อากาศ เกิดการแลกเปลี่ยน ความกดอากาศกัน อากาศเย็นไหลอากาศร้อนออกไปจากห้อง

๑๔) การเจาะช่องเปิดให้อยู่ในระดับสูงทั้งสองทาง จะทำให้พื้นที่ส่วนล่างของห้องอับลม ไม่สามารถ ระบายอากาศภายในห้อง ได้มากเท่าไรนัก

๑๕) ช่องเปิดที่มีทางออกของอากาศใหญ่กว่าทางเข้าจะช่วยให้เกิดกระแสลมเร็ว และแรง ที่ด้านลมเข้า ในทางกลับกัน ถ้าทางเข้าใหญ่กว่า กระแสลมที่เข้ามาในห้องก็จะต่ำ

๑๖) กันสาด และชายคา (Shading devices) การใช้กันสาดจะช่วยลดหรือเลี่ยงมิให้ผนัง รับแสงแดดโดยตรงจากดวงอาทิตย์การใช้ Shading devices นี้เป็นการลดความร้อนที่จะเข้าสู่อาคาร โดยตรง การใช้ Shading devices พบว่ามีประสิทธิภาพสูงมาก ในการป้องกันความร้อน สามารถช่วยลดการใช้พลังงาน ภายในบ้านได้มาก ลักษณะของ Shading devices ได้แก่ กันสาด และชายคา ที่ให้ร่มเงากับช่องเปิด รวมทั้งผนังของอาคารด้วย Shading devices บางชนิด ถูกออกแบบมา เพื่อเป็นอุปกรณ์ ในการป้องกันความร้อนโดยตรงก็ได้

๑๗) Shading devices ในแนวตั้ง (Vertical shading devices) มีประสิทธิภาพในการ ป้องกันผนังด้านที่รับแสงโดยตรง และเป็นเวลานาน ผนังด้านที่ควรติดตั้ง Shading devices ชนิดนี้คือ ด้านทิศตะวันออก และทิศตะวันตก

๑๘) Shading devices ในแนวนอน (Horizontal shading devices) มีประสิทธิภาพในการ ป้องกันผนังด้าน ที่ได้รับแสง ในมุมที่สูง อย่างแสงใน ช่วงเวลากลางวัน หรือด้านที่ไม่ได้รับแสงโดยตรง Shading devices ชนิดนี้ สามารถให้ แสงที่สะท้อน จากสภาพแวดล้อมเข้ามาได้มาก ผนังด้าน ที่ควรติดตั้ง Shading devices ชนิดนี้คือด้านทิศเหนือ และทิศใต้ Shading devices

๑๙) Shading devices แบบตารางเป็น Shading devices ที่รวมเอาคุณสมบัติของ Shading devices ในแนวนอน และแนวตั้งไว้ด้วยกัน แต่ขึ้นอยู่กับขนาด และความเหมาะสมด้วย

๒๐) หลังคา เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลมากเนื่องจากเป็นส่วนที่สัมผัสกับความร้อนจากแสงอาทิตย์ มากที่สุด ลักษณะหลังคาบ้านเรือนไทยนั้น เป็นลักษณะของหลังคา ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศมาก เพราะมีความลาดชันมากระบายฝนได้รวดเร็ว รวมทั้งความร้อน จะลอยตัวขึ้นสูง ฉะนั้นการที่หลังคามี ความลาดชันสูงมาก ทำให้ความร้อนภายใน จะไปรวมตัวที่จุดที่สูงที่สุด ทำให้อากาศภายในห้อง ด้านล่างมี เพียงอากาศที่มีอุณหภูมิต่ำกว่า

๒๑) หลังคาที่มีสองชั้นซ้อนทับกัน โดยหลังคาส่วนที่ซ้อนอยู่ข้างบนมีขนาดเล็ก (ลักษณะ คล้ายการใส่หมวก) ก็เพียงพอที่จะช่วยให้ การสะสมความร้อน ที่ผิวของหลังคาลดลง จะมีประสิทธิภาพ เมื่อมีช่องระบายอากาศที่บริเวณหน้าจั่วทั้งสองด้าน ความร้อน จะสามารถระบายออกได้ดี

๒๒) สำหรับบ้านที่มีดาดฟ้าแล้วการปลูกต้นไม้บนดาดฟ้า ก็เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยให้ ลดความร้อน ที่สัมผัสกับ ผิวของดาดฟ้า ได้โดยตรง เช่นเดียวกับการใช้ Shading devices หรือการปรับ ดาดฟ้าให้เกิดความลาดชันมากเพียงพอ

๒๓) ควรใช้แผ่นสะท้อนความร้อน (Foil) ในส่วนที่เป็นฝ้าเพดานใต้หลังคา หรือดาดฟ้า เพื่อเป็น การลดความร้อน ที่จะเข้ามา ภายในบ้านได้ ฝ้าด้าน ที่เป็นมันออกไปด้านนอก การติดแผ่นสะท้อน ความร้อน ร่วมกับ ฉนวนป้องกันความร้อน จะช่วยให้ ฉนวนป้องกันความร้อนมีอายุยาวนานมากขึ้น ถึงแม้ว่าแผ่นสะท้อนความร้อน จะมีประสิทธิภาพลดลงเมื่อยับหรือมีฝุ่นบนผิว

๒.๒.๘ การออกแบบบ้านให้ประหยัดพลังงาน

ในปัจจุบัน แหล่งความร้อนจากภายนอกเพิ่มสูงขึ้น ทุกปี ทำให้แนวคิดบ้านประหยัดพลังงานได้รับความนิยมน้อยลงมาก ในหลักการแล้วไม่ได้มีอะไรยุ่งยาก ท่านผู้สนใจนำไปประยุกต์ใช้ได้

๑) ปลุกต้นไม้ทรงสูงเพื่อบังแสงอาทิตย์ โดยที่จะต้องให้มีกระแสนลมเย็นพัด ผ่านใต้พุ่มใบ ในความเร็วที่พอเหมาะ เพื่อลด อุณหภูมิภายนอก โกลับริเวณบ้านและ ป้องกันลมพัดผ่านเข้าตัวบ้านมากเกินไป โดยควรปลุกต้นไม้ในทิศตะวันออก และ ทิศตะวันตก

๒) ควรเลือกชนิดต้นไม้ที่เหมาะสมสำหรับใช้เป็นร่มเงาที่มีอยู่ตามท้องถิ่น เช่น ต้นปืบ ต้นอินทนิล ต้นสัตบัน ต้นสุพรรณิภา เป็นต้น เพื่อลดการใช้ปุ๋ย ยาฆ่า แมลงการดูแลรักษา เนื่องจากต้นไม้เหล่านี้มีความเคยชินกับสภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศ ในประเทศไทยอยู่แล้ว

๓) นำหลักภูมิสถาปัตย์มาใช้ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมรอบๆ บริเวณบ้านให้ เย็นสบาย โดยการปลูกพืชคลุมดิน ปลูกหญ้า จัดแต่งสวน จัดทำน้ำตกจำลอง เป็นต้น

๔) ถมดินบริเวณรอบบ้านให้สูง เพื่อให้พื้นและผนังบางส่วนต่ำกว่าดิน ทำให้สามารถนำความเย็นจากดินมาใช้ และปลูกไม้พุ่ม บริเวณผนังบ้าน

๕) ในกรณีที่มีพื้นที่จำกัด อาจจะปลุกต้นไม้ตัด หรือไม้เลื้อยตามระเบียง หรือรั้ว เพื่อลดความร้อนพัดผ่านเข้าตัวบ้าน และลด ความแรงของแสงแดดที่ ส่องผิวอาคาร

๖) ทำรางน้ำและท่อระบายน้ำจากหลังคา หรือส่วนต่างๆ ภายในบ้าน ให้ เหมาะสม เพื่อป้องกันความชื้นซึมเข้าไปในบ้าน หรือ อาจจะทำท่อระบายน้ำที่ได้จาก การชักล้างไปใช้รดน้ำต้นไม้

๗) ถ้าต้องการทำที่จอดรถ ควรทำที่จอดรถพร้อมหลังคาในด้านทิศตะวันออก หรือทิศตะวันตก เพื่อเป็นการช่วย ลดความร้อน ผ่านเข้ามาในตัวบ้านโดยตรง

๘) บุฉนวนกันความร้อนที่หลังคาและผนัง โดยความหนาของฉนวนที่ใช้ต้อง ขึ้นอยู่กับภาระทำความเย็น แต่ส่วนใหญ่ใช้ ฉนวน ที่มีความหนาประมาณ ๒-๓ นิ้ว (๕๐-๗๕ มม.) ฉนวนสำหรับหลังคาและผนังมีหลายชนิด ได้แก่ ฉนวนใยแก้ว ฉนวนเยื่อกระดาษ ฉนวนเซรามิก

๙) ทาสีผนังด้านนอกของบ้านเป็นสีอ่อน ใช้วัสดุที่มีผิวมันและกันความชื้น

๑๐) ใช้กระเบื้องหลังคาสีอ่อน เพื่อสะท้อนความร้อนได้ดี

๑๑) สำหรับผนังด้านที่มีระเบียงยื่น ควรเลือกใช้ประตูหรือหน้าต่างชนิดบานพลิก ซึ่งสามารถควบคุม ปริมาณลม ได้ดีกว่า การใช้ประตู หรือหน้าต่างชนิดบานเลื่อน

๑๒) ติดตั้งหน้าต่างกระจกเฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น โดยให้เพียงพอในการรับแสง สว่างจากธรรมชาติ และควรหลีกเลี่ยงการติดตั้งด้านทิศตะวันออกและตะวันตก

๑๓) ทำกันสาดให้กับหน้าต่างกระจก โดยกันสาดแนวราบเหมาะสมกับหน้าต่าง ที่อยู่ทางทิศเหนือและทิศใต้ เพราะสามารถบัง แสงอาทิตย์ ในช่วงเที่ยงและช่วง บ่าย ส่วนกันสาดแนวตั้งเหมาะสมกับหน้าต่างที่อยู่ทิศตะวันออกและทิศตะวันตก

๑๔) ติดตั้งผ้าม่านหรือมู่ลี่บริเวณหน้าต่างกระจก เพื่อป้องกันความร้อนจากแสง อาทิตย์ เข้าภายในตัวบ้าน ส่วนการติดฟิล์มกรองแสง ที่กระจกหน้าต่างนั้น แม้จะป้องกัน ความร้อนจากแสงอาทิตย์ ได้ดีกว่า แต่ค่าใช้จ่ายสูงกว่า จึงไม่ค่อยเป็นที่นิยม

๑๕) สำหรับห้องนอนหรือห้องที่ต้องการปรับอากาศที่ตั้งอยู่บริเวณชั้นสองเหนือ บริเวณที่

จอตกรหรือระเบียบ ควรมีการทาหรือพ่น ฉนวนที่ฝ้าเพดานของที่จอตกร หรือระเบียบนั้นๆ เพื่อป้องกันการนำความร้อน จากภายนอกผ่านใต้พื้นห้องเข้า สู่ตัวห้อง

๑๖) ติดตั้งพัดลมระบายอากาศบนหลังคา เพื่อดูดอากาศร้อนใต้หลังคาออกไป ภายนอก

๑๗) ทำระเบียบยื่นพร้อมติดกันสาดในทิศตะวันออกและทิศตะวันตก สำหรับใช้ เป็นที่นั่งทานอาหารว่าง หรือใช้ทำ ครีวนอกบ้านแล้ว ยังช่วยลดความร้อนเข้ามา ในบ้านอีกด้วย

๑๘) อุดรอยรั่วด้วยซีเมนต์หรือซิลิโคน (Silicone) ที่ช่องติดตั้งโคมไฟ ช่องติด ตั้งพัดลม เพดาน ช่องที่เตรียมไว้สำหรับเดินท่อน้ำ เป็นต้น เพื่อป้องกันความ ร้อนจากภายนอกผ่านเข้าช่องเพดาน

๑๙) อุดรอยรั่วตามรอยต่อ ระหว่างผนังขอบประตู หน้าต่าง เพื่อป้องกันความ ร้อนและความชื้นจากภายนอกผ่านเข้าไปในบ้าน ในกรณีที่ห้องนั้นเป็นห้อง ปรับอากาศ

๒๐) จัดวางตู้และชั้นวางของให้เหมาะสม ไม่บังลม ไม่กีดขวางการระบาย อากาศ และไม่บังแสง

๒๑) จัดวางโต๊ะเขียนหนังสือให้หันหน้าไปในผนังด้านที่รับแสงธรรมชาติได้

๒๒) หมั่นดูแลรักษาทำความสะอาด พรม ผ้าปูม่าน โซฟา ไม่ให้เปียกชื้น เพื่อลดการทำความเย็นเนื่องจากความร้อนแฝง

๒๓) จัดแบ่งห้องใช้สอยโดยคำนึงถึงการประหยัดพลังงาน โดยจัดห้องที่ใช้ ตอนเช้าอยู่ในทิศตะวันออก ส่วนห้องที่ใช้สอย เกือบทั้งวัน ให้อยู่ทิศเหนือ เพราะจะเย็นสบายที่สุด เช่น ห้องนั่งเล่นอยู่ในทิศเหนือ เป็นต้น

๒๔) ควรติดตั้งคอนเดนเซอร์ระบายความร้อนด้วยอากาศในที่ร่ม หรือใต้ต้นไม้ และต้องไม่มี สิ่งกีดขวางทางลมเข้า และออกจาก คอนเดนเซอร์ ในด้านทิศ เหนือของบ้าน เป็นด้านที่เหมาะสม ที่จะติดตั้ง คอนเดนเซอร์ มากที่สุด แต่ถ้าไม่ สามารถติดตั้งใน ด้านทิศเหนือ ก็สามารถติด ทางทิศใต้ที่มีกันสาดแทนได้

๒๕) ควรติดตั้งคอนเดนเซอร์ในที่ๆ สามารถดูแลบำรุงรักษาสะดวก และใน ที่ๆ ไม่ส่งเสียงรบกวนเข้ามาภายในห้อง

๒๖) ควรติดตั้งอุปกรณ์ควบคุมอุณหภูมิ (Thermostat) ภายในห้องปรับอากาศ ให้เหมาะสม คือ ไม่ควรโดนแสงอาทิตย์โดยตรง เพราะจะทำให้ เทอร์โมสแตท อ่านค่าผิดพลาด และควรติดตั้งในบริเวณที่สามารถอ่านค่าอุณหภูมิได้ง่ายและ และสะดวกต่อ การปรับตั้งค่าอุณหภูมิตามต้องการ

๒๗) ควรติดตั้งเครื่องซักผ้า เครื่องอบผ้า ในบริเวณที่ไม่ปรับอากาศและเปิดโล่ง เช่น ที่จอตกร ระเบียบนอกบ้าน เพื่อระบายความร้อน และลดความชื้นที่ปลด ปล่อยมาจากเครื่องใช้ไฟฟ้าเหล่านี้ แต่ถ้าต้องติดตั้งในห้องปิด ควรจะต้องติด ตั้งพัดลมระบายอากาศ เพื่อป้องกันการสะสมความร้อนและความชื้นภายในห้อง

๒๘) พิจารณาทำห้องครัวให้อยู่นอกตัวบ้าน แต่ถ้าหลีกเลี่ยงไม่ได้ห้องครัวที่อยู่ ภายในตัวบ้านควรมีการระบายความร้อนที่ดี เพราะห้องครัวมักประกอบด้วย เครื่องใช้ไฟฟ้าหลายชนิด เช่น เตาอบ เตาหุงต้ม กาต้มน้ำร้อน ตู้เย็น ซึ่งเป็น แหล่งปลดปล่อยความร้อนที่สำคัญ

๒๙) ติดตั้งเครื่องดูดกลิ่นหรือดูดควันในบริเวณที่ทำการหุงต้ม และอากาศ ที่ใช้กับเครื่องดูดกลิ่นหรือดูดควันนี้ ควรมาจาก ภายนอกบ้านไม่ควรใช้อากาศ เย็นจากเครื่องปรับอากาศโดยตรง

๓๐) เลือกใช้อุปกรณ์และเครื่องใช้ไฟฟ้าประสิทธิภาพสูง นอกจากจะประหยัด พลังงาน จากตัวมันเองแล้ว ยังลดความร้อน ที่ถูกปล่อยออกมา ในเวลาใช้งาน อีกด้วย เช่น ใช้ตู้เย็นประสิทธิภาพสูง ใช้หลอดไฟประสิทธิภาพ

(ที่มา: <http://hatyaihomeguide.blogspot.com/๒๐๑๒/๑๐/design-house-to-save-energy.html>, สืบค้นเมื่อ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๙)

๒.๓ ข้อมูลทั่วไป ตำบลชะแล้

๒.๔.๑ ความเป็นมา

ตำบลชะแล้ไม่ปรากฏหลักฐานการก่อตั้งขึ้นเป็นชุมชนมากนัก แต่จากการสืบค้นเล่าต่อกันมาว่า มีอิสลามกลุ่มหนึ่งได้อพยพมาอาศัยตั้งถิ่นฐานอยู่แถวริมคลองในส่วนที่ติดกับทะเลสาบสงขลา กลุ่มอิสลามนี้มีหัวหน้าชื่อ บังสะแล ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของคนในกลุ่ม ทุกคนมีอาชีพในการประมง หาปลา สัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลาเพื่อเป็นอาหารและแลกเปลี่ยนซื้อขาย ทุกตอนเย็นหลังจากการทำงานประกอบอาชีพแล้ว จะนำเรือกลับเข้ามาจอดรวมกันที่ท่าเรือหน้าบ้านของบังสะแลเป็นประจำทุกวันครั้นต่อมามีคนนับถือศาสนาพุทธเข้ามาอาศัยมากยิ่งขึ้น ทำให้มีการรบกวนวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความเชื่อของอิสลาม จึงอพยพล่าถอยจากพื้นที่แห่งนี้ ไปอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง เมื่อกลุ่มคนมุสลิมอพยพล่าถอยจากพื้นที่แล้ว การสัญจรโดยชาวไทยพุทธยังคงใช้ทางเรือและใช้ท่าเทียบเรือของบังสะแลเดิมอยู่ นานวันเข้าการเรียกชื่อท่าเทียบเรือได้กลายเป็นชื่อหมู่บ้านและผิผิวเป็นบ้านชะแล้ จนถึงปัจจุบัน (ที่มา คัดลอกจากจดบันทึกจากหนังสือ โดย นายheim เพ็ชรจำรัส อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลชะแล้ ๒๕๔๘)

๒.๔.๒ ลักษณะพื้นที่

เป็นพื้นที่ราบลุ่มทะเลสาบสงขลาติดต่อกับทะเลสาบ จำนวน ๑ ด้าน

๒.๔.๓ เขตพื้นที่

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลปากกรอ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลร่ำแดง , ตำบลม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ทิศตะวันตก ติดกับ ทะเลสาบสงขลา

ตำบลชะแล้ มีหมู่บ้านทั้งสิ้น ๕ หมู่บ้าน หมู่ที่ ๑ บ้านปากช่อง หมู่ที่ ๒ บ้านสว่างอารมณ์ หมู่ที่ ๓

บ้านกลาง หมู่ที่ ๔ บ้านชะแล้ หมู่ที่ ๕ บ้านเขาผี

๒.๔.๔ อาชีพ

อาชีพหลัก ทำนong อาชีพเสริม ทำสวน , รับจ้าง

๒.๔.๕ สาธารณูปโภค

จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๐๐ จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ ๒๐ หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ ๒.๐๐ ของจำนวนหลังคาเรือน

๒.๔.๖ การเดินทาง

การเดินทางเข้าสู่ตำบลหมู่นบ้าน เริ่มจากที่ว่าการอำเภอสิงหนครถึงที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลชะแล้ รวมระยะทาง ๑๐ กิโลเมตร โดยมีรถโดยสารประจำทางจากอำเภออื่นวิ่งผ่านประจำ และเป็นเวลาและมีรถจักรยานยนต์วิ่งรับจ้างสม่ำเสมอในเวลากลางวัน

บทที่ ๓

ลักษณะและการเปลี่ยนแปลงเรือนพื้นถิ่น ชุมชนชะแล้

โครงการวิจัยเรื่อง ออกแบบออกแบบบ้านต้นแบบเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนชะแล้ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ศึกษาลักษณะเรือนพื้นถิ่น และการเปลี่ยนแปลงลักษณะของเรือนเพื่อให้ทราบถึงแนวโน้มของลักษณะเรือนที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป เพื่อนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลในการออกแบบบ้านต้นแบบต่อไป โดยแบ่งเรือนที่ศึกษาออกเป็น ๓ ช่วงอายุ ดังนี้

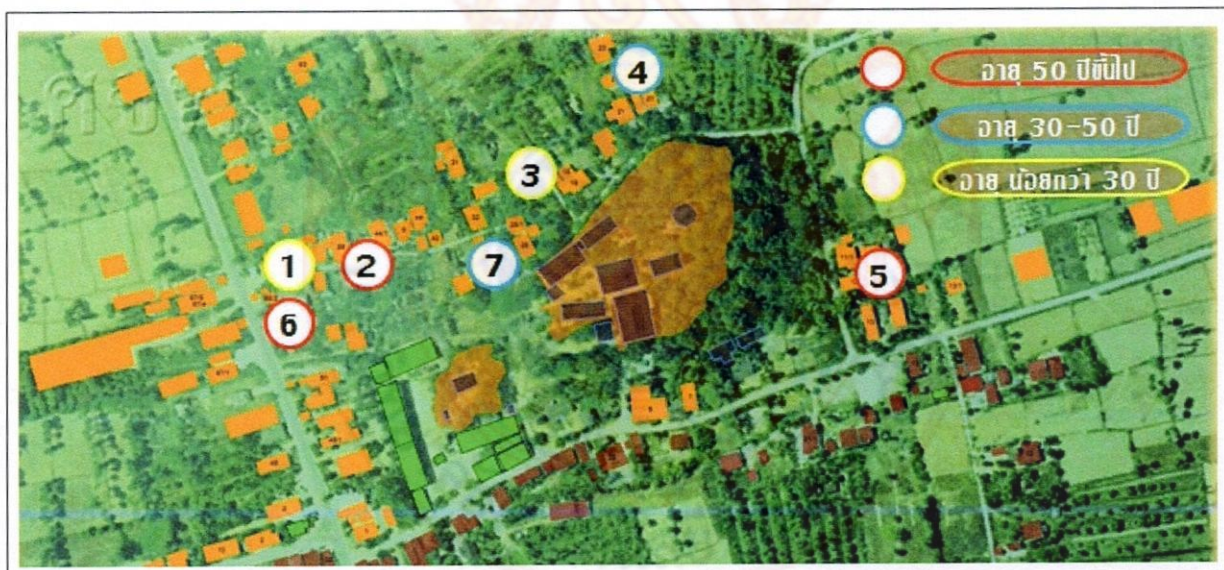
เรือนที่มีอายุน้อยกว่า ๓๐ ปี

เรือนที่มีอายุ ๓๐ปี-๕๐ปี

เรือนที่มีอายุตั้งแต่ ๕๐ปีขึ้นไป

การศึกษาลักษณะเรือนพื้นถิ่นของชุมชนชะแล้ ผู้วิจัยพบว่าลักษณะของเรือนจะมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ และการประกอบอาชีพ ผู้วิจัยจึงแบ่งพื้นที่ศึกษาตามลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ คือ เรือนในพื้นที่ราบเชิงเขา(ประกอบอาชีพทำสวน และทำนา) และเรือนในพื้นที่ราบลุ่มริมทะเลสาบ(ประกอบอาชีพทำการประมง) โดยในแต่ละพื้นที่ผู้วิจัยจะศึกษาในด้านองค์ประกอบของเรือน ซึ่งแบ่งเป็นองค์ประกอบด้านพื้นที่ ทั้งภายในและภายนอกตัวเรือน และองค์ประกอบด้านโครงสร้างของเรือน

๓.๑ ลักษณะและการเปลี่ยนแปลงของเรือนในพื้นที่ราบเชิงเขา

ภาพที่ ๑๑ แสดงตำแหน่งเรือนที่เก็บข้อมูลในพื้นที่เชิงเขา

๓.๑.๑. อายุไม่เกิน ๓๐ ปี

ชื่อเจ้าของบ้าน : นางสาวใจ ปีมมณี อายุ ๖๐ ปี

ประกอบอาชีพ : ทำนา (อาชีพเสริมก่อสร้าง , ขึ้นตาลโตนด)

อายุบ้าน : ๓๐ ปี

ประวัติความเป็นมาของบ้าน

บ้านที่สืบทอดต่อกันมาช้านาน จนได้ทำลายและสร้างขึ้นใหม่
ปัจจุบันบ้านมีอายุ ๒๙-๓๐ ปีโดยประมาณ วัสดุก็นำจากบ้านเก่ามาใช้

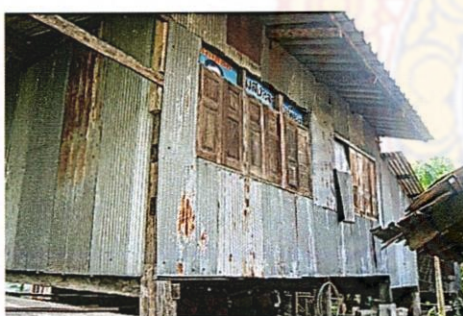
- โครงสร้างหลังคาใช้ไม้ตาลโตนด
- มีพื้นไม้โดยใช่ไม้เคี่ยม เมื่อก่อนผนังเคยเป็นฝาไม้
- ตามเสาจะมีช่อง เจาะเป็นร่องไว้
- ยกได้สูงสำหรับเก็บของ

รูปทัศนียภาพภายนอก ๑

รูปทัศนียภาพภายนอก ๒

รูปทัศนียภาพภายนอก ๓

รูปทัศนียภาพภายนอก ๔

ภาพที่ ๑๒ แสดงทัศนียภาพภายนอกของเรือนนางสาวใจ ปีมมณี

ภาพที่ ๑๓ แสดงทัศนียภาพภายนอกของเรือนนางสมใจ ปีมมณี (ต่อ)

ฝาผนังสังกะสีเพื่อรับแรงลมที่มาประทะตัวเรือน วัสดุสังกะสี

เสาไม้ยาววางบนดินเสาคอนกรีต วัสดุไม้เคี่ยม

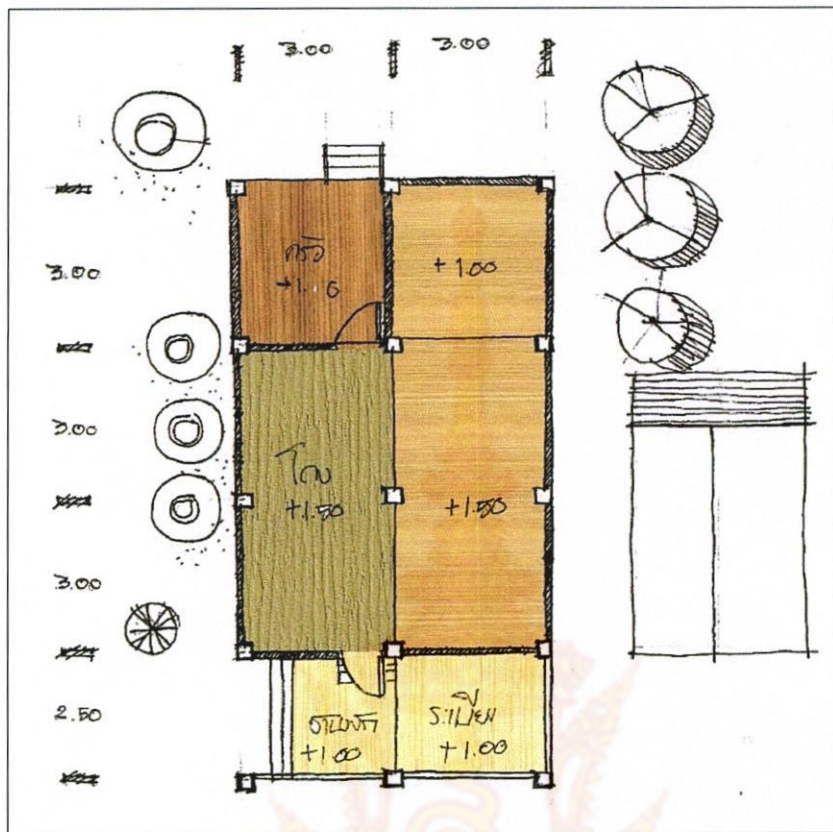

เสาไม้บาก ยึดคาน เพื่อความแข็งแรง วัสดุไม้เคี่ยม

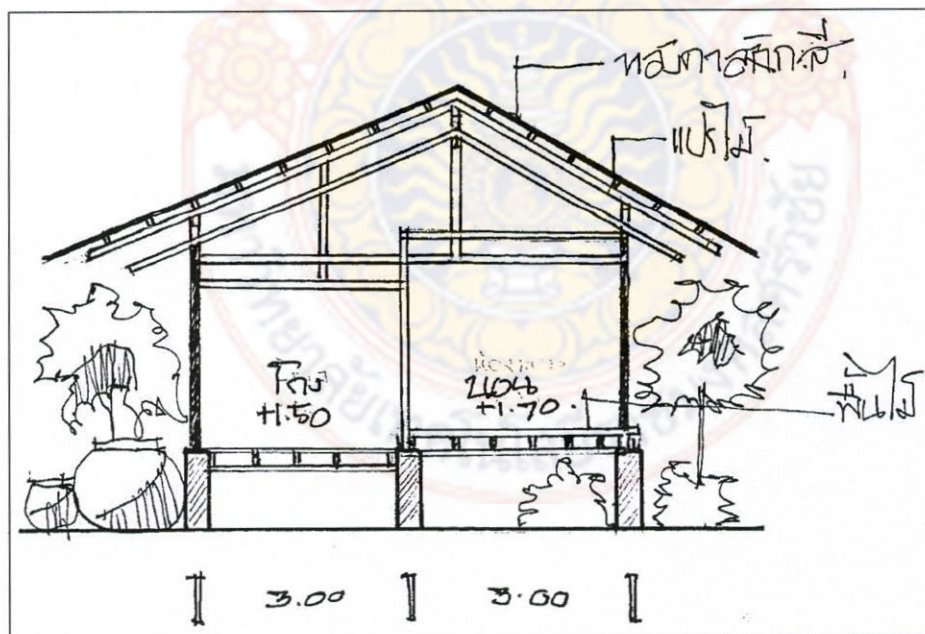

พื้นไม้เว้นร่อง เพื่อให้ลมเข้าสู่ตัวอาคาร วัสดุไม้เคี่ยม

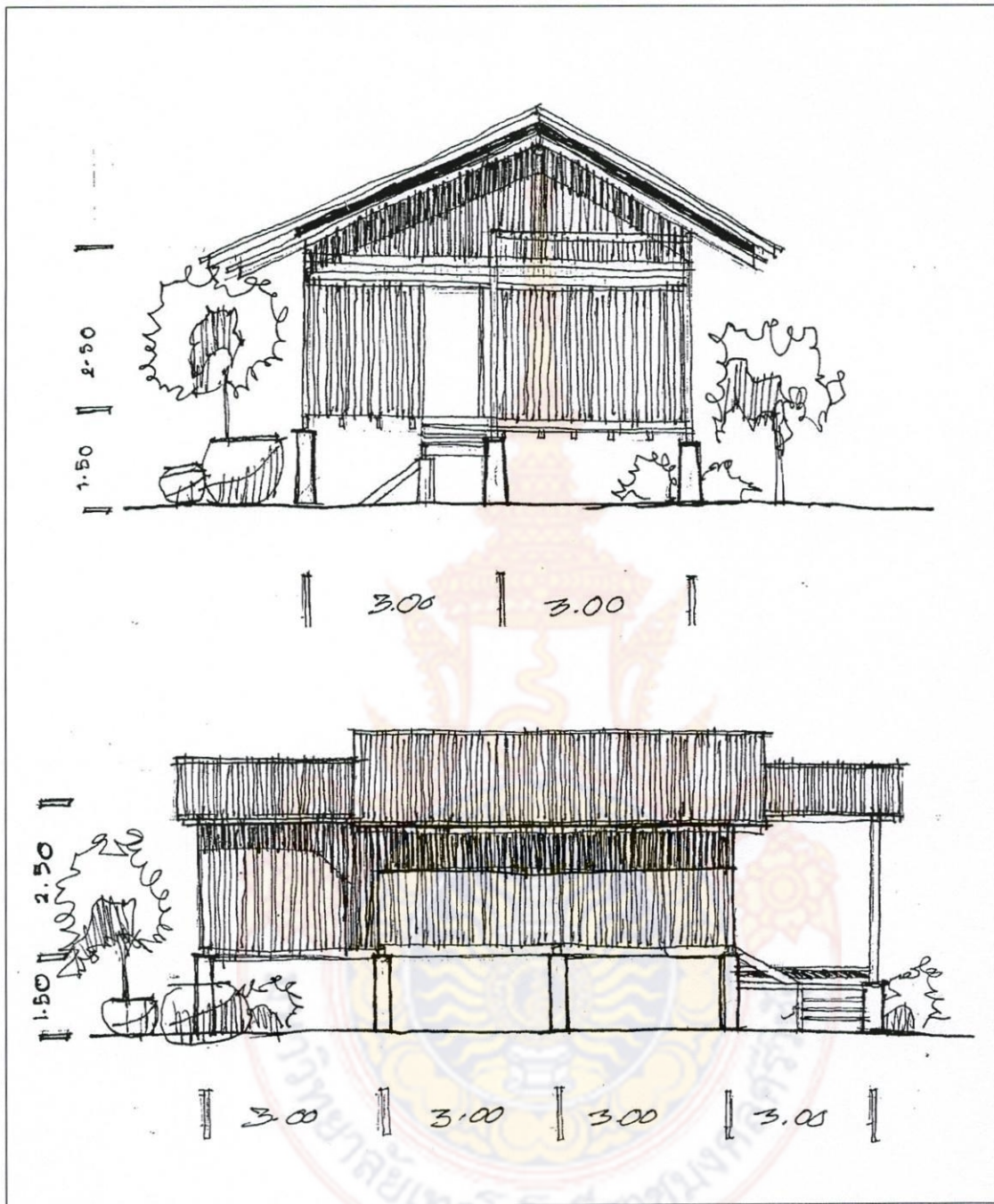
ภาพที่ ๑๔ แสดงภาพองค์ประกอบของเรือนนางสมใจ ปีมมณี

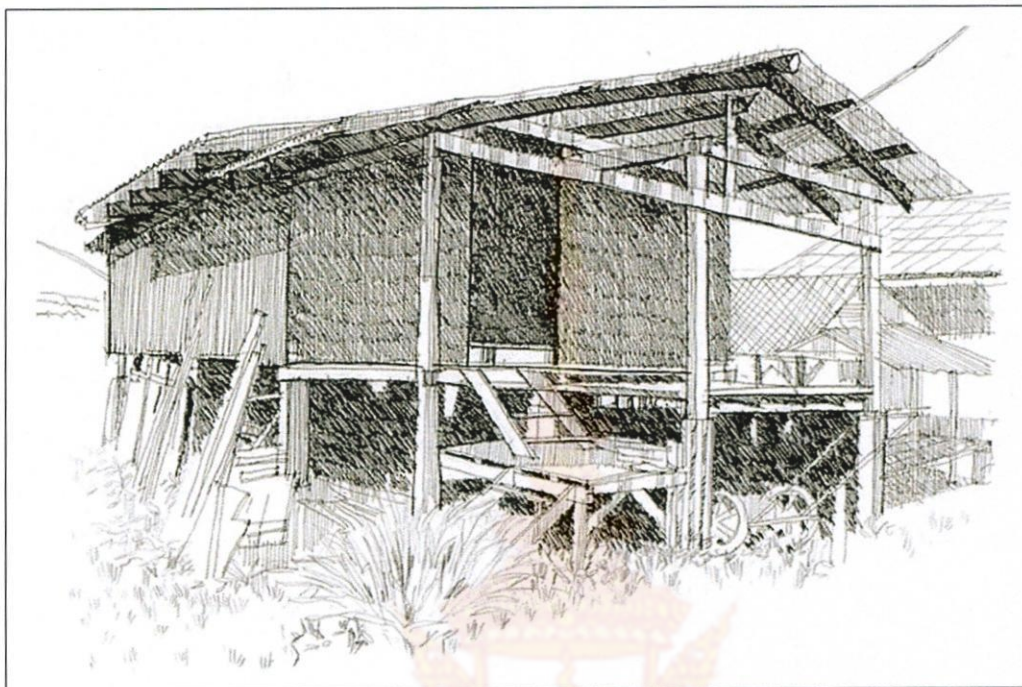
ภาพที่ ๑๕ แสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนางสมใจ ปีมมณี

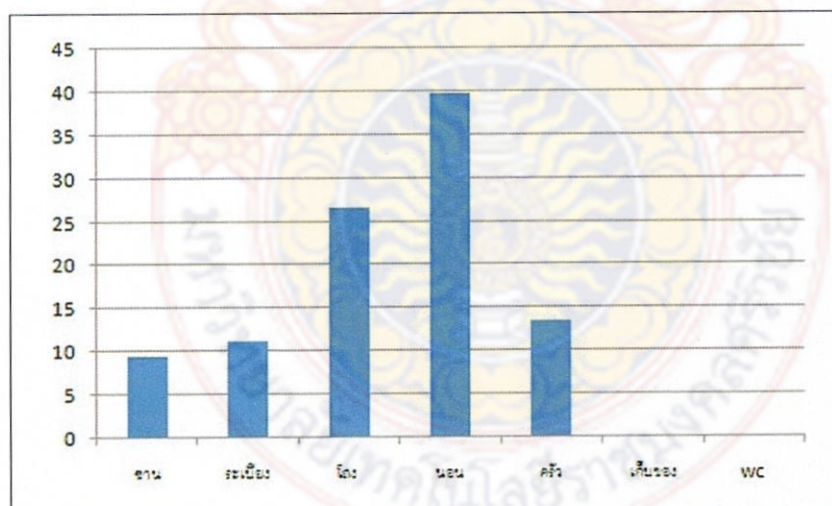
ภาพที่ ๑๖ รูปตัดของเรือนนางสมใจ ปีมมณี

ภาพที่ ๑๗ แสดงรูปด้านของเรือนนางสมใจ ปีมมณี

ภาพที่ ๑๘ แสดงภาพสเก็ตช์สถาปัตยกรรมภายนอกเรือนนางสมใจ ปีมณี

ภาพที่ ๑๙ แสดงแผนภูมิการใช้พื้นที่ของเรือนนางสมใจ ปีมณี

นาย คำนิง ลูบดำ อายุ ๖๘ ปี

ประกอบอาชีพ : ทำนา , ปลุกผัก

อายุบ้าน : ๓๐ ปี

ประวัติความเป็นมาของบ้าน

บ้านสร้างเอง เดิมผนังเป็นสังกะสีทั้งหลัง

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเป็นบ้านไม้

- ยกใต้ถุนสูงเลี้ยงสัตว์ (วัว)

- ลานเอนกประสงค์และได้ต่อเติมด้านหลังเป็นบ้านปูนคือส่วนที่เก็บ

ฟางข้าวและครุว

- โครงสร้างส่วนใหญ่ทำด้วยไม้ตาลตะโนด

รูปแสดงทัศนียภาพภายนอก ๑

รูปแสดงทัศนียภาพภายนอก ๒

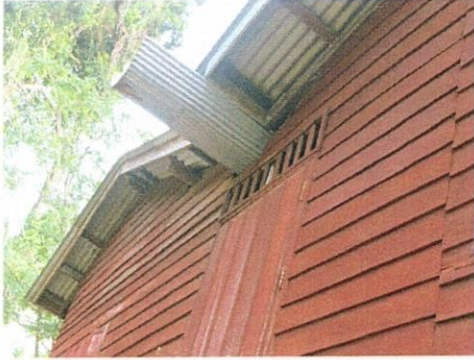

รูปแสดงทัศนียภาพภายนอก ๓

รูปแสดงทัศนียภาพภายนอก ๔

ภาพที่ ๒๐ แสดงทัศนียภาพภายนอกเรือนนายคำนิง ลูบดำ

ฝาผนังตีซ้อนเกล็ด วัสดุไม้ตาลโตนด

เสาไม้ยาว วางบนดินเสาคอนกรีต วัสดุไม้เคี่ยม

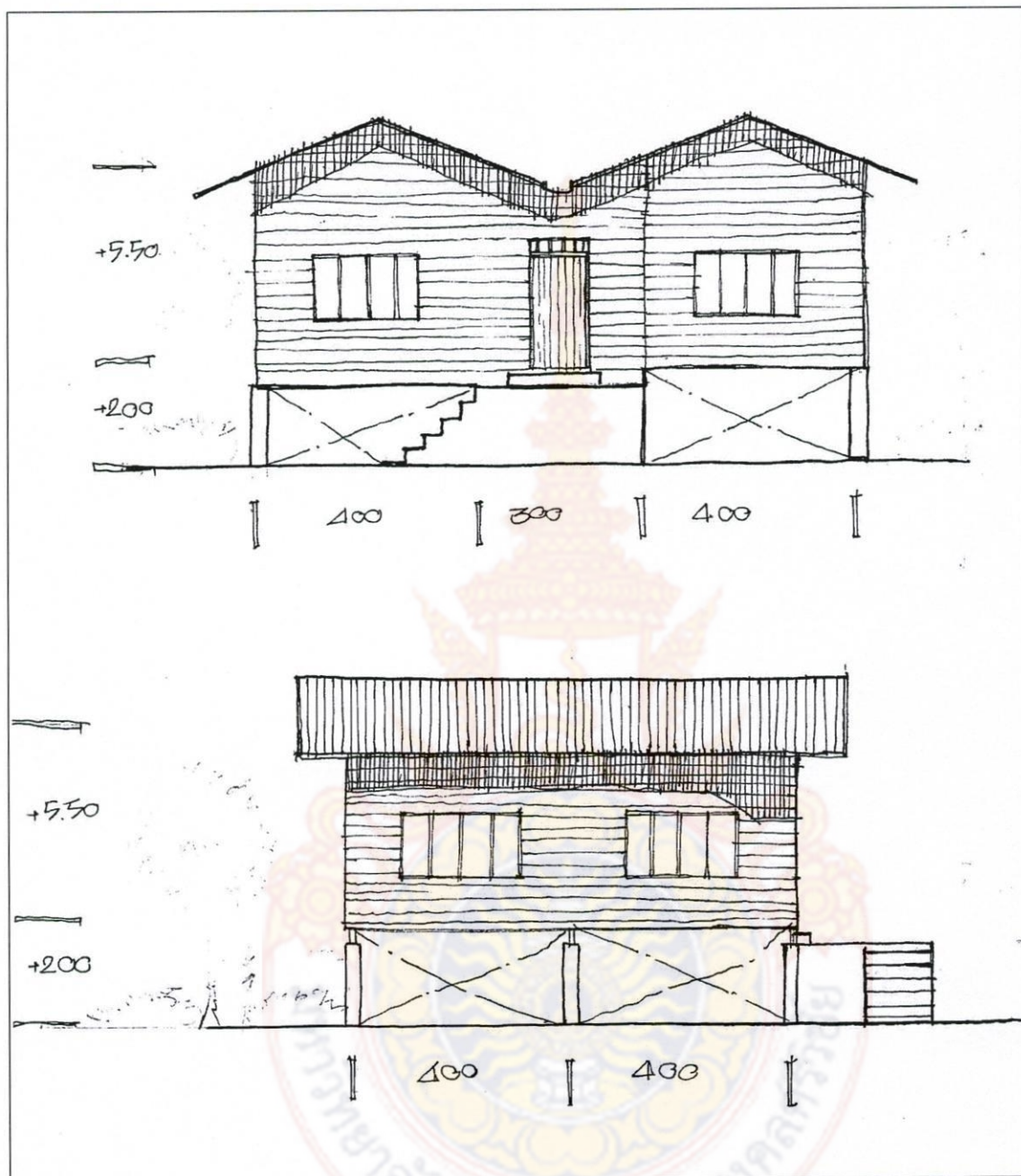

พื้นไม้ตขีด วัสดุไม้ตาลโตนด

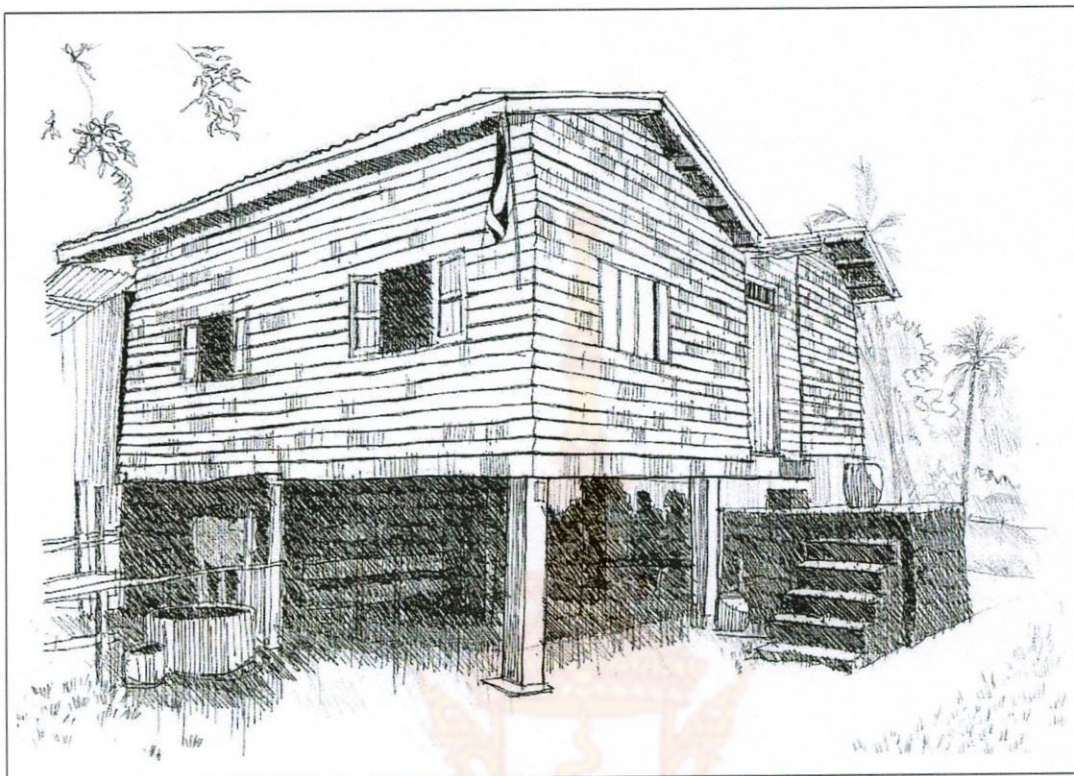

ไม้รอง ไม้ตั้งให้อยู่ในระนาบเดียวกัน
วัสดุไม้ตาลโตนด

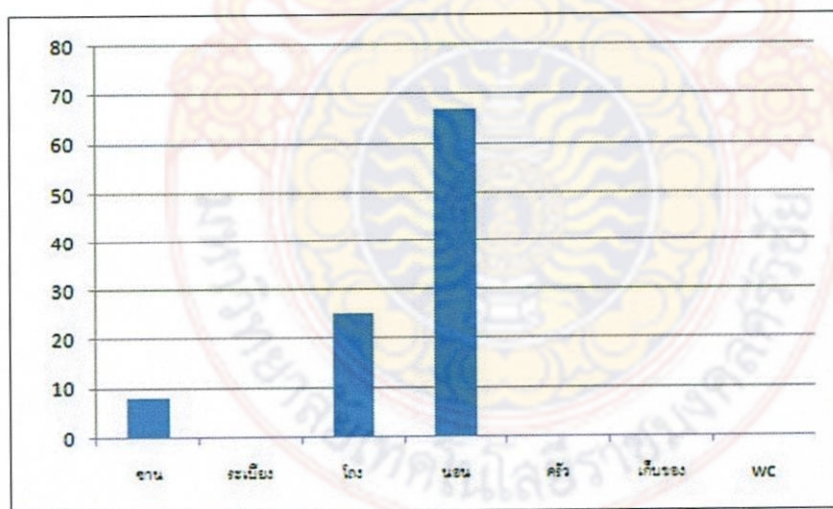
ภาพที่ ๒๑ แสดงองค์ประกอบของเรือนนายคำนึ่ง ลูบตำ

ภาพที่ ๒๔ แสดงรูปด้านของเรือนนายคำนึ่ง ลูบต่ำ

ภาพที่ ๒๕ แสดงภาพสเก็ตช์นัยภาพภายนอกของเรือนนายคำนึ่ง ลูบดำ

ภาพที่ ๒๖ แสดงแผนภูมิการใช้พื้นที่ของเรือนนายคำนึ่ง ลูบดำ

๓.๑.๒. เรือนที่มีอายุ ๓๐ปี-๕๐ปี

ชื่อเจ้าของบ้าน : นางยอม ไมยวัฒน์ อายุ ๖๗ ปี

ประกอบอาชีพ : ทำนา

อายุบ้าน : ๔๘-๕๐ ปี

ประวัติความเป็นมาของบ้าน

บ้านหลังเดิมซึ่งเป็นของแม่นม (แม่ของยาย) ได้สร้างไว้ แต่ปัจจุบันได้มีการต่อเติมซ่อมแซมใหม่ ทำด้วยสังกะสีและฝาไม้ โครงสร้างใช้ไม้เคี่ยม คานไม้กลมส่วน ด้านหลังแต่ก่อนใช้เป็นที่พักข้าว ปัจจุบันได้ขยายทำเป็นห้องครัว ได้ถุนใช้เป็นลานเอนกประสงค์

ภาพที่ ๒๗ แสดงทัศนียภาพของเรือนนางยอม ไมยวัฒน์

พื้นไม้ตีเว้นร่อง เพื่อให้ลมเข้าภายในตัวเรือน วัสดุไม้เคี่ยม

เสาไม้ยาว วางบนดินเสาคอนกรีต วัสดุคอนกรีต

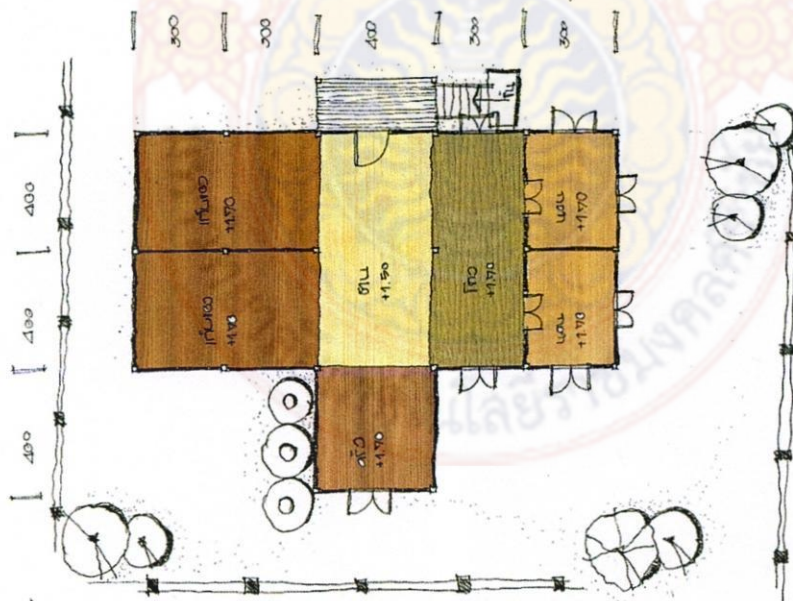

เสาไม้ บากเพื่อยึดคาน ให้มีความแข็งแรง วัสดุไม้เคี่ยม

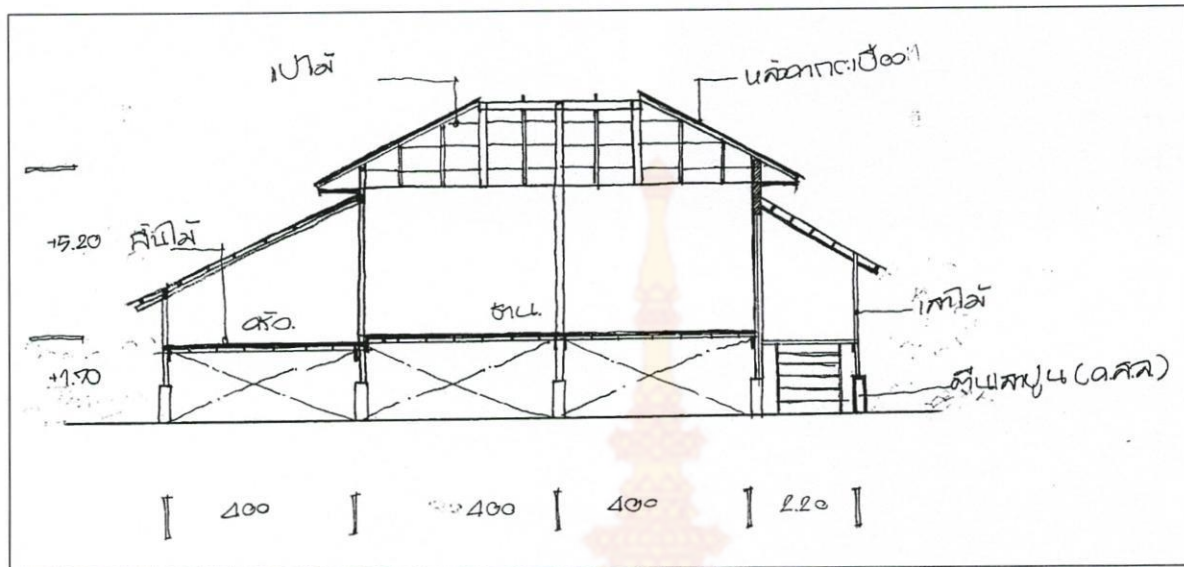

ช่องระบายอากาศใต้หลังคา

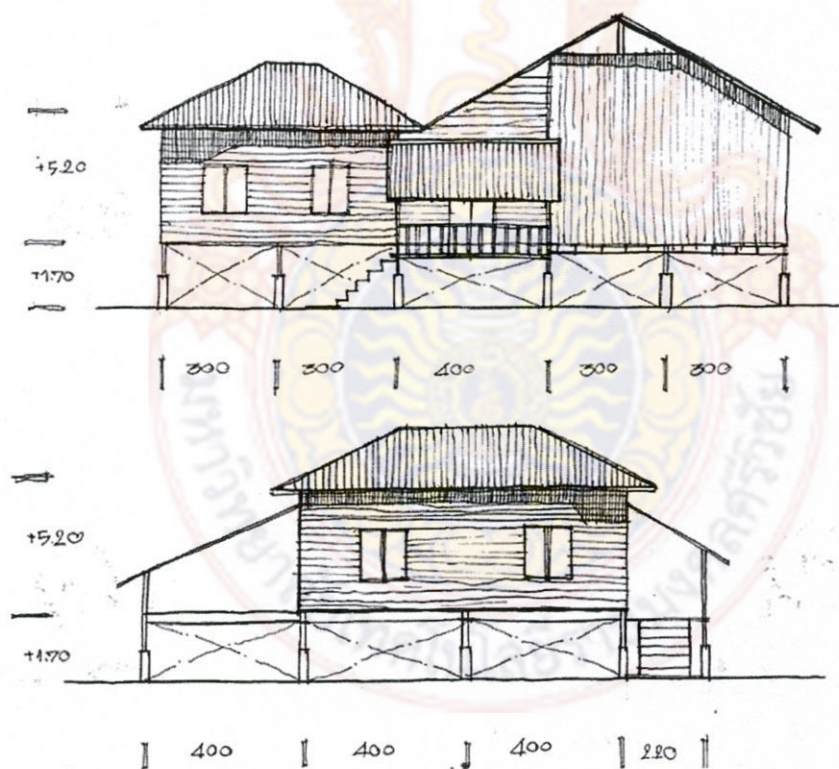
ภาพที่ ๒๘ แสดงองค์ประกอบของเรือนนางยอม ไมยวัฒน์

ภาพที่ ๒๙ แสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนางยอม ไมยวัฒน์

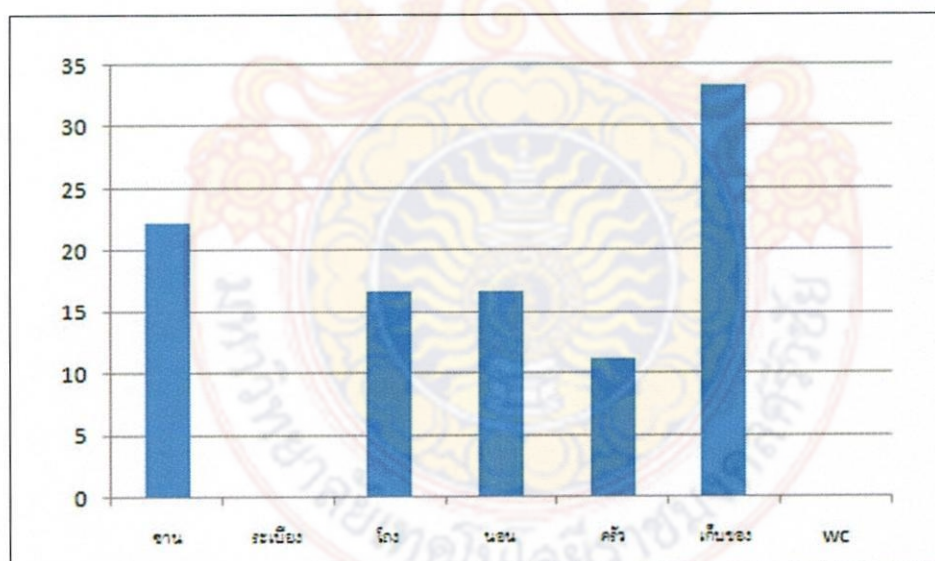
ภาพที่ ๓๐ แสดงรูปตัดของเรือนนางยอม ไมยวัฒน์

ภาพที่ ๓๑ แสดงรูปด้านของเรือนนางยอม ไมยวัฒน์

ภาพที่ ๓๒ แสดงภาพสเก็ตช์ทัศนียภาพภายนอกเรือนของ นางยอม ไมยวัฒน์

ภาพที่ ๓๓ แผนภูมิแสดงพื้นที่ใช้สอยเรือนของ นางยอม ไมยวัฒน์

ชื่อเจ้าของบ้าน : นาง แพรคนางค์ อำไพ อายุ ๔๕ ปี

ประกอบอาชีพ : ทำนา , ค้าขาย

อายุบ้าน : ๔๐ ปี

ประวัติความเป็นมาของบ้าน

เป็นบ้านไม้เก่าแต่รี้อมาทำใหม่ ยกใต้ถุนไว้เลี้ยงสัตว์ (วัว,ไก่)
ส่วนครัวจะแยกไว้อีกหลังแต่อยู่ใกล้ๆกัน แต่ก่อนภายในจะใช้เป็นที่
เก็บข้าว แต่เนื่องจากมีสมาชิกบ้านเพิ่มขึ้นเลยขนย้ายไปไว้ใต้ถุนบ้าง
จึงเหลือพื้นที่ใช้สอยหลักๆ เช่นห้องนอน ลานนั่งเล่น

ภาพที่ ๓๔ แสดงทัศนียภาพภายนอก

วงกบไม้ เข้าเคื่อยเขะร่อง ยึดบานประตู วัสดุไม้

เสาไม้ยาว วางบนดินเสาคอนกรีต วัสดุไม้เคี่ยม

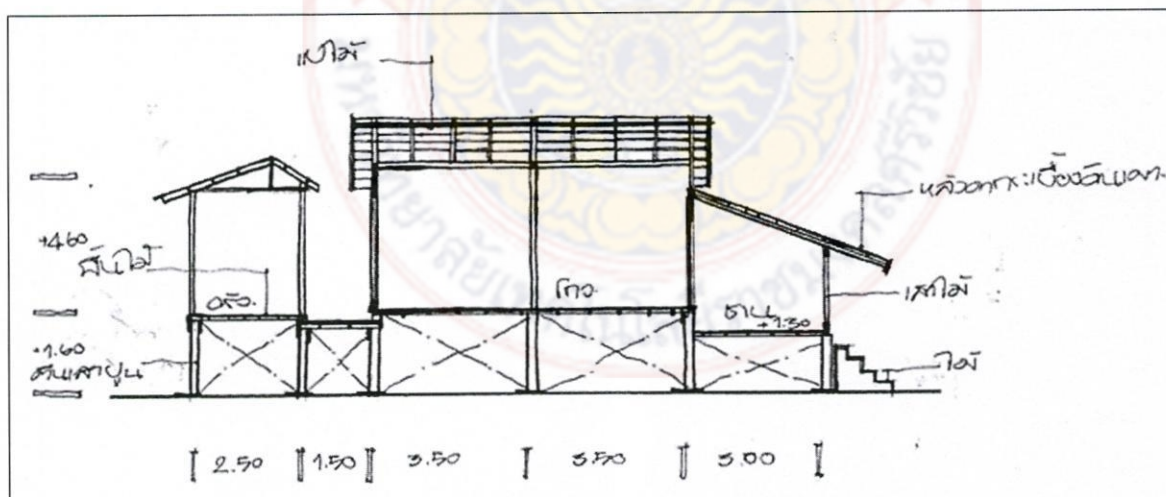

หัวเสา บากไม้สอดคาน เพื่อความแข็งแรง วัสดุไม้เคี่ยม

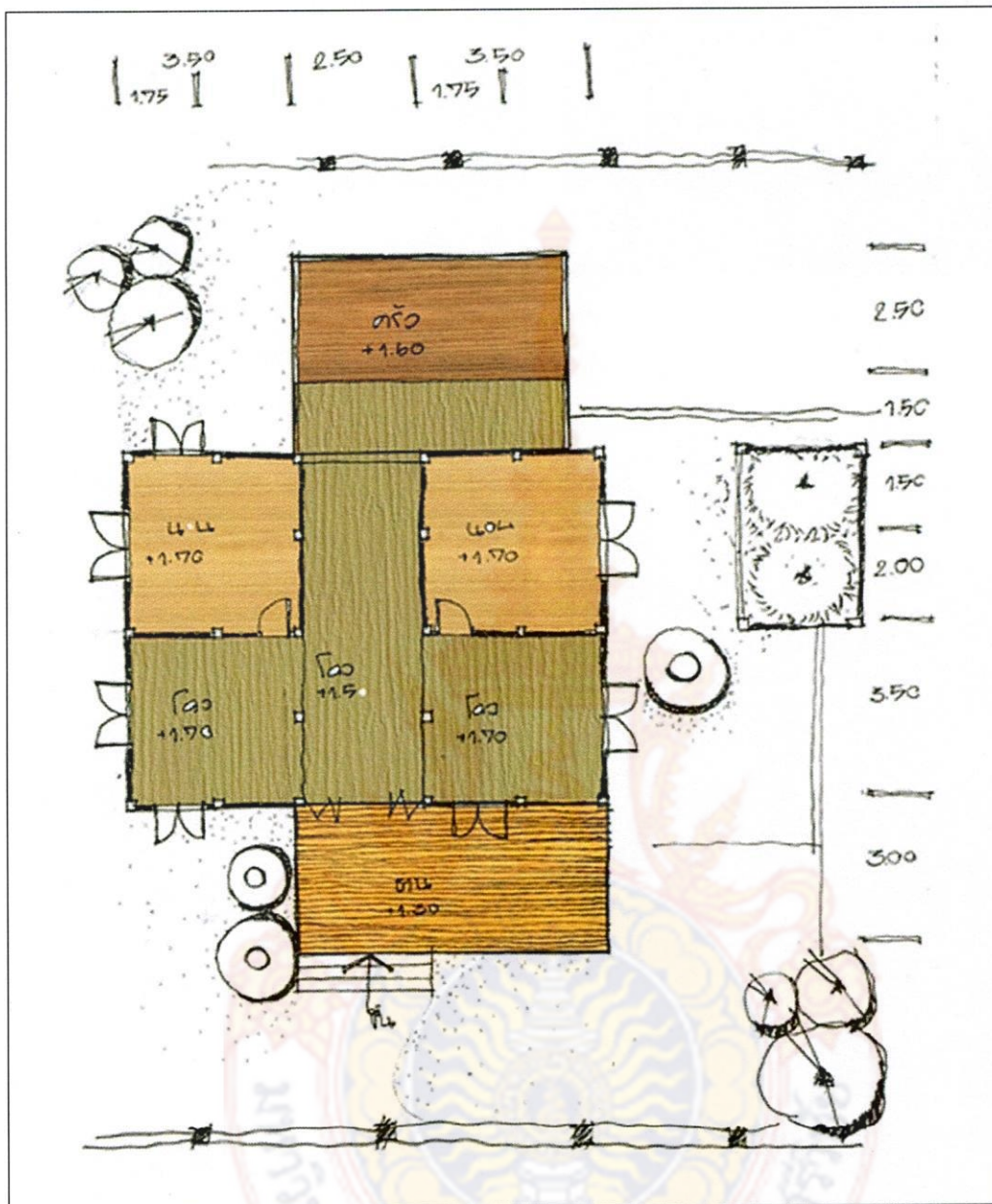

ฝาผนังไม้ไผ่ขัดตะ วัสดุไม้ไผ่

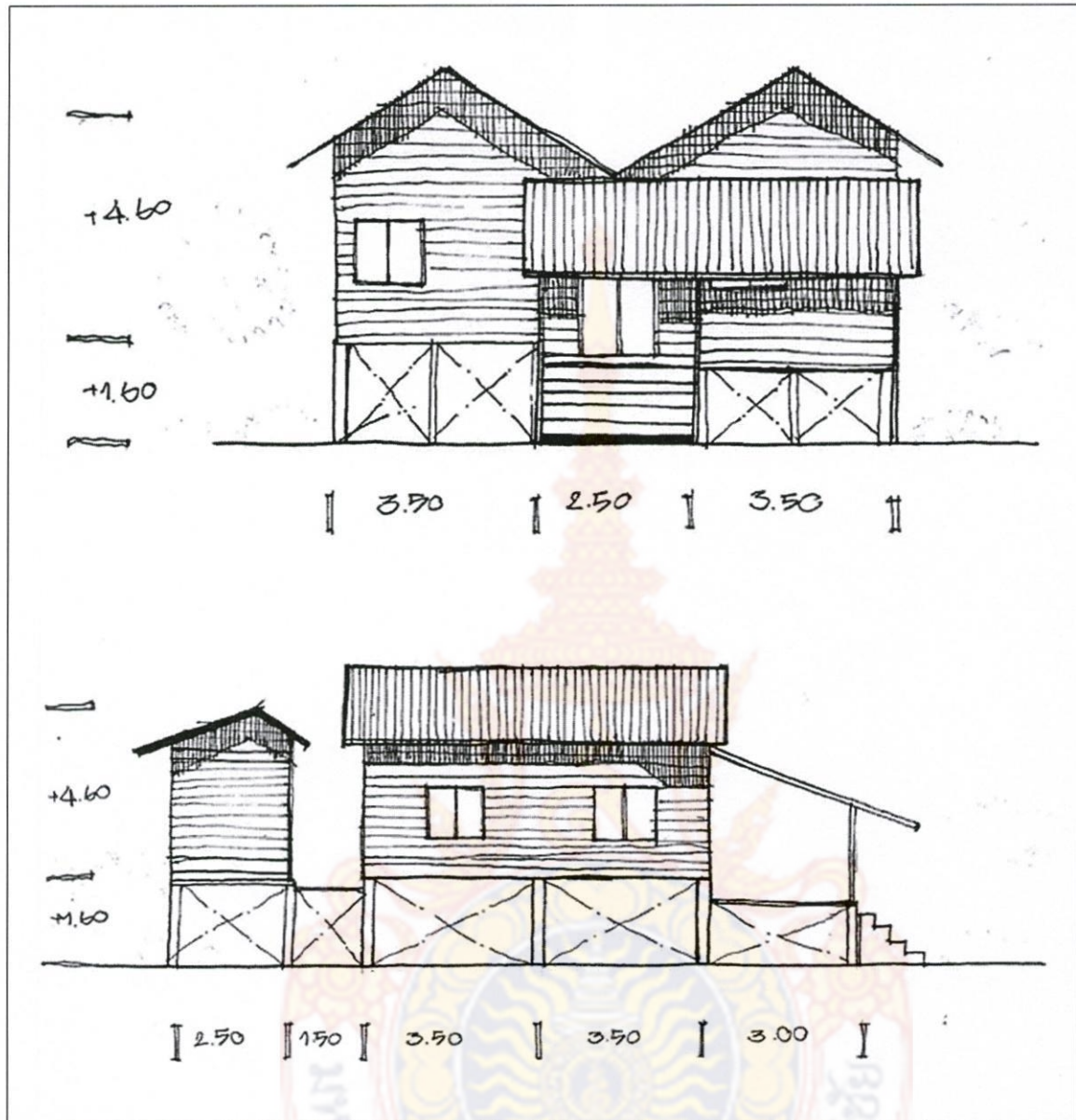
ภาพที่ ๓๕ แสดงรายละเอียดขององค์ประกอบบ้าน นางแพรคนางค์ อำเภอ

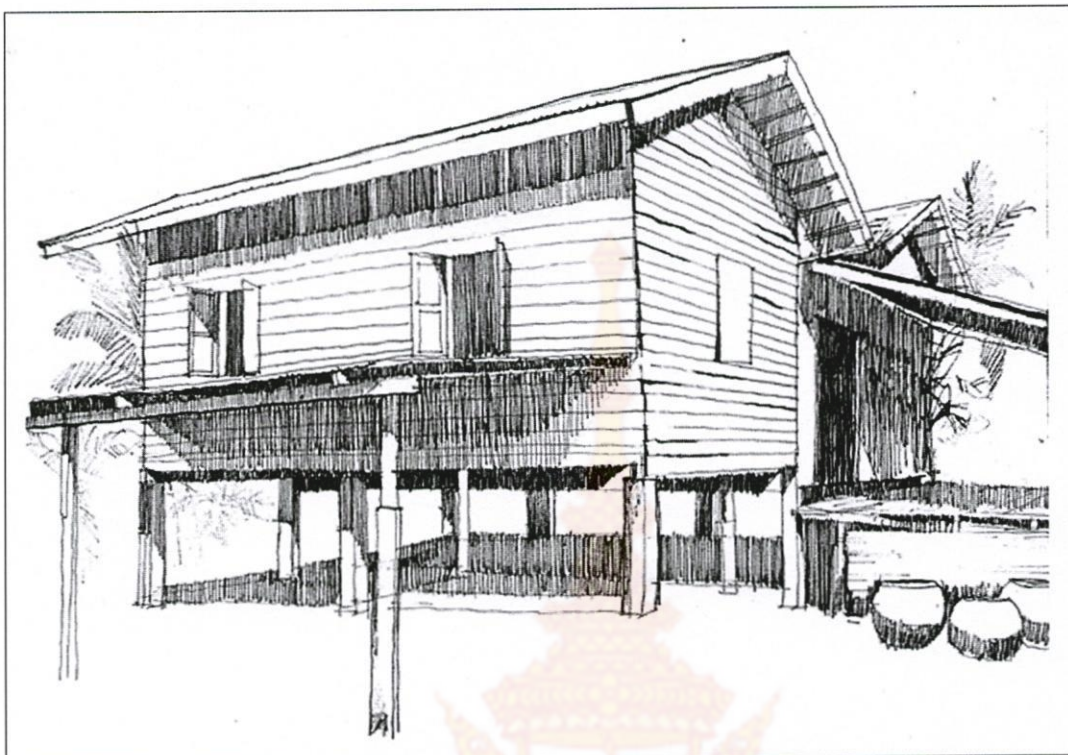
ภาพที่ ๓๖ แสดงรูปตัดของเรือนาง แพรคนางค์ อำไผ

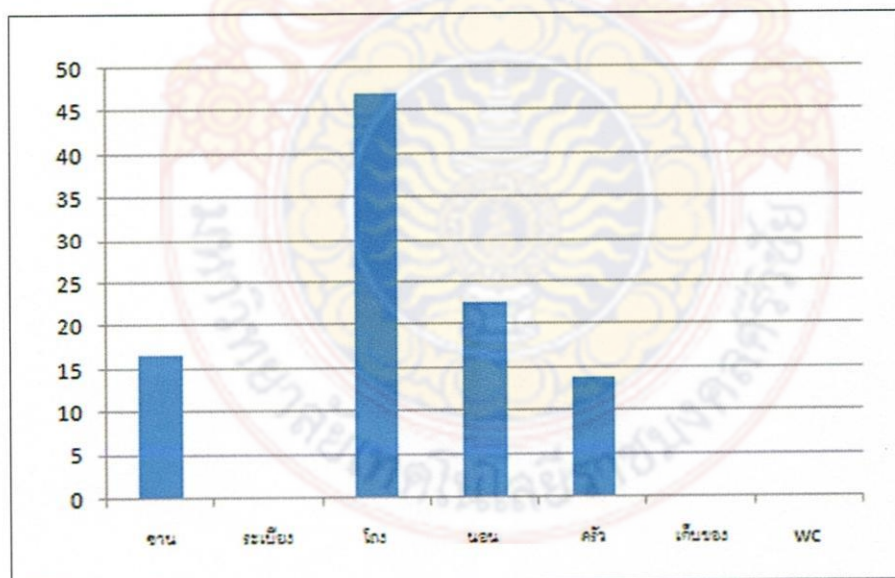
ภาพที่ ๓๗ แสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนาง แพรคนางค์ อำเภอ

ภาพที่ ๓๘ แสดงรูปด้านของเรือนนางแพรคนางค์ อำเภอ

ภาพที่ ๓๙ แสดงภาพสเก็ตช์นัยภาพภายนอกเรือนของนางแพรคนางค์ อำไพ

ภาพที่ ๔๐ แผนภูมิแสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนางแพรคนางค์ อำไพ

๓.๑.๓. เรือนที่มีอายุตั้งแต่ ๕๐ ปีขึ้นไป

ชื่อเจ้าของบ้าน : นางสมนึก ขุนเจริญ อายุ ๖๘ ปี

ประกอบอาชีพ : รับจ้างทั่วไป , ขายน้ำแข็งหมุน

อายุบ้าน : ๑๐๐ กว่าปีโดยประมาณ

ประวัติความเป็นมาของบ้าน

บ้านหลังนี้สร้างตั้งแต่บรรพบุรุษ ไม่ได้ต่อเติมแต่อย่างใด
แต่ก่อนเป็นห้องโล่งฝาผนังจาก (มุงจาก) ยกใต้ถุนเลี้ยงสุกร
บริเวณรอบๆปลูกพืชผักสวนครัว เช่น ต้นกล้วย ฝรั่งเทศ
มีช่องแมว ตอนไม่มีส้วมในยุคแรกๆเทตามร่อง

- ขานด้านหน้าเป็นส่วนต่อเติม มีแม่ไฟ (ครัว)

ไว้สำหรับทำอาหาร

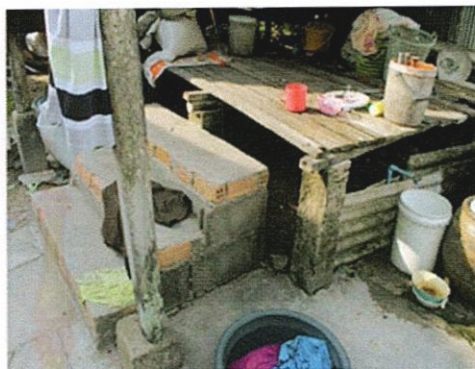
- ผนังใช้ไม้เคี่ยม หลังคาสังกะสี และโครงสร้างคานไม้ไผ่

ภาพที่ ๔๑ แสดงทัศนียภาพภายนอก

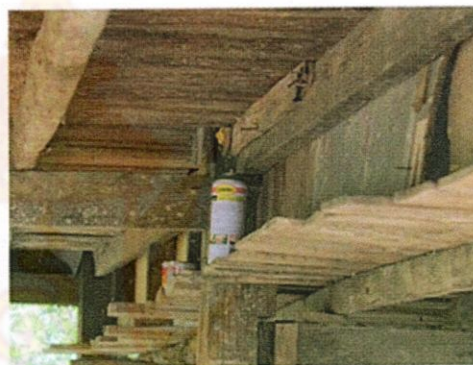
ฝ้าผนังตีซ้อนเกล็ด วัสดุไม้ตาลโตนด

พื้นไม้ตีเว้นร่อง วัสดุไม้เคี่ยม

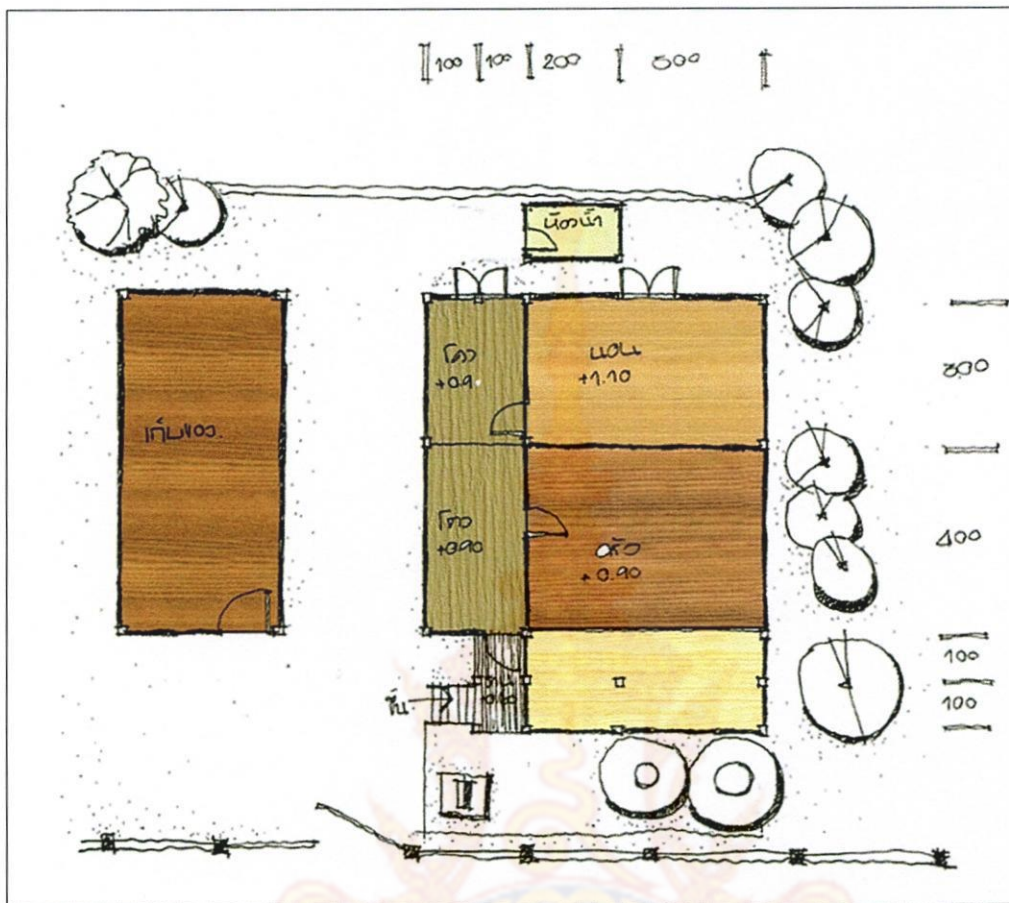

ดินส่ายกสูงป้องกันน้ำท่วม วัสดุคอนกรีต

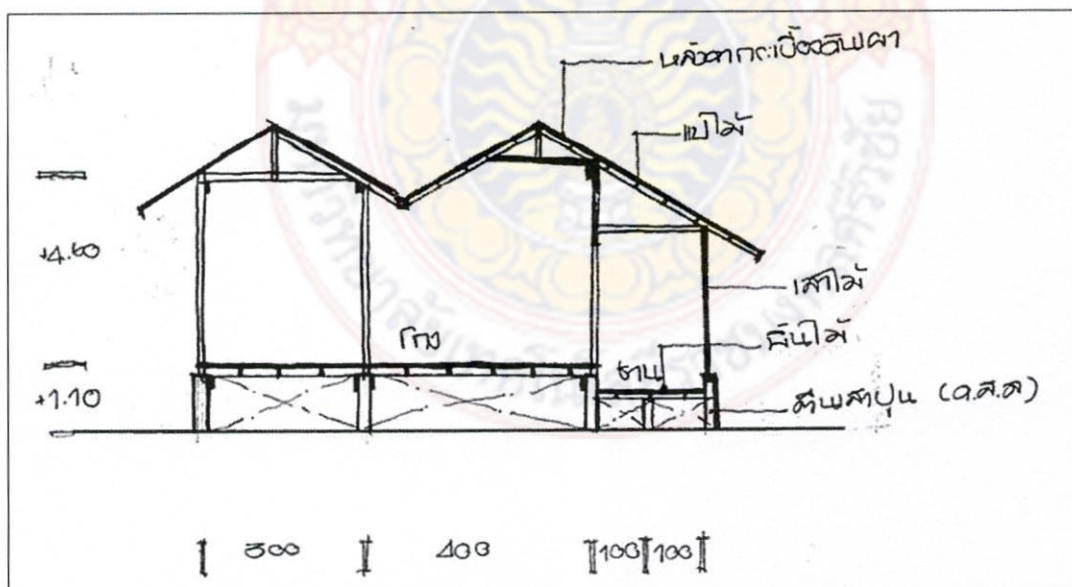

ช่องแมวลอดเพื่อให้ลมระบายเข้าสู่อาคาร
วัสดุไม้ตาลโตนด

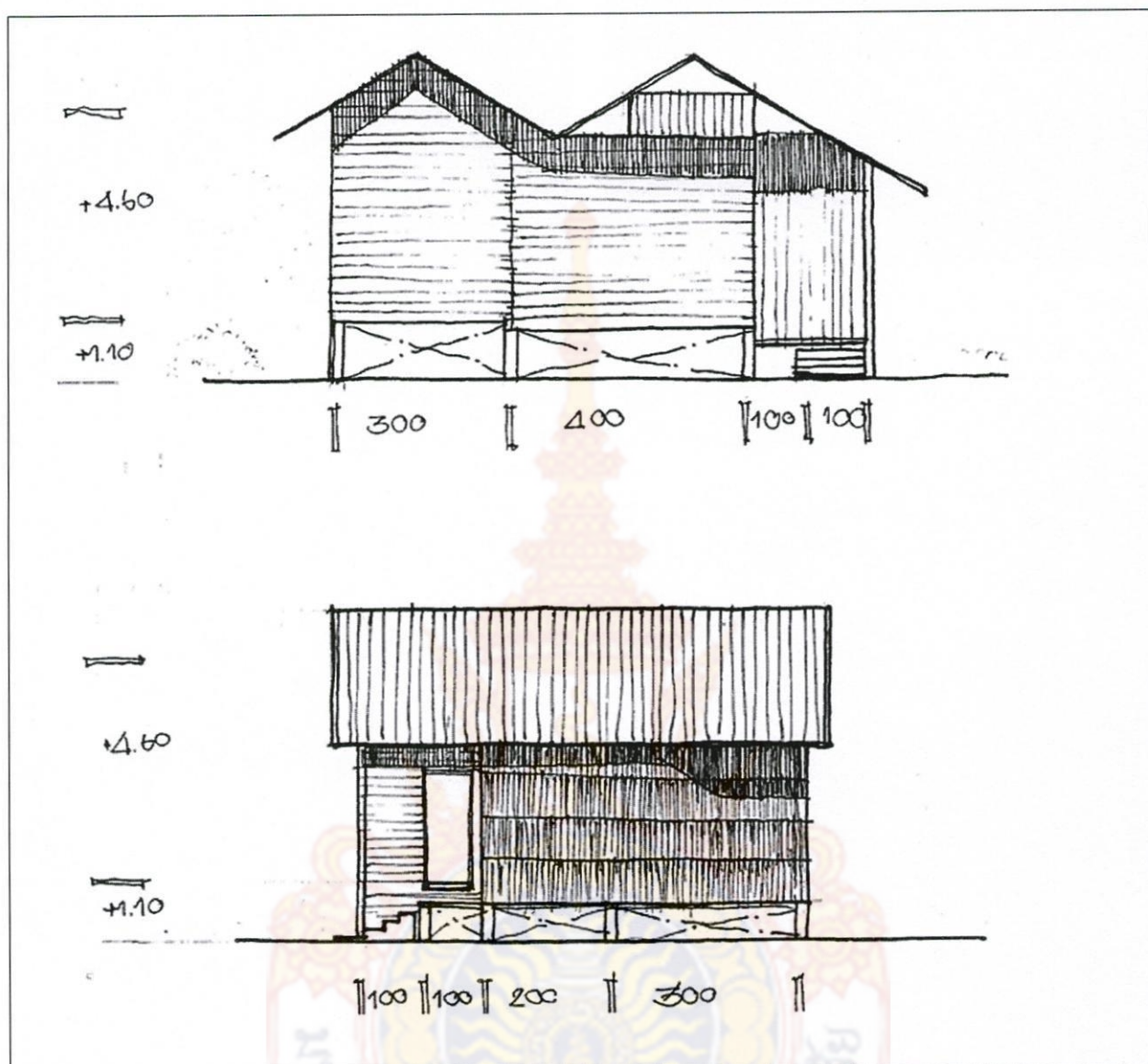
ภาพที่ ๔๒ แสดงรายละเอียดขององค์ประกอบบ้าน นางสมนึก ชุนเจริญ

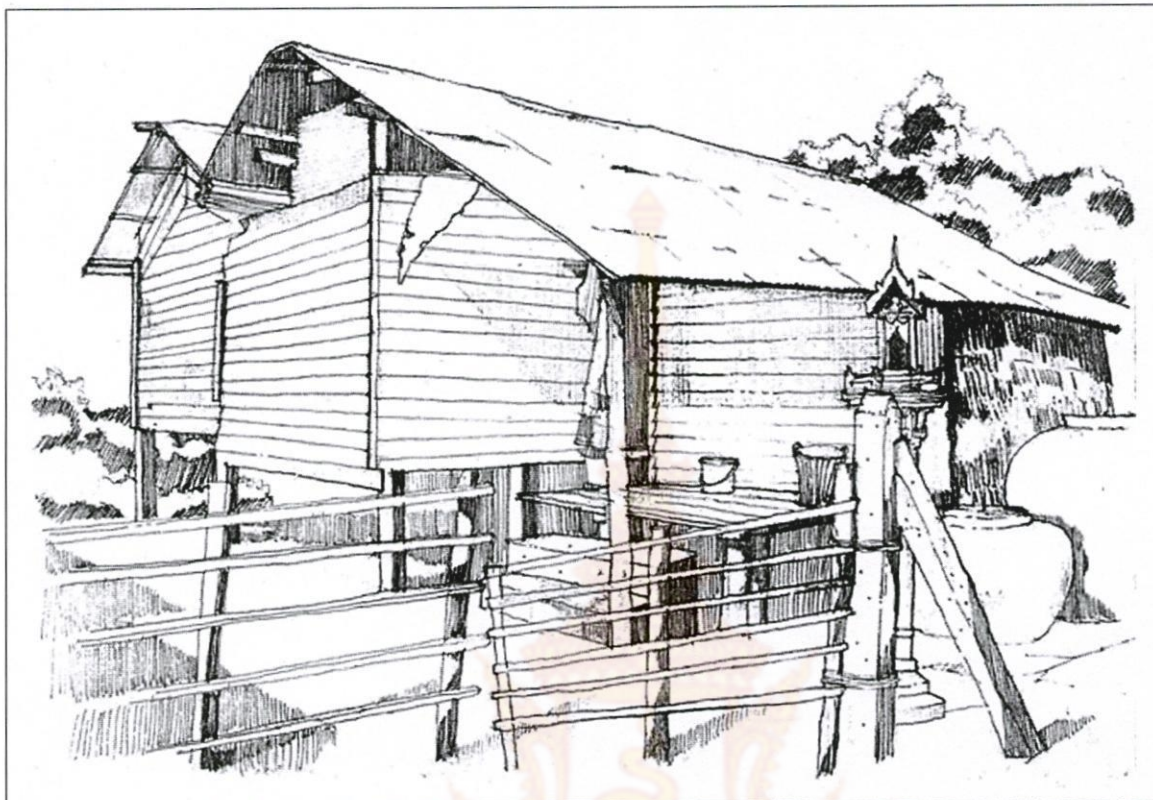
ภาพที่ ๔๓ แสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนางสมนึก ขุนเจริญ

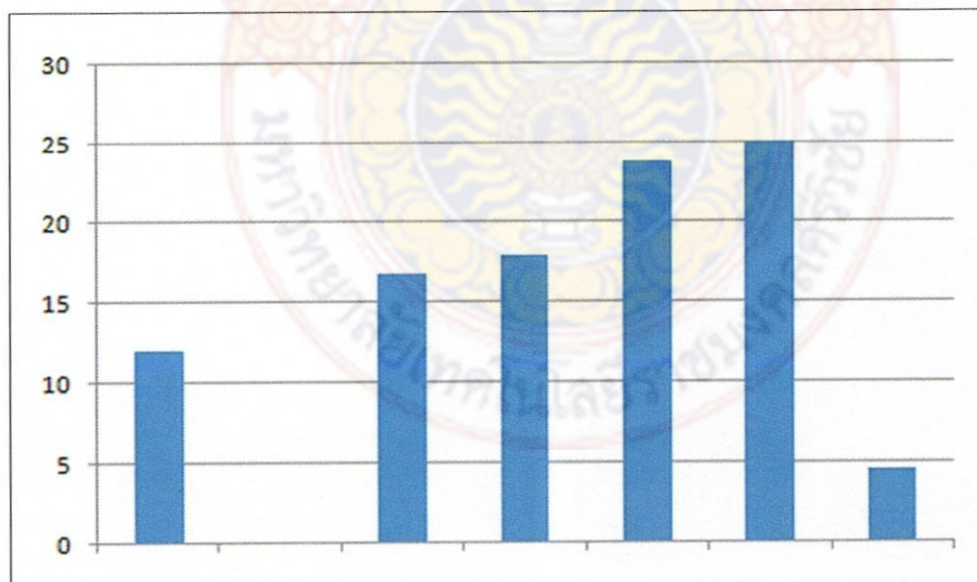
ภาพที่ ๔๔ แสดงรูปตัดของเรือนนางสมนึก ขุนเจริญ

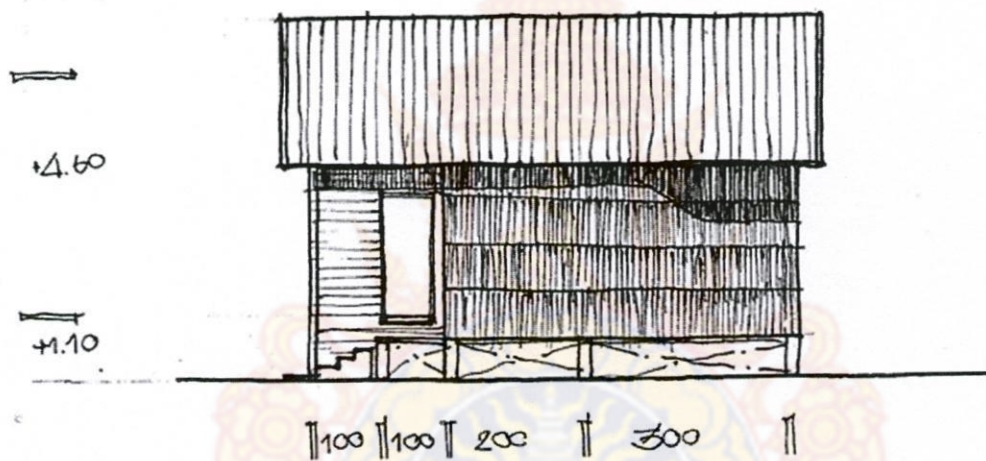
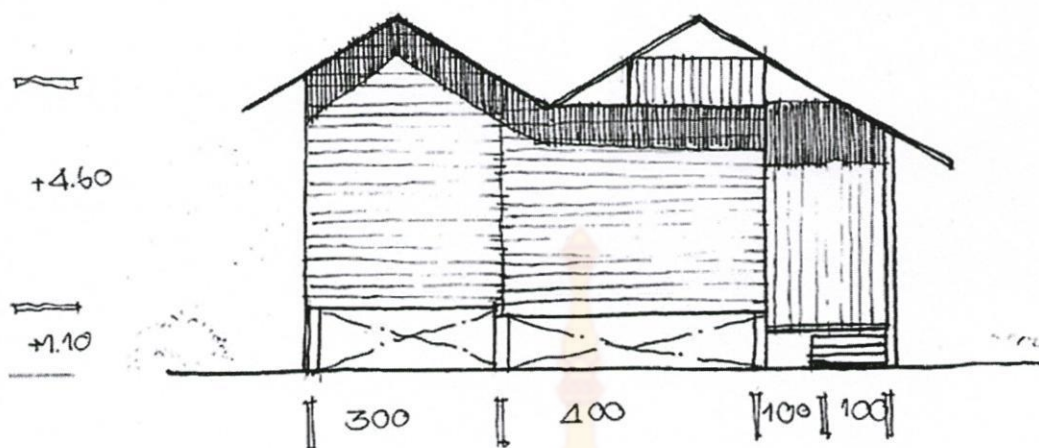
ภาพที่ ๕๕ แสดงรูปด้านของเรือนนางสมนึก ชุนเจริญ

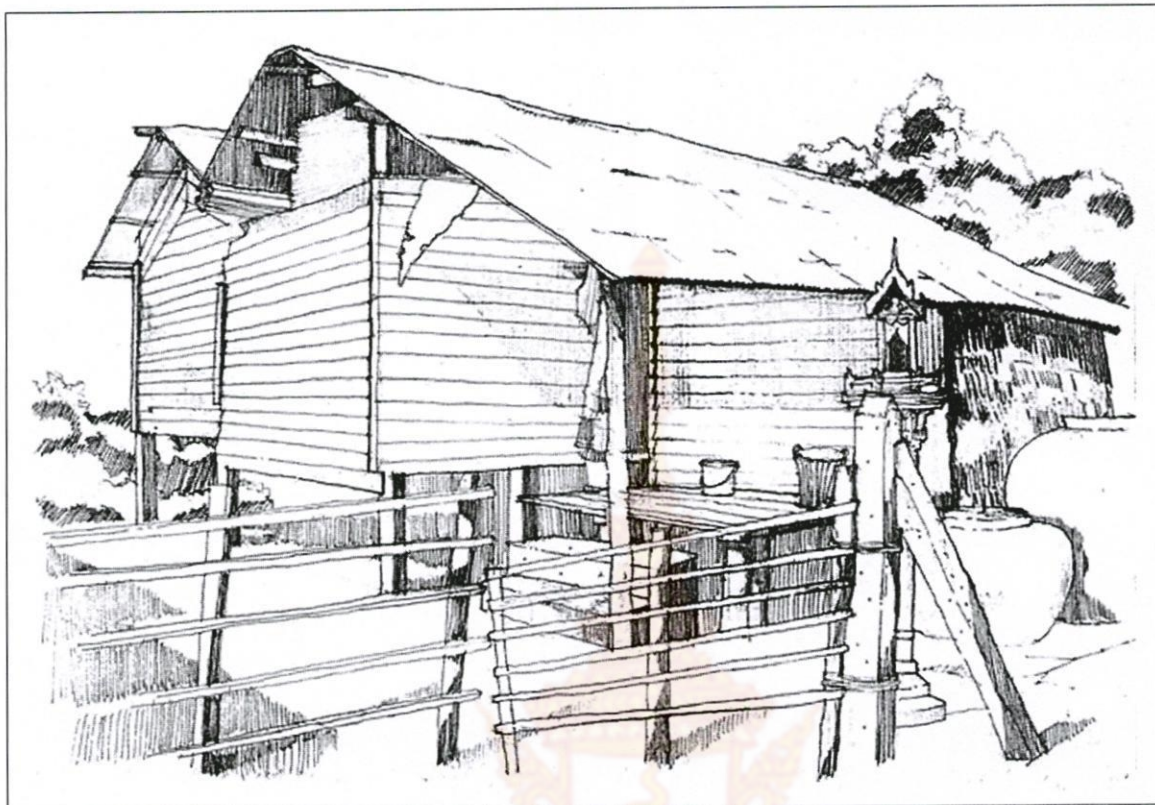
ภาพที่ ๔๖ แสดงภาพเก็ดทัศนียภาพภายนอกเรือนของนางสมนึก ขุนเจริญ

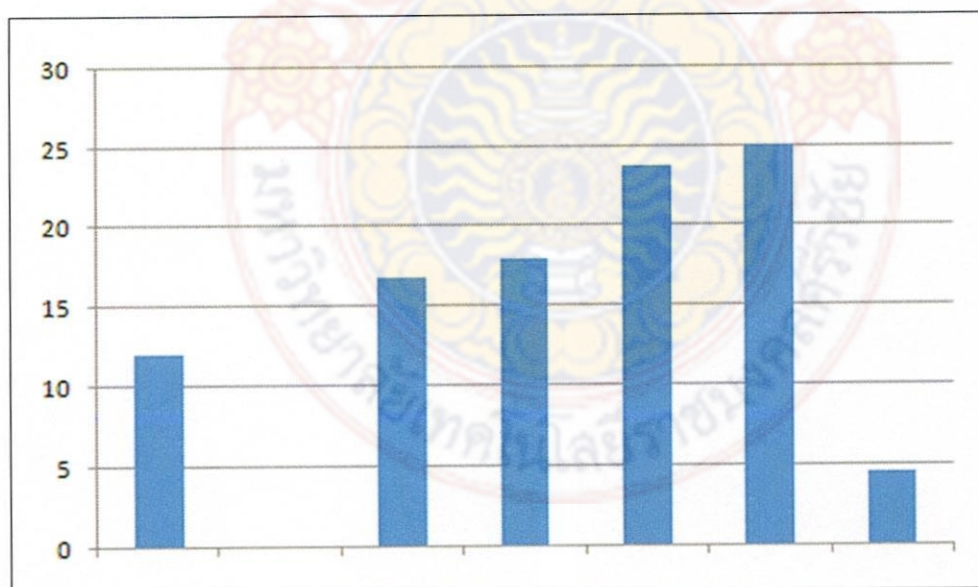
ภาพที่ ๔๗ แสดงแผนภูมิการใช้พื้นที่ของเรือนนางสมนึก ขุนเจริญ

ภาพที่ ๔๕ แสดงรูปด้านของเรือนนางสมนึก ขุนเจริญ

ภาพที่ ๔๖ แสดงภาพสเก็ตช์สถาปัตยกรรมภายนอกเรือนของนางสมนึก ชุนเจริญ

ภาพที่ ๔๗ แสดงแผนภูมิการใช้พื้นที่ของเรือนนางสมนึก ชุนเจริญ

ชื่อเจ้าของบ้าน : นายเลียง บางพงษ์ อายุ ๗๒ ปี

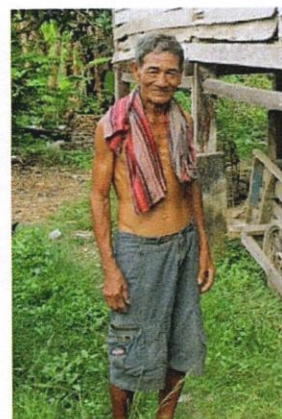
ประกอบอาชีพ : ทำนา

อายุบ้าน : ๑๐๐ กว่าปีโดยประมาณ

ประวัติความเป็นมาของบ้าน

บ้านสืบทอดต่อกันมา สร้างเอง ใช้ไม้เก่า แต่ก่อน
จะเก็บข้าวไว้บนเรือน ยกได้สูงสูงไว้เลี้ยงไก่ แต่ปัจจุบันไว้
ทำเป็นลานเอนกประสงค์

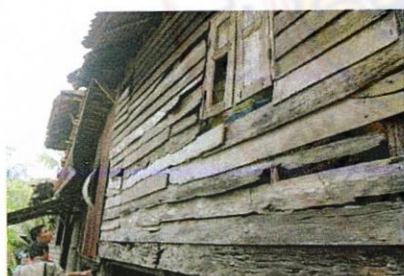
- โครงสร้างจะเป็นไม้โหนด
- ส่วนคานจะใช้วิธีโดยนำไม้เคี่ยมมาก

รูปทัศนียภาพภายนอก ๒

รูปทัศนียภาพภายนอก ๑

รูปทัศนียภาพภายนอก ๓

รูปทัศนียภาพภายนอก ๔

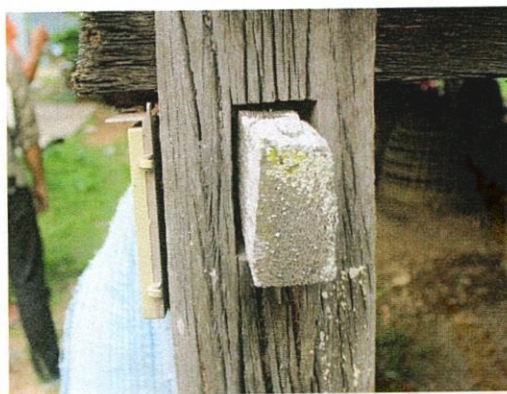
ภาพที่ ๔๘ แสดงทัศนียภาพภายนอก

ฝาผนังตีซ้อนเกล็ด วัสดุไม้ตาลโตนด

คานไม้เข้าเดือยแบบจิกขอ เพื่อความแข็งแรงของตัว

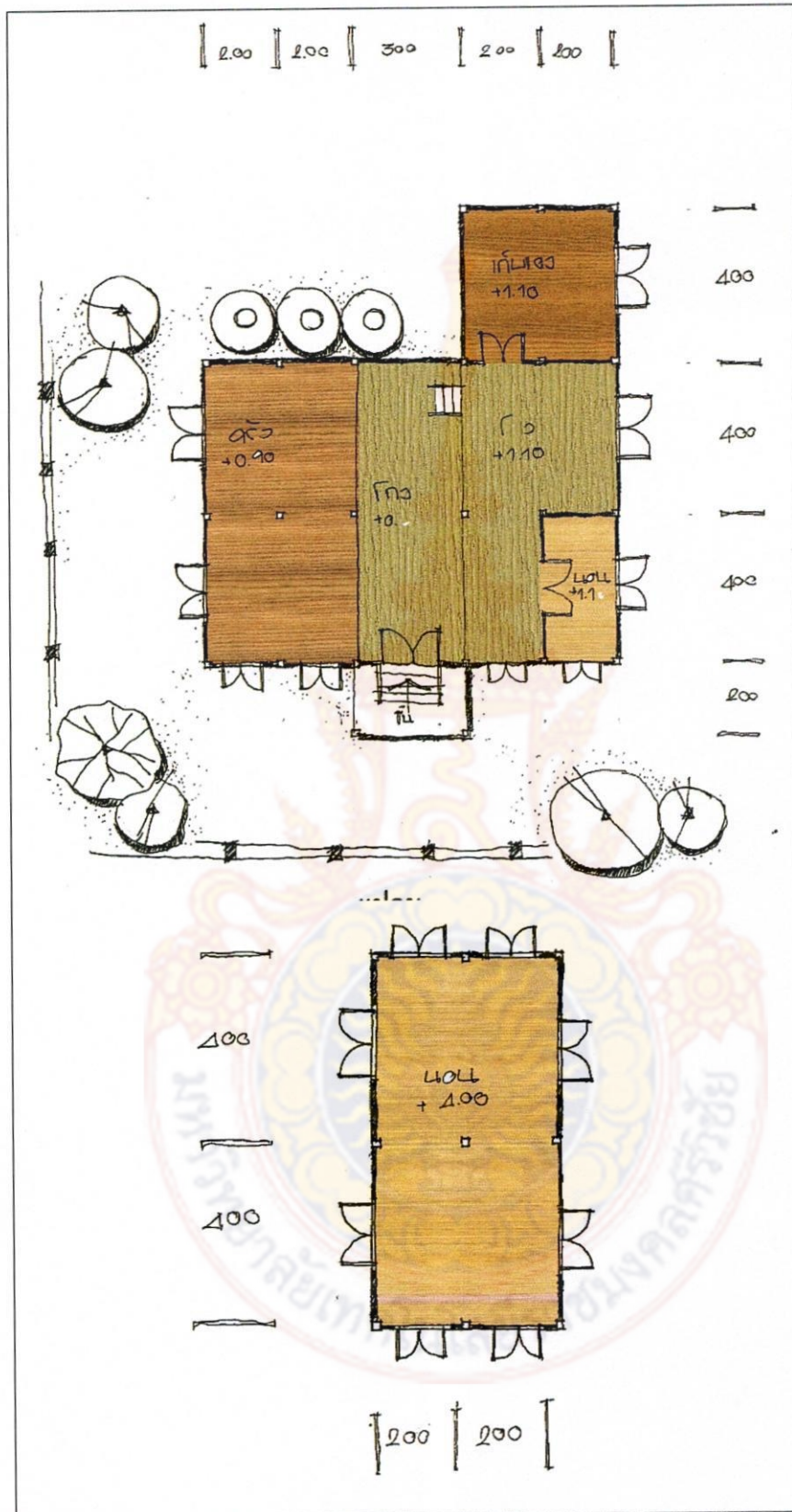

เสาไม้เจาะร่อง สอดยึดคาน วัสดุไม้เคี่ยม

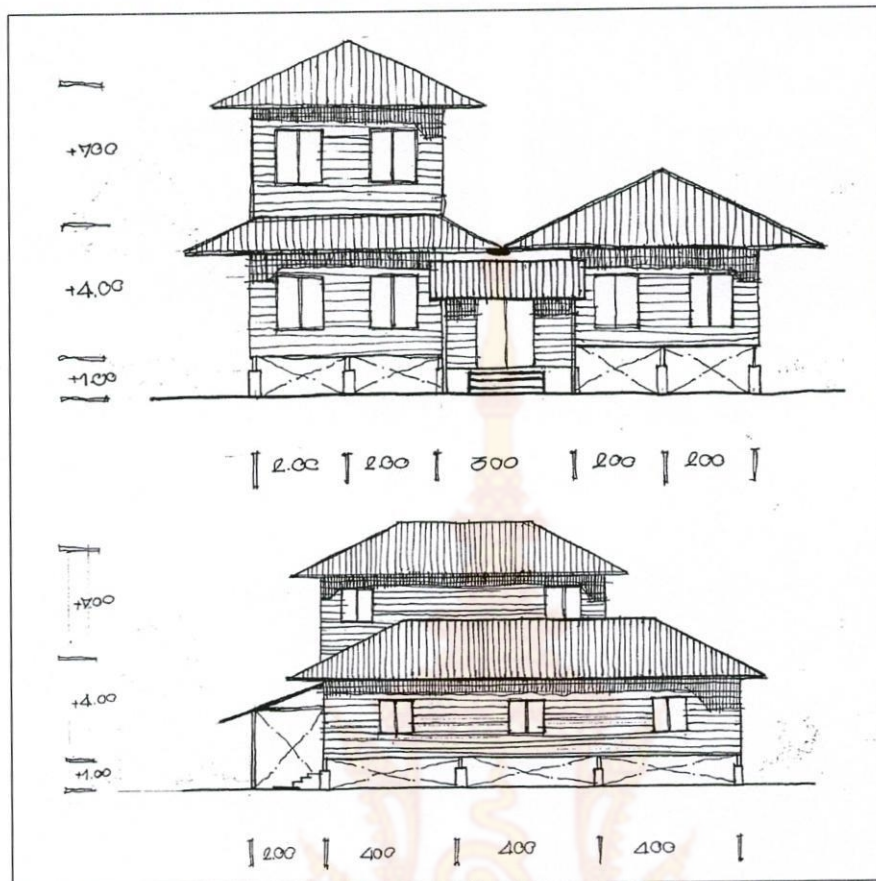

เสาไม้วางบนดินคอนกรีต วัสดุไม้เคี่ยม

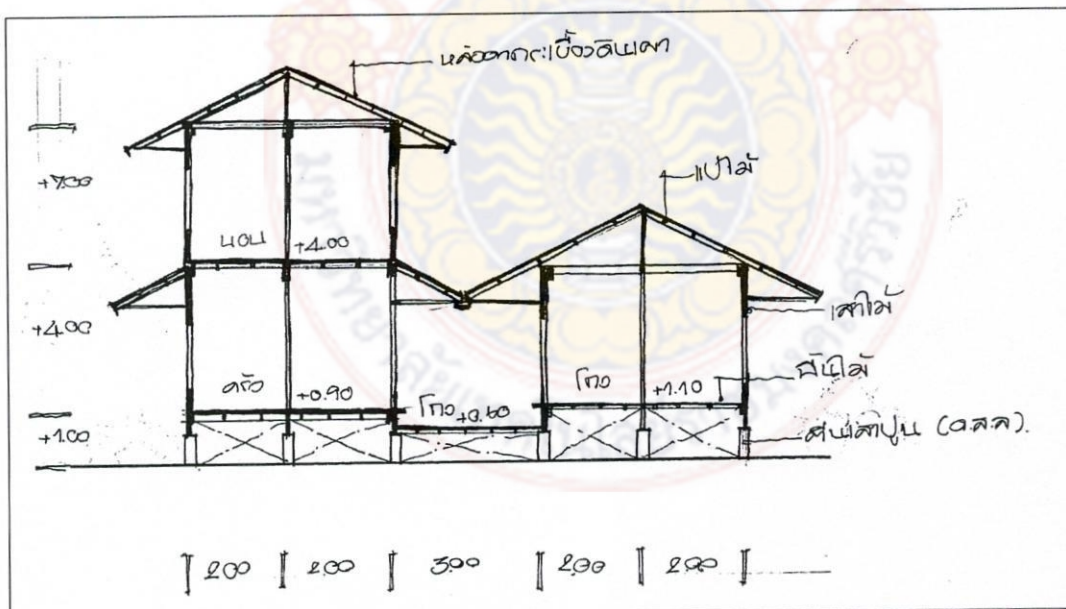
ภาพที่ ๔๙ แสดงรายละเอียดขององค์ประกอบบ้าน นายเลียง บางพงษ์

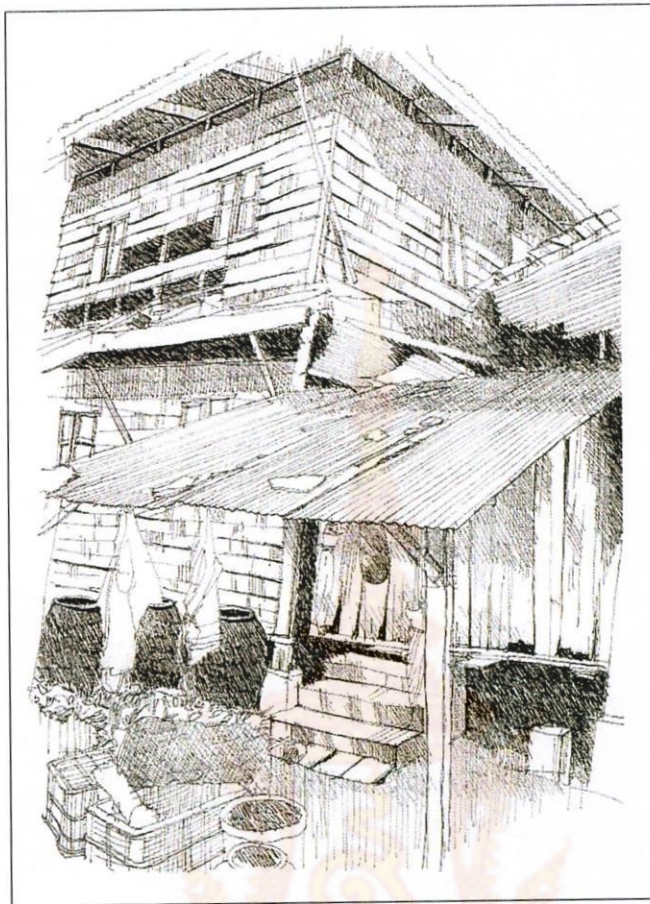
ภาพที่ ๕๐ แสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนายเลียง บางพูน

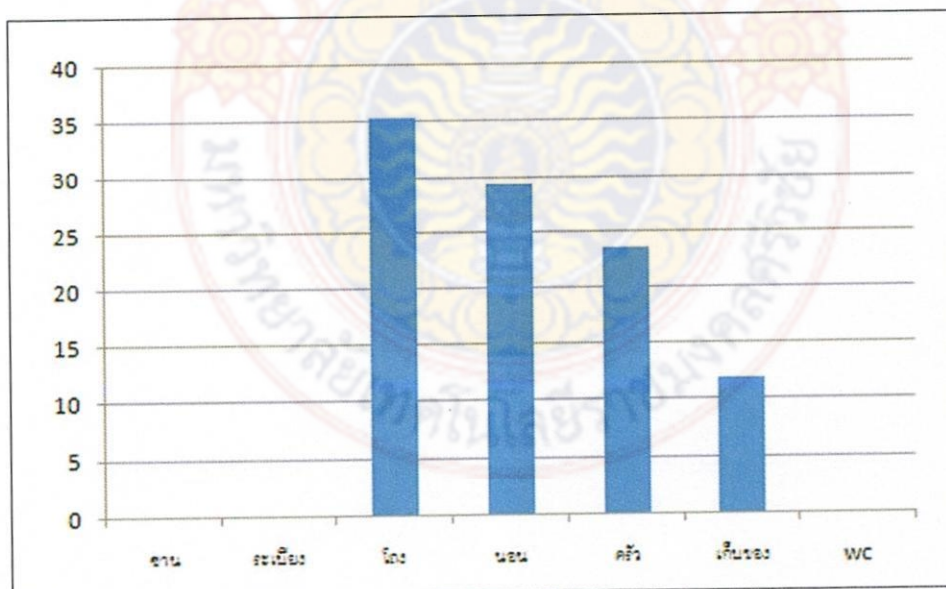
ภาพที่ ๕๑ แสดงรูปด้านของเรือนนายเลียง บางพูน

ภาพที่ ๕๒ แสดงรูปตัดของเรือนนายเลียง บางพูน

ภาพที่ ๕๓ แสดงภาพสเก็ตช์ทัศนียภาพภายนอกเรือนของนายเลียง บางพงษ์

ภาพที่ ๕๔ แสดงแผนภูมิการใช้พื้นที่ของเรือนนายเลียง บางพงษ์

ชื่อเจ้าของบ้าน : นางพิม อายุ ๖๕ ปี

ประกอบอาชีพ : ทำนา

อายุบ้าน : ๖๕ กว่าปีโดยประมาณ

ประวัติความเป็นมาของบ้าน

บ้านสร้างมานานโดยประมาณ ๖๕ ปี แต่เดิม
โรงครัวและตัวบ้านจะแยกกัน ด้านหน้าทำโรงจอดรถ
เมื่อมีเหตุการณ์น้ำท่วมทำให้ได้ทุนบ้านต้องมีการถมดิน
ทำให้ได้ทุนต่ำไม่สูงเท่าเดิม

รูปทัศนียภาพภายนอก ๑

รูปทัศนียภาพภายนอก ๑

รูปทัศนียภาพภายนอก ๓

รูปทัศนียภาพภายนอก ๔

ภาพที่ ๕๕ แสดงทัศนียภาพภายนอก

ช่องระบายอากาศใต้หลังคา วัสดุไม้ตาลโตนด

กระเบื้องดินเผา

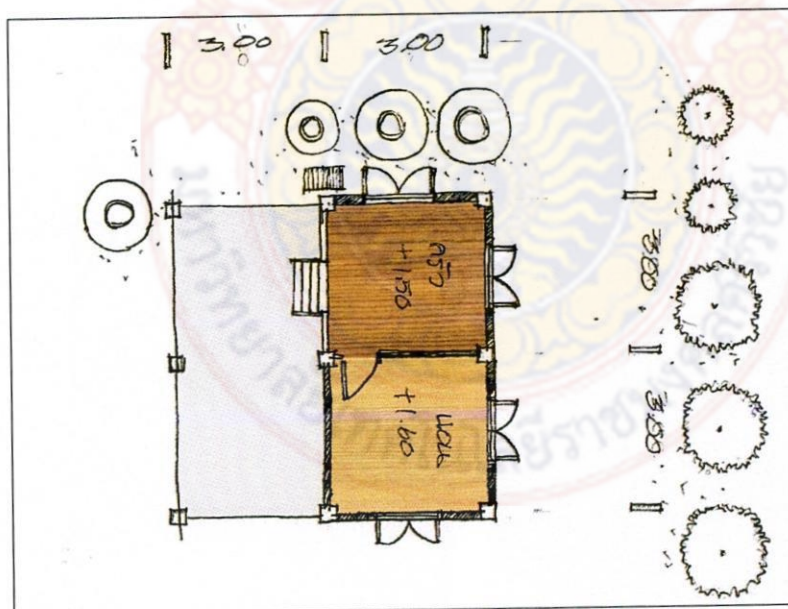

ดินเสายกสูง ป้องกันน้ำท่วม วัสดุคอนกรีต

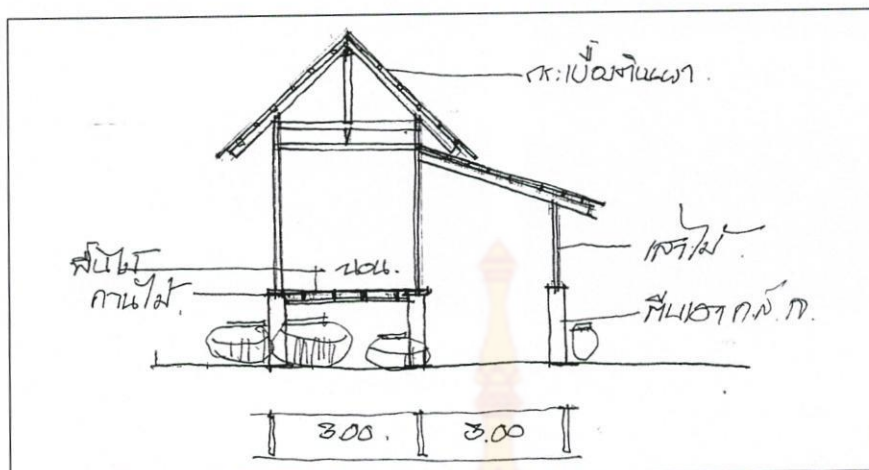

ฝาผนังตีซ้อนเกล็ด วัสดุไม้ตาลโตนด

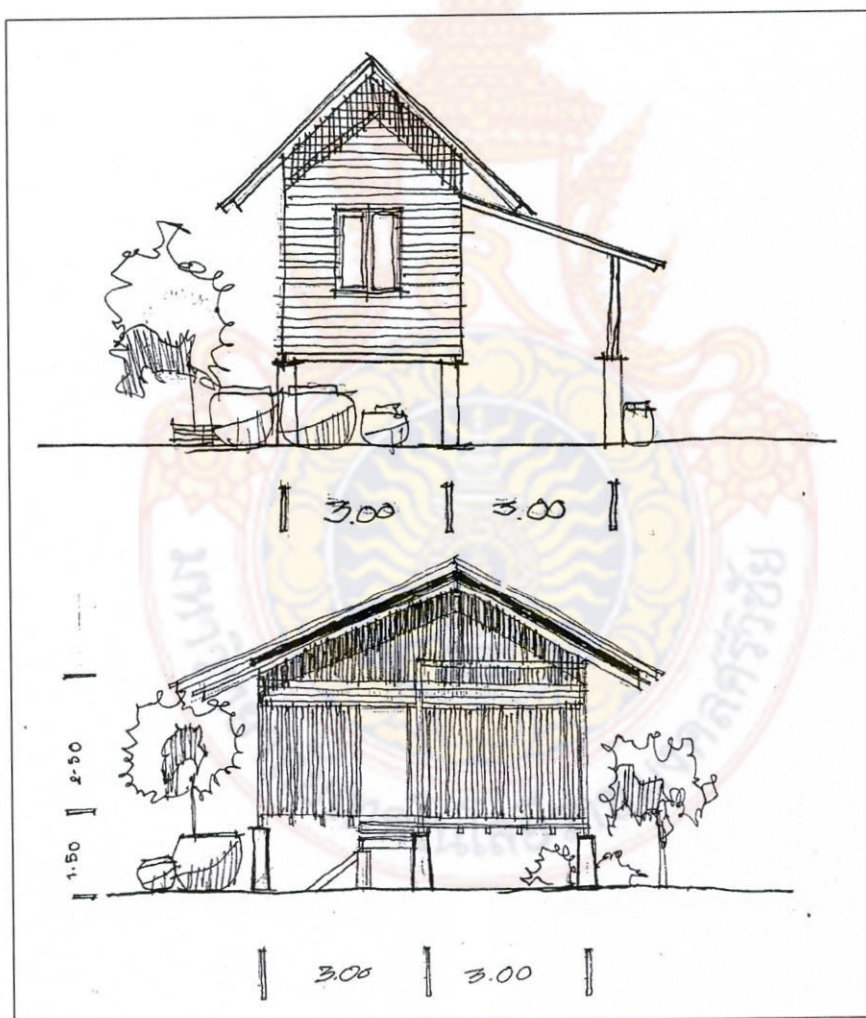
ภาพที่ ๕๖ แสดงรายละเอียดขององค์ประกอบบ้าน นางพิม

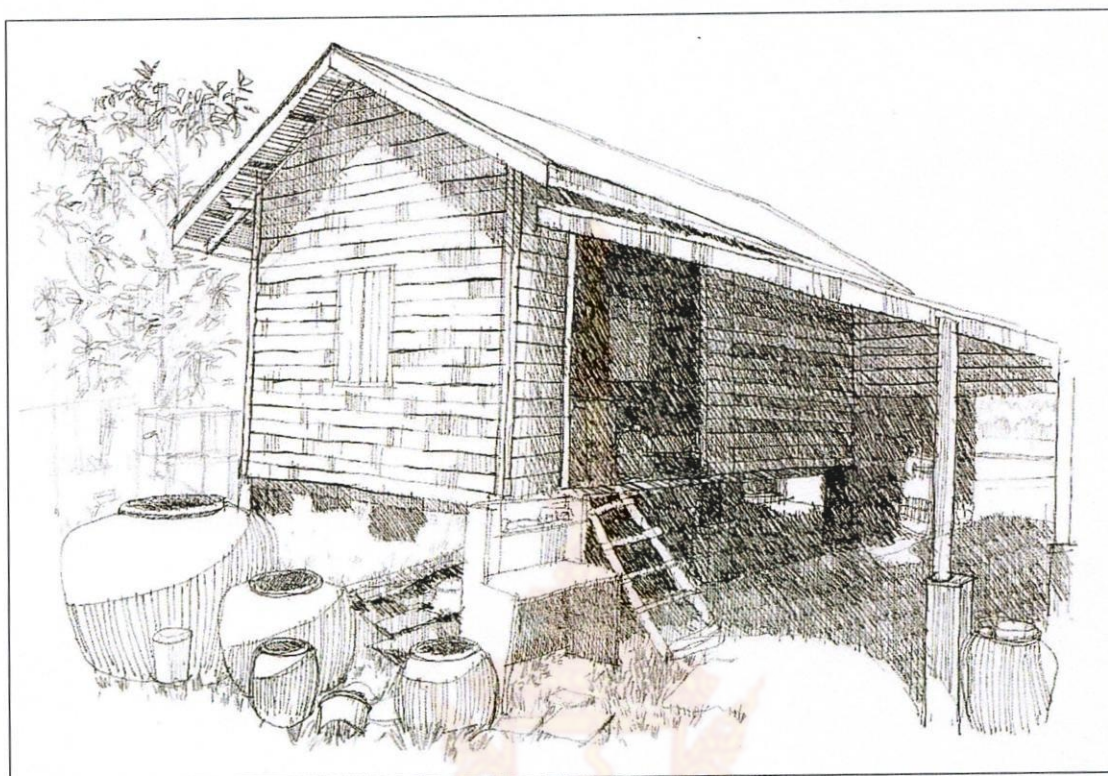
ภาพที่ ๕๗ แสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนางพิม

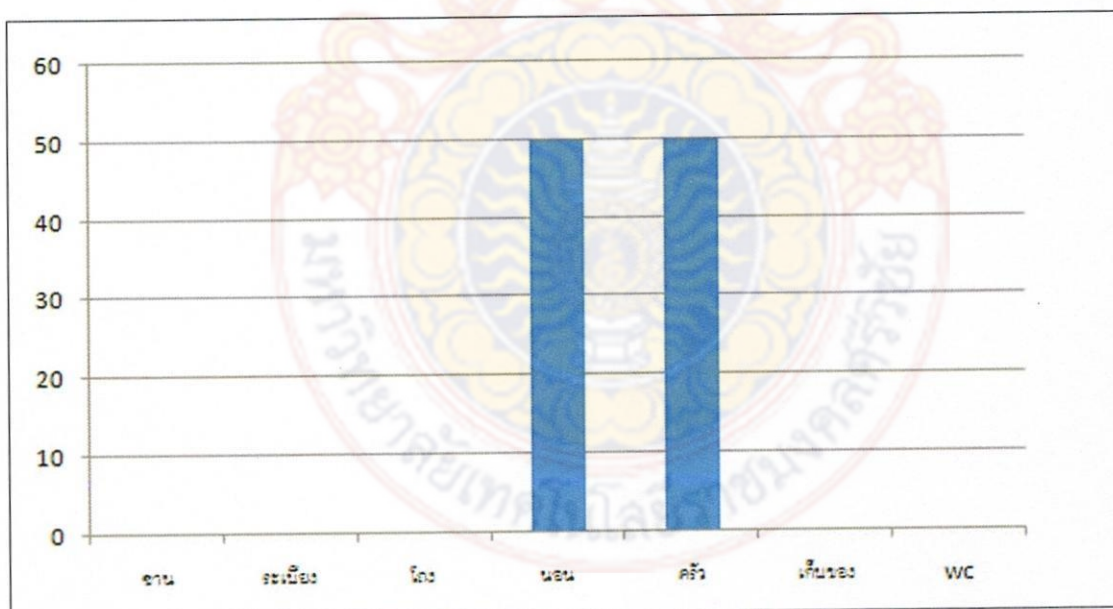
ภาพที่ ๕๘ แสดงรูปตัดของเรือนนางพิม

ภาพที่ ๕๙ แสดงรูปด้านของเรือนนางพิม

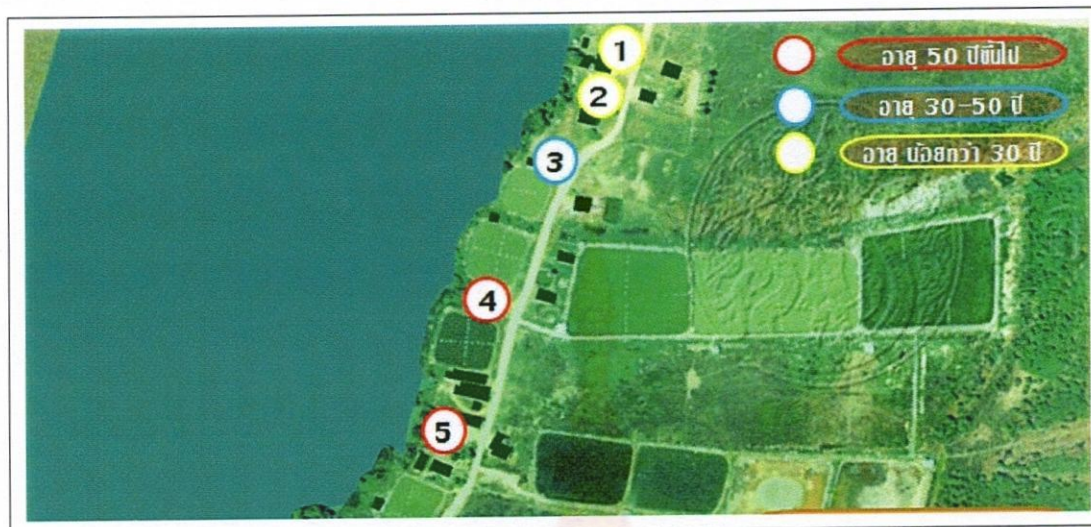

ภาพที่ ๖๐ แสดงภาพสเก็ตช์สถาปัตยกรรมภายนอกเรือนของนางพิม

ภาพที่ ๖๑ แสดงแผนภูมิการใช้พื้นที่ของเรือนนางพิม

๓.๒ ลักษณะและการเปลี่ยนแปลงของเรือนในพื้นที่ราบลุ่มริมทะเลสาบ

ภาพที่ ๖๒ แสดงผังชุมชน

๓.๒.๑ เรือนที่มีอายุไม่เกิน ๓๐ ปี

ชื่อเจ้าของบ้าน : นาย จรรย์ พาสโล อายุ ๕๓ ปี

ประกอบ : ทำประมง

อายุบ้าน : ๓๐ ปี

ประวัติความเป็นมาของบ้าน

บ้านมีการก่อสร้างด้วยตัวเอง ไม่เคยมีการต่อเติม ไม่มีการปรับปรุง
ยังคงสภาพเดิมถึงปัจจุบัน เป็นบ้านประเภทบ้านแฝด มีการยกใต้ถุนสูง

- โครงสร้างไม้ไผ่มาตั้งแต่ปลูกบ้าน
- เสาปูนใช้ค้ำยันและมีการฉีมน้ำใช้ไฟไม้ทั้งบ้าน

ภาพที่ ๖๓ แสดงทัศนียภาพ

รูปทัศนียภาพ ๑

รูปทัศนียภาพ ๒

รูปทัศนียภาพ ๓

ภาพที่ ๖๔ แสดงทัศนียภาพภายนอกของเรือนนายจรัญ พาสโล

แผ่นไม้ตีเว้นร่อง เพื่อระบายลมเข้าสู่อาคาร

ระเบียงไม้ไผ่ผ่าครึ่ง วัสดุไม้ไผ่

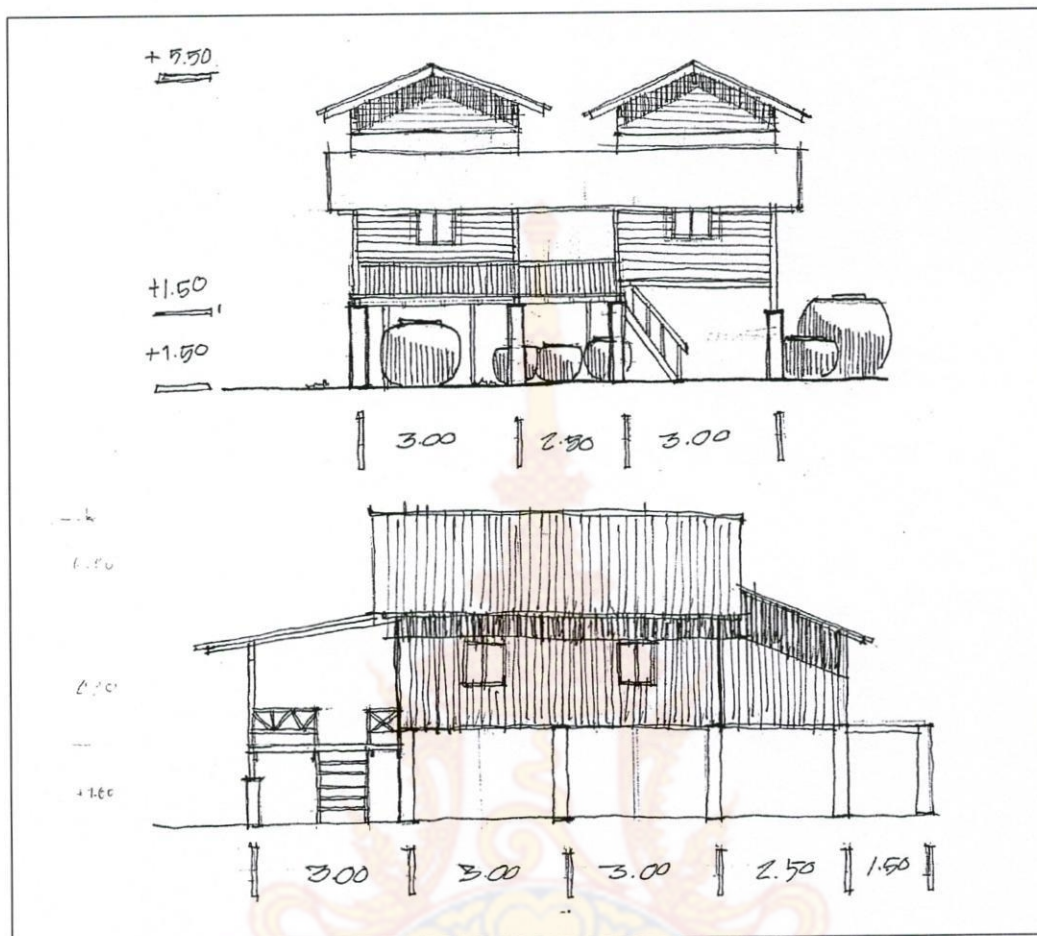

คาน ตง เข้าเดียว วัสดุไม้ตาลโตนด

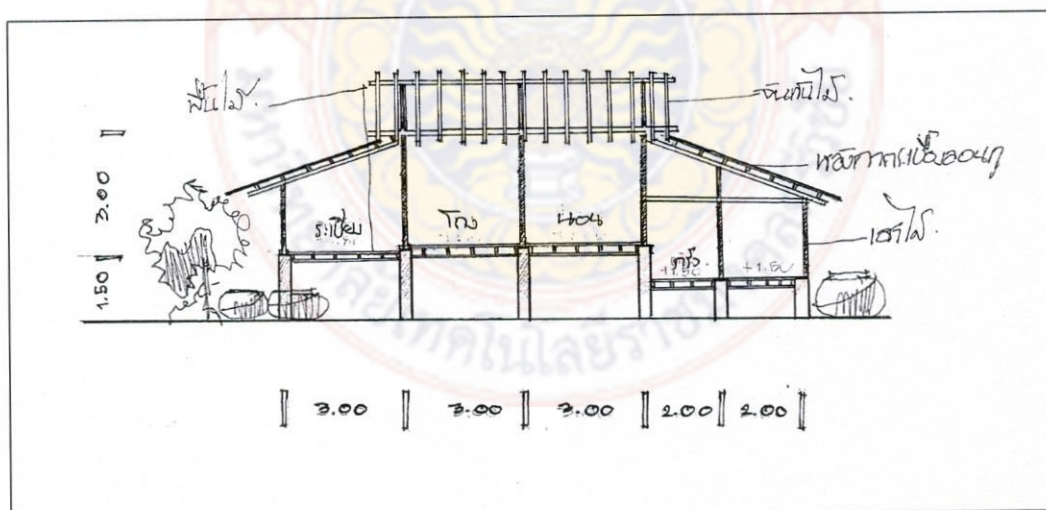

ดินเสายกสูง ป้องกันน้ำท่วม วัสดุคอนกรีต

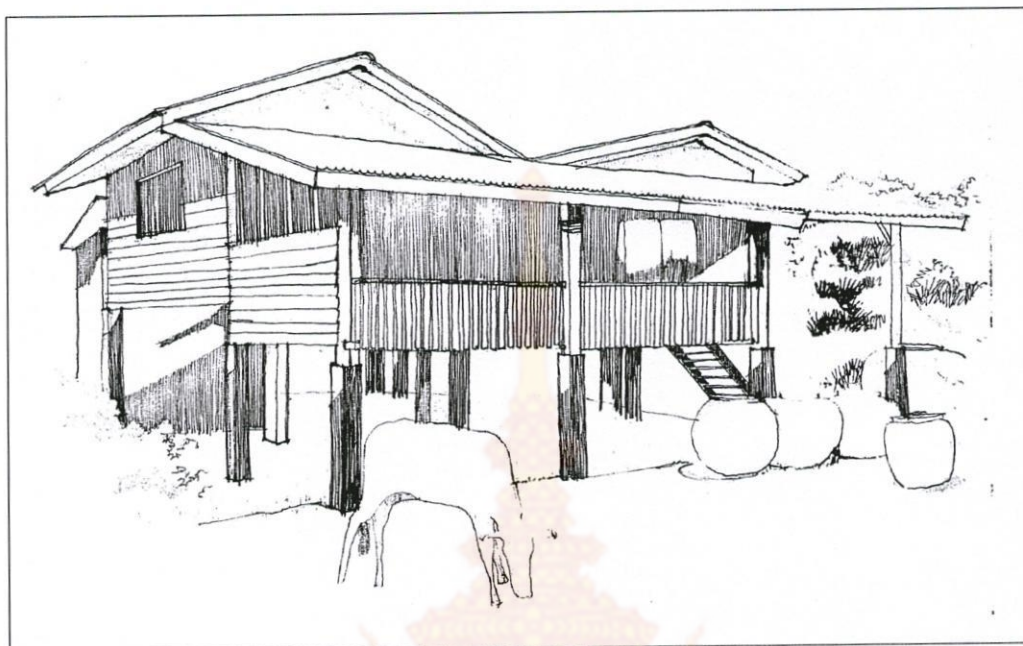
ภาพที่ ๖๕ แสดงภาพองค์ประกอบของเรือนนายจรัญ พาสโล

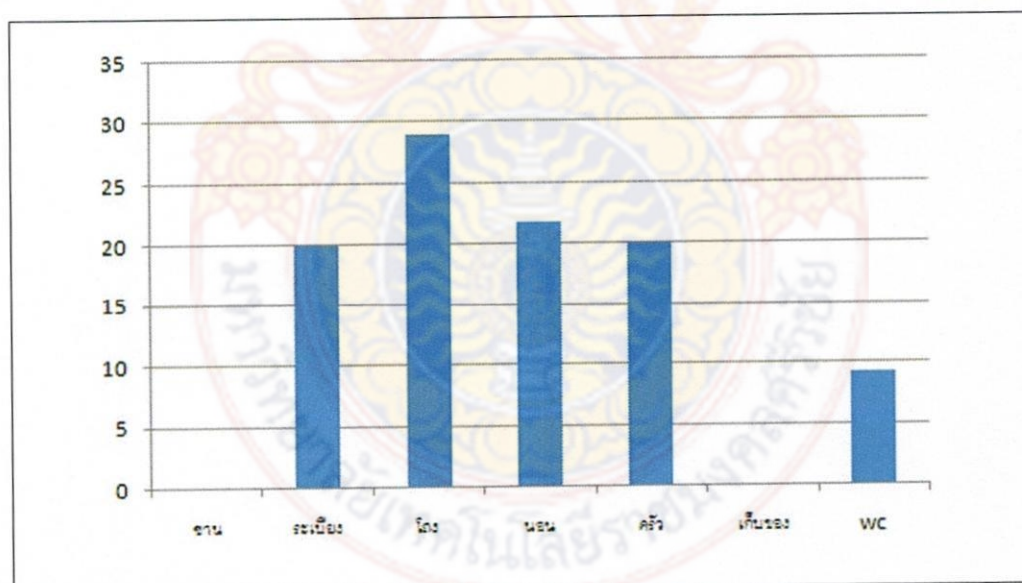
ภาพที่ ๖๗ แสดงรูปด้านของเรือนนายจรูญ พาสโล

ภาพที่ ๖๘ แสดงรูปตัดของเรือนนายจรัญ พาสโล

ภาพที่ ๖๙ แสดงภาพสเก็ตช์สถาปัตยกรรมภายนอกเรือนของนายจรูญ พาสโล

ภาพที่ ๗๐ แสดงแผนภูมิการใช้พื้นที่ของเรือนนายจรูญ พาสโล

ชื่อเจ้าของบ้าน : นาง จันทร์ ศรีคงทอง อายุ ๘๔ ปี

ประกอบ : ทำนา

อายุบ้าน : ๓๐ ปี

ประวัติความเป็นมาของบ้าน

บ้านแต่แรกแต่ก่อนเป็นหลังคามุงจาก (หน้า)
แต่ก่อนยกใต้ถุนสูงไว้เลี้ยงหมู ไก่ ตามใต้ถุน และ
ป้องกันน้ำท่วมใต้ถุนไว้สำหรับเก็บเรือ

- โครงสร้างเป็นไม้เก่า และไม้โดนด

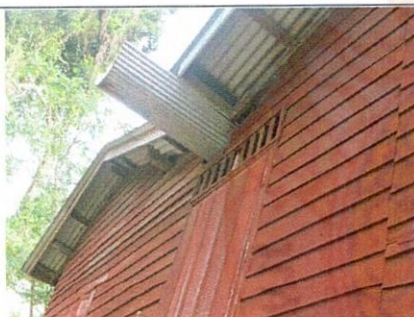

รูปทัศนียภาพ ๑

รูปทัศนียภาพ ๒

ภาพที่ ๗๑ แสดงทัศนียภาพภายนอก

ฝาผนังไม้ตีซ้อนเกล็ด วัสดุไม้เคี่ยม

พื้นไม้ตีขัด วัสดุไม้ตาลโดนด

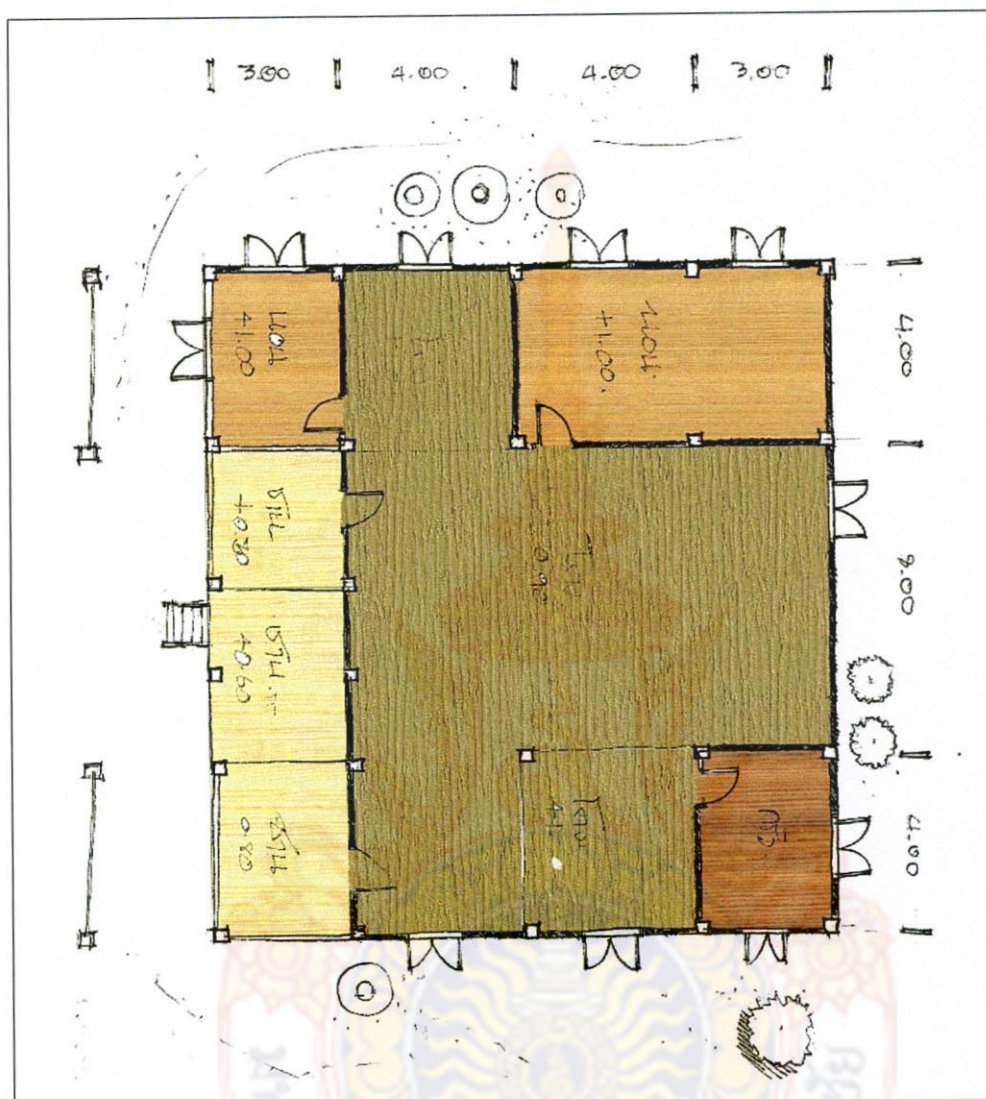

เข้าเดือย ยึดฝาผนัง

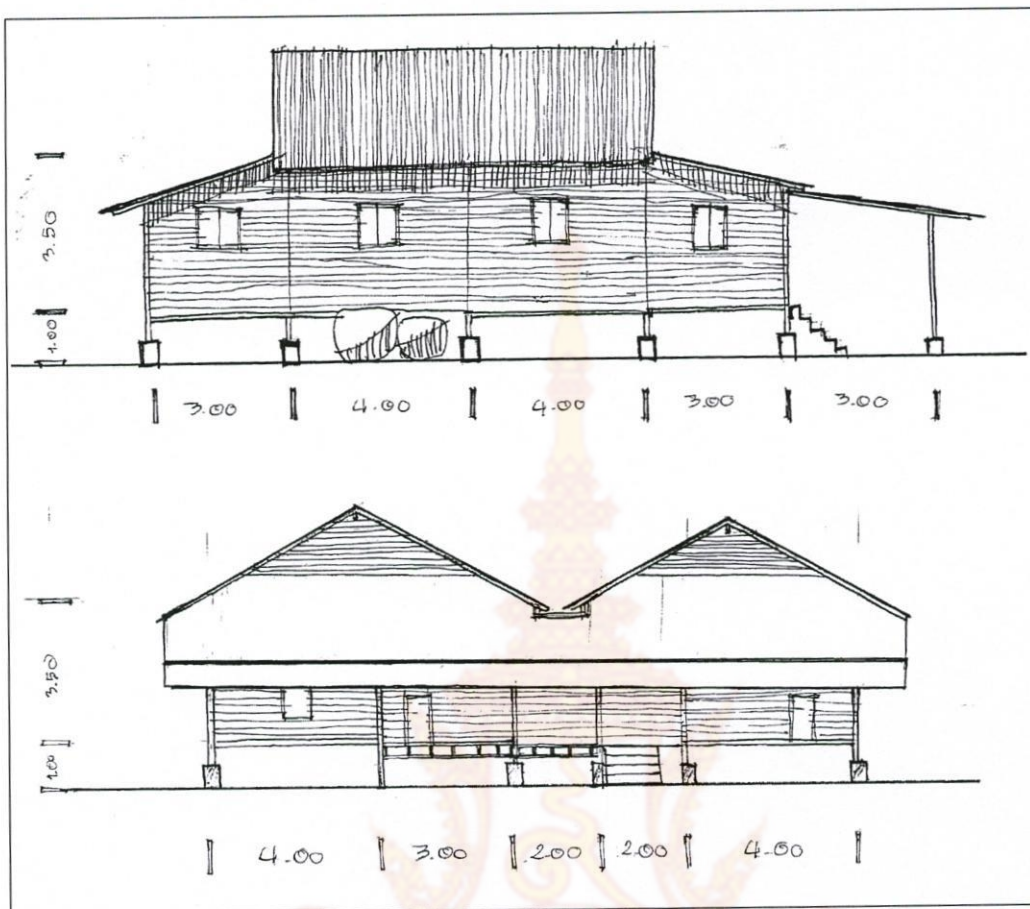

ตงไม้ แผ่นรองไม้ เพื่อให้มีระนาบเดียวกัน

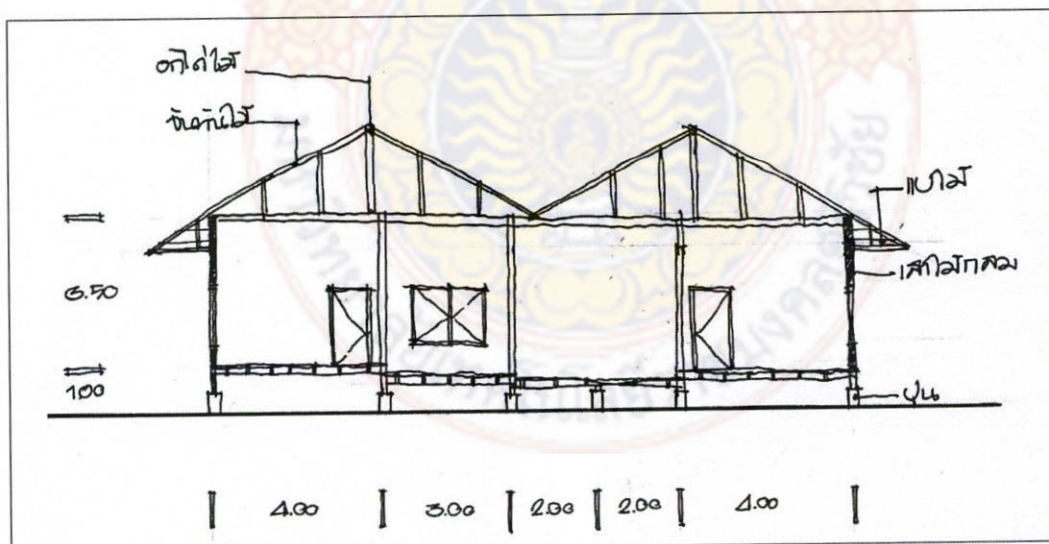
ภาพที่ ๗๒ แสดงรายละเอียดขององค์ประกอบบ้าน นาง จันทร์ ศรีคงทอง

ภาพที่ ๗๓ แสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนาง จันทร ศรีคงทอง

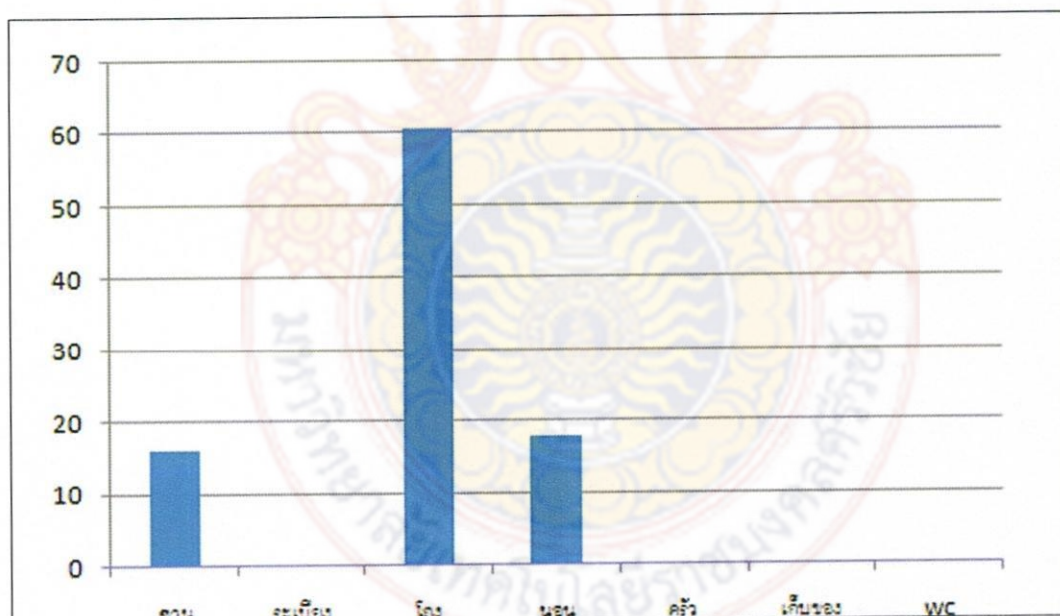
ภาพที่ ๗๔ แสดงรูปด้านของเรือนนาง จันทร ศรีคงทอง

ภาพที่ ๗๕ แสดงรูปตัดของเรือนนาง จันทร ศรีคงทอง

ภาพที่ ๗๖ แสดงภาพสเก็ตช์นัยภาพภายนอกเรือนของนาง จันทร์ ศรีคงทอง

ภาพที่ ๗๗ แสดงแผนภูมิการใช้พื้นที่ของเรือนนาง จันทร์ ศรีคงทอง

๓.๒.๒ เรือนที่มีอายุ ๓๐-๕๐ ปี

ชื่อเจ้าของบ้าน : นาง พุ่ม ชัยณรงค์ อายุ ๘๒ ปี

ประกอบ : ทำนา / ออกทะเล

อายุบ้าน : ๔๕-๕๐ ปี

ประวัติความเป็นมาของบ้าน

เป็นบ้านสืบทอดต่อกันมาแต่ก่อนเป็นหลังคามุงสังกะสี
ปัจจุบันเป็นกระเบื้องหลังคา พื้นจะซ่อมแซมอยู่บ่อยๆ ยกได้ถุน
สูงไว้สำหรับทำกิจกรรม เช่น พักผ่อน นั่งเล่นสำหรับเพื่อนบ้าน
เรือนเคียง

- โครงสร้างคานใช้ไม้ไผ่

รูปทัศนียภาพภายนอก ๑

รูปทัศนียภาพภายนอก ๒

รูปทัศนียภาพภายนอก ๓

ภาพที่ ๗๘ แสดงทัศนียภาพภายนอก

พื้นไม้ตีเว้นร่อง วัสดุไม้เคี่ยม

เสาไม้ยาว วางบนดินเสาคอนกรีต วัสดุไม้เคี่ยม

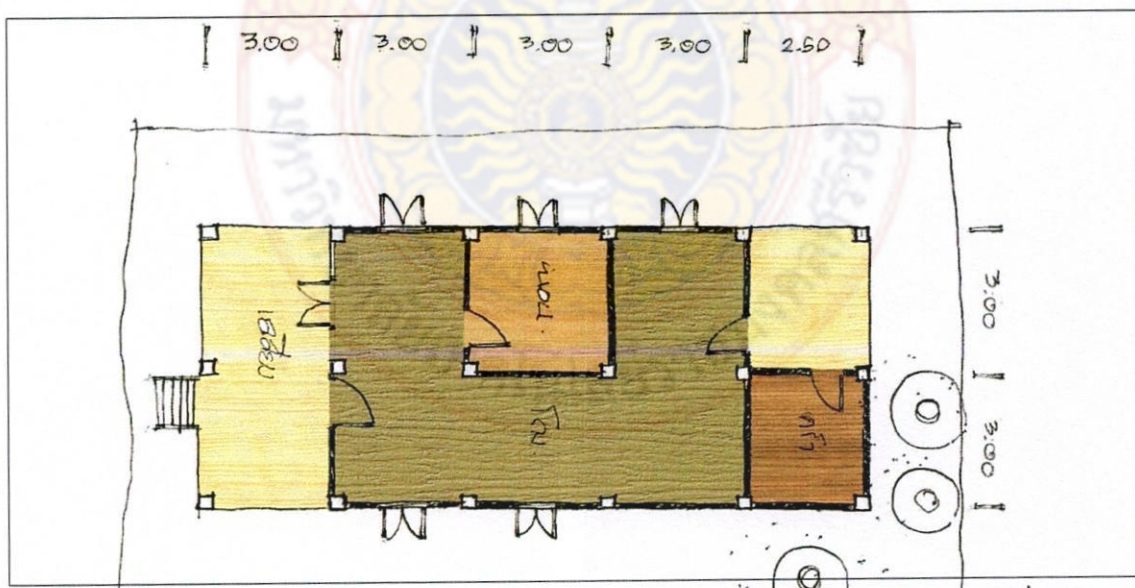

เสาบากเข้าเดือย เพื่อยึดคาน วัสดุไม้เคี่ยม

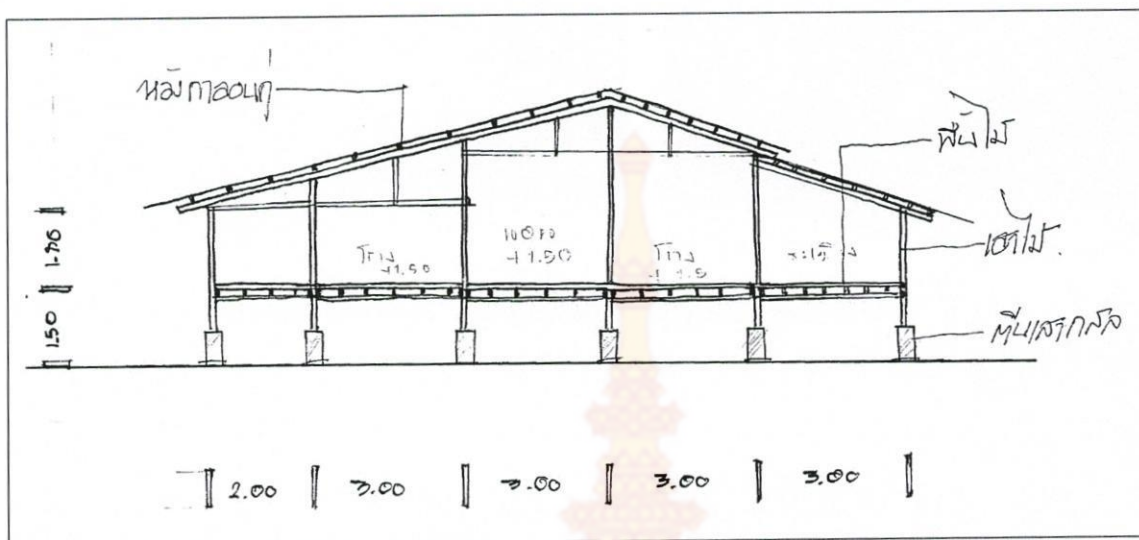

ช่องระบายอากาศใต้หลังคา

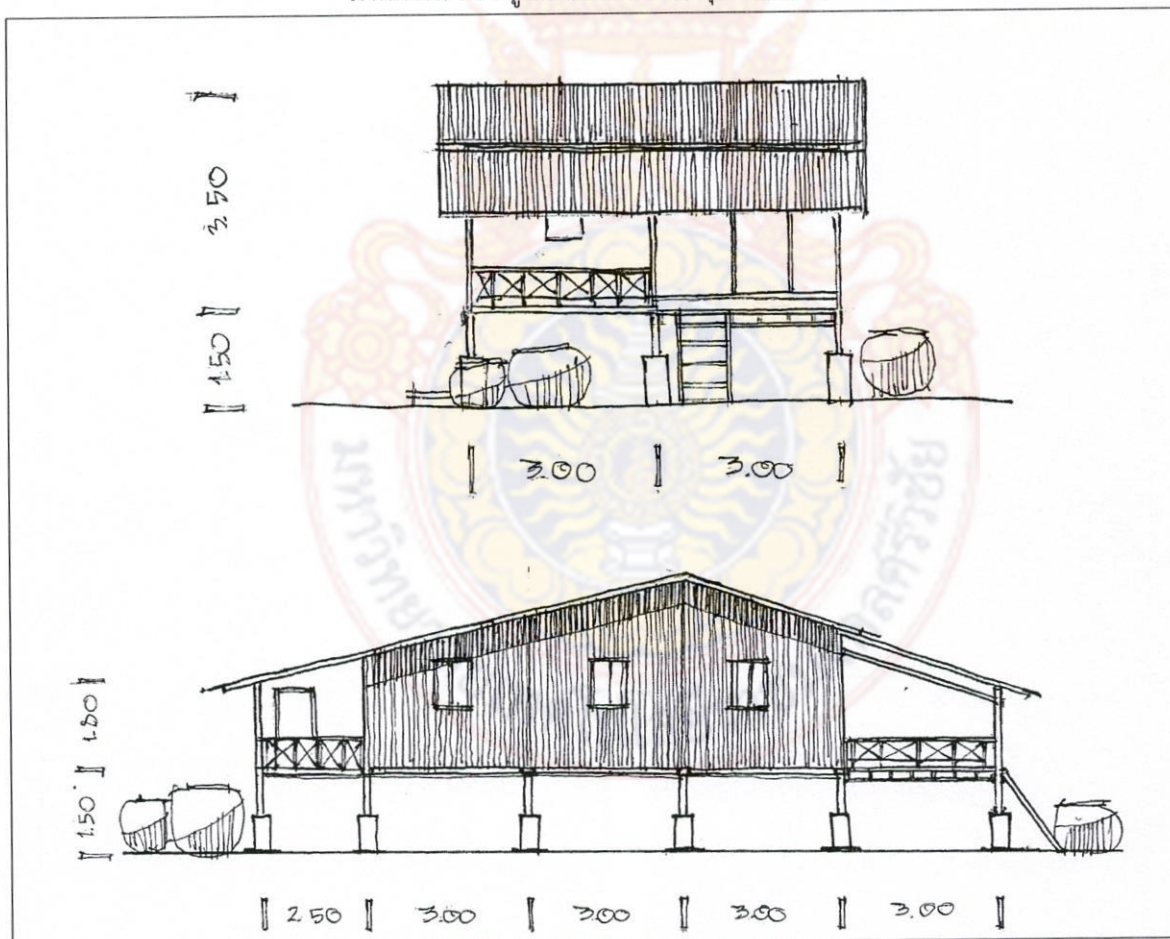
ภาพที่ ๗๙ แสดงรายละเอียดขององค์ประกอบบ้าน นาง พุ่ม ชัยณรงค์

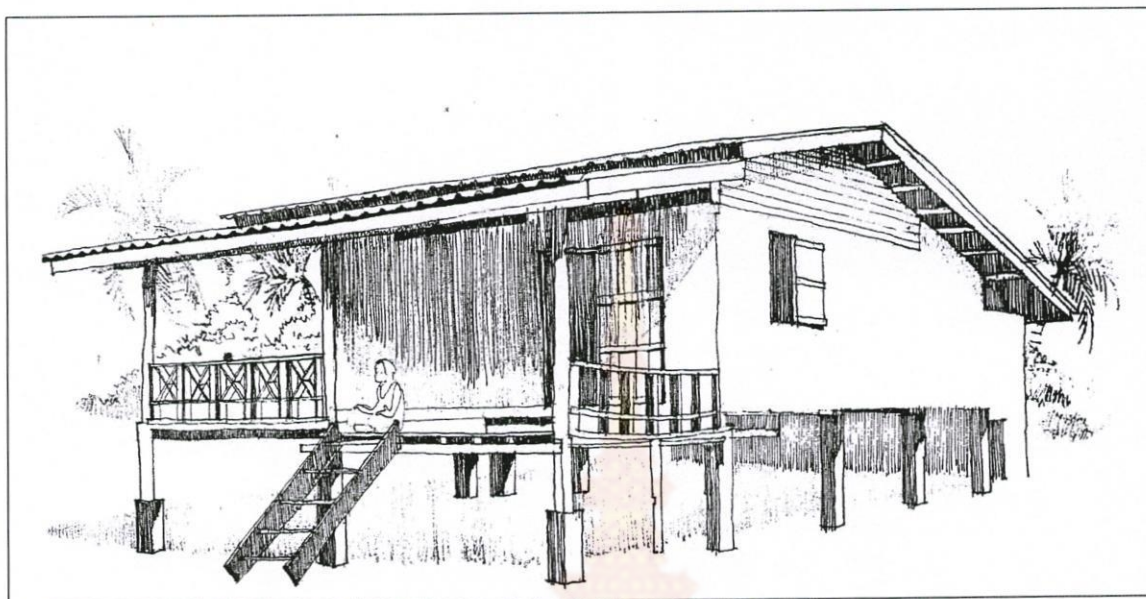
ภาพที่ ๘๐ แสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนาง พุ่ม ชัยณรงค์

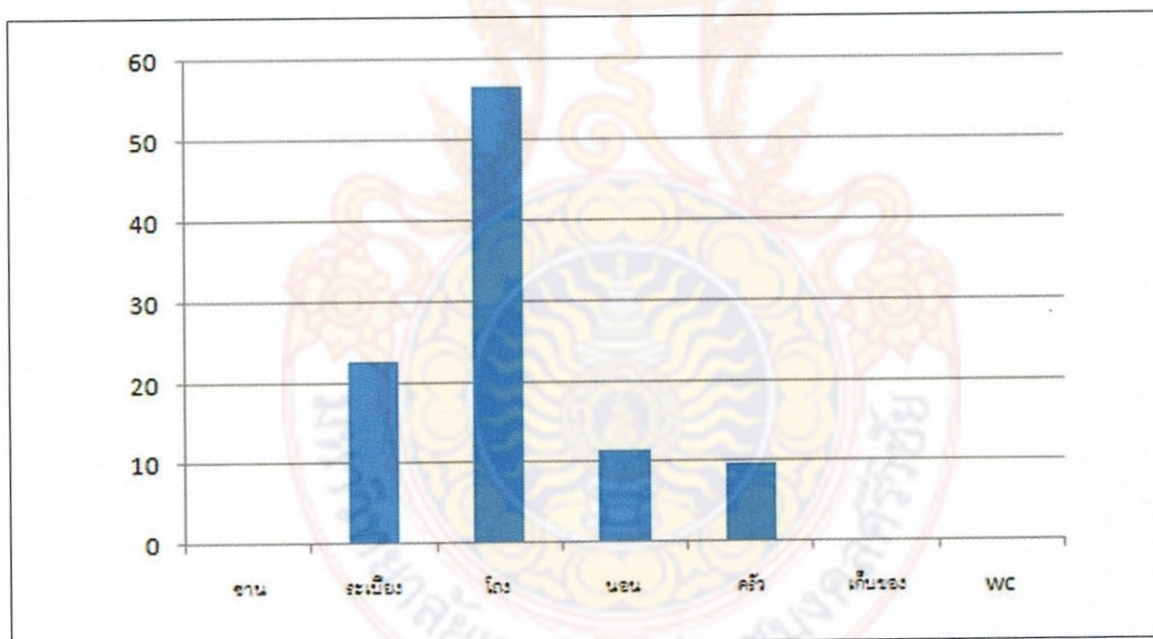
ภาพที่ ๘๑ แสดงรูปตัดของเรือนนาง พุ่ม ชัยณรงค์

ภาพที่ ๘๒ แสดงรูปด้านของเรือนนาง พุ่ม ชัยณรงค์

ภาพที่ ๘๓ แสดงภาพสเก็ตช์นัยภาพภายนอกเรือนของนาง พุ่ม ชัยณรงค์

ภาพที่ ๘๔ แสดงแผนภูมิการใช้พื้นที่ของเรือนนาง พุ่ม ชัยณรงค์

๓.๒.๓ เรือนที่มีอายุ ๕๐ ปี ขึ้นไป
 ชื่อเจ้าของบ้าน : นางปิ่น คชกฤษ อายุ ๘๔ ปี
 ประกอบ : ทำนา / ทำประมง
 อายุบ้าน : ๑๕๐ ปีโดยประมาณ
 ประวัติความเป็นมาของบ้าน

บ้านมีประวัติมานานกว่า ๑๐๐ ปี มีการปรับปรุงเนื่องจาก
 ลมพัดแรงทำให้เกิดการเสียหายแต่ยังคงสภาพเดิม
 ยกได้สูงเพื่อเลี้ยงสัตว์ (ไก่) และอีกส่วนใช้สำหรับ
 ลานเอนกประสงค์สำหรับนั่งเล่น
 ส่วนที่ปรับปรุงคือหลังคา ผนังมีการซ่อมแซมเป็นจำนวนมาก

- โครงสร้างเสาไม้กอ ไม้ตลุมพอและใช้ไม้โหนดเป็นโครงสร้างบางส่วน

รูปทัศนียภาพภายนอก ๑

รูปทัศนียภาพภายนอก ๒

รูปทัศนียภาพภายนอก ๓

รูปทัศนียภาพภายนอก ๔

ภาพที่ ๘๕ แสดงทัศนียภาพภายนอก

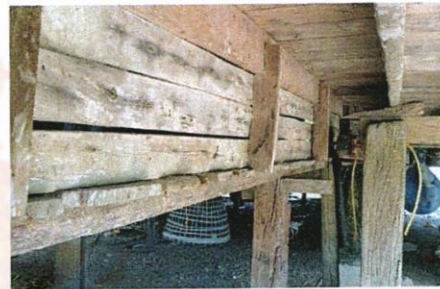
ดินเสายกสูง เพื่อป้องกันน้ำท่วม วัสดุคอนกรีต

ผ้าฉนวนสังกะสี รับแรงลมที่มาปะทะ วัสดุสังกะสี

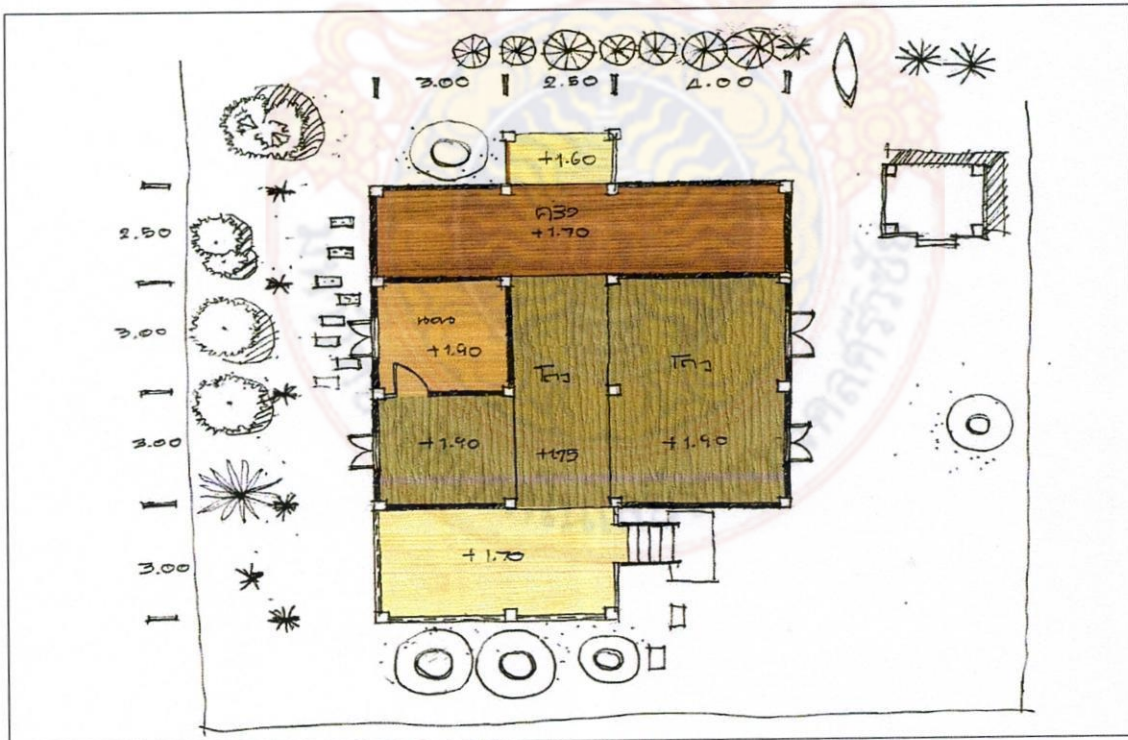

พื้นไม้ไผ่สาน ตีเว้นร่อง วัสดุไม้ไผ่

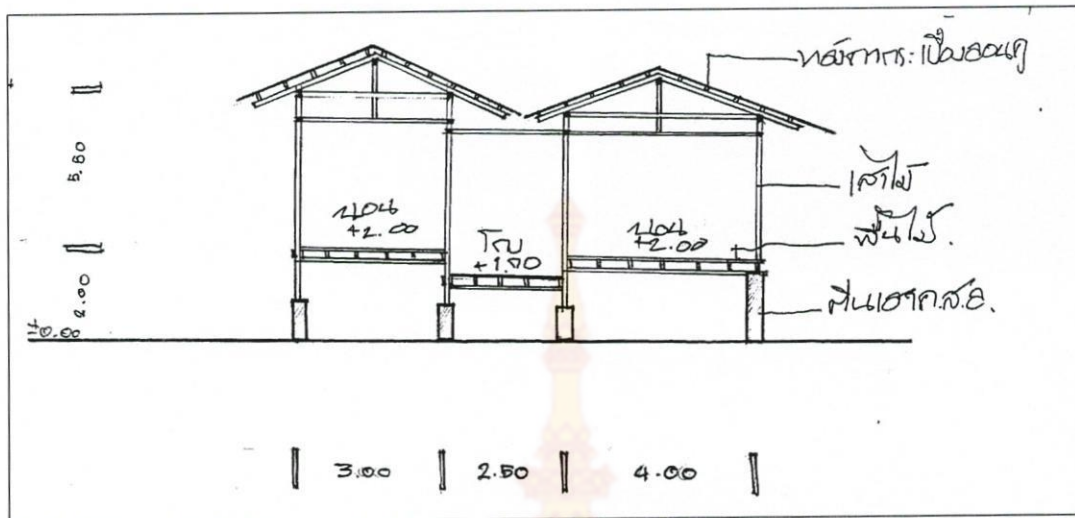

ช่องแนวรอดระบายอากาศ เข้าภายในเรือน วัสดุไม้ตาลโดนด

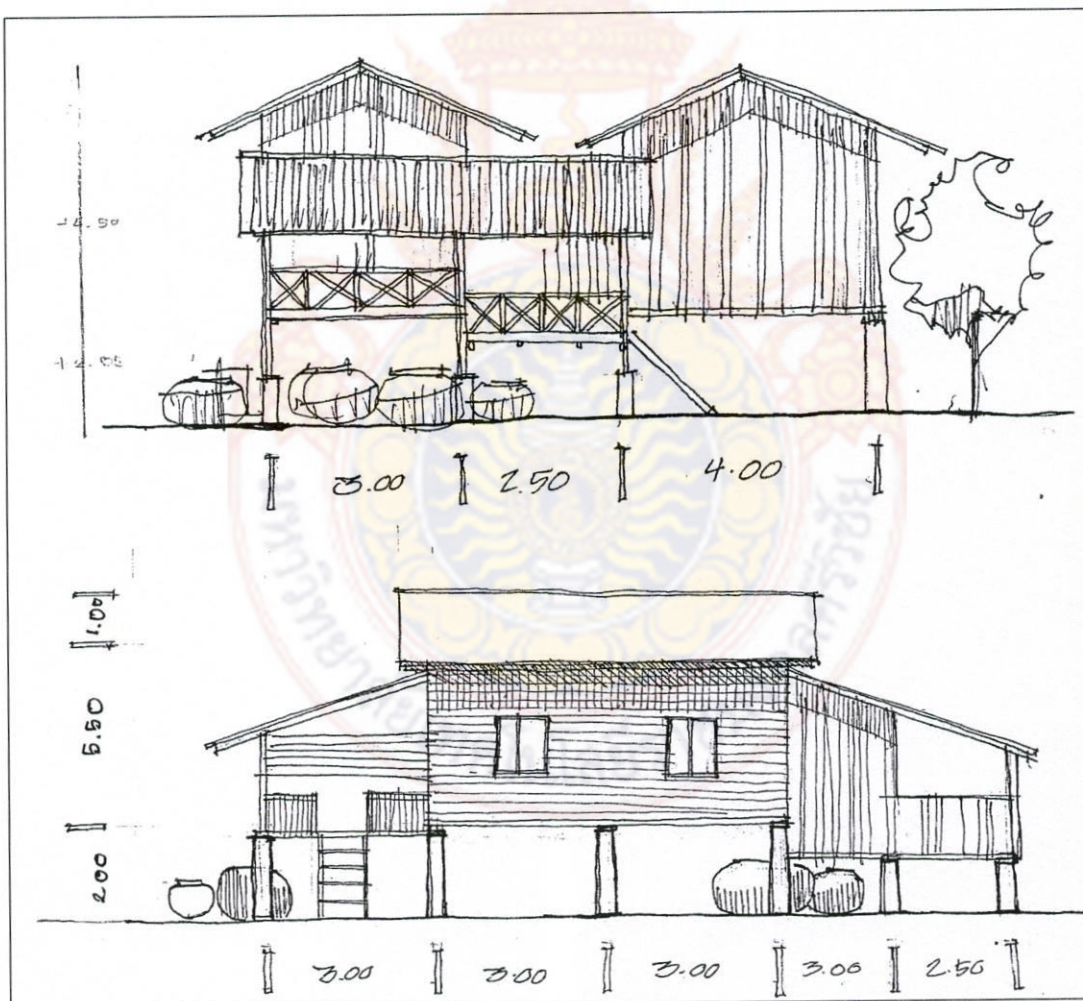
ภาพที่ ๘๖ แสดงรายละเอียดขององค์ประกอบบ้าน นางปิ่น คชกฤษ

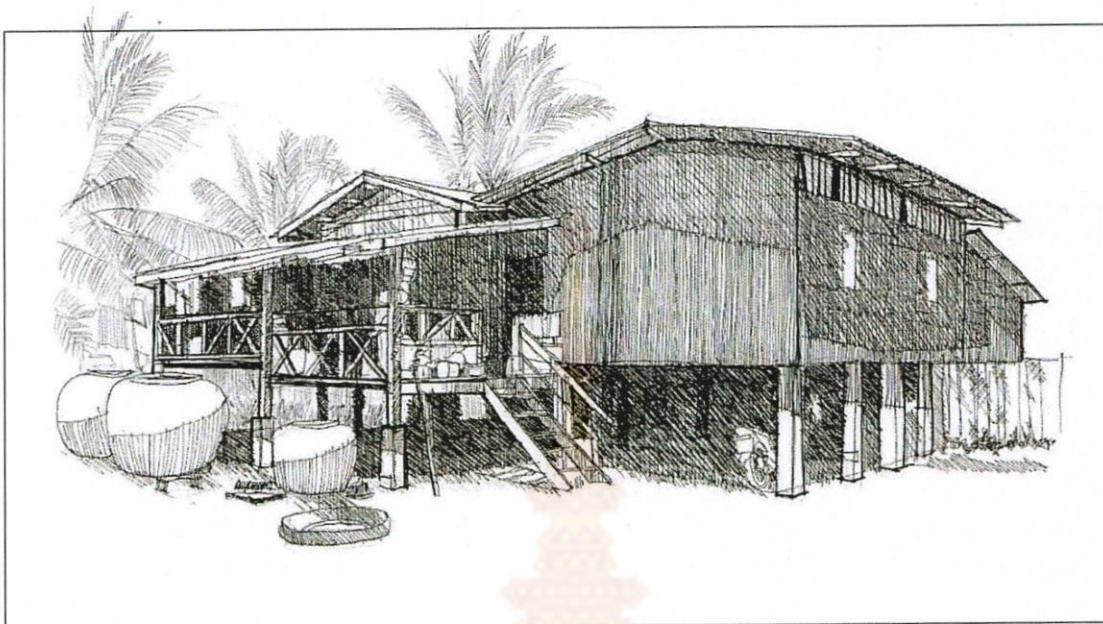
ภาพที่ ๘๗ แสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนางปิ่น คชกฤษ

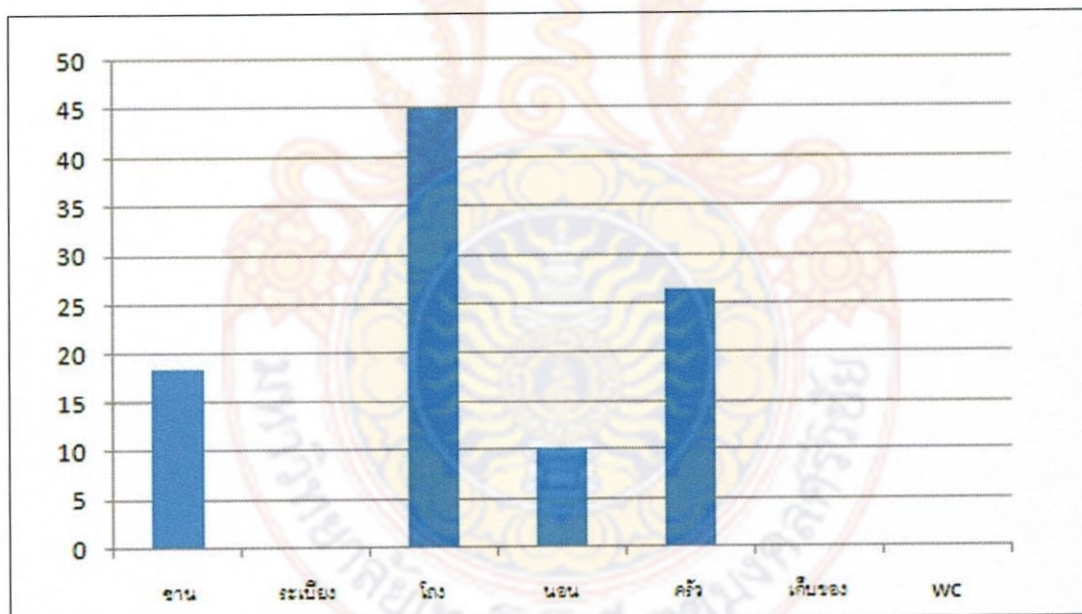
ภาพที่ ๘๘ แสดงรูปตัดของเรือนนางปิ่น คชกฤษ

ภาพที่ ๘๙ แสดงรูปด้านของเรือนนางปิ่น คชกฤษ

ภาพที่ ๙๐ แสดงภาพสเก็ตช์คณียภาพภายนอกเรือนของนางปิ่น คชกฤษ

ภาพที่ ๙๑ แสดงแผนภูมิการใช้พื้นที่ของเรือนนางปิ่น คชกฤษ

ชื่อเจ้าของบ้าน : นาง ล้วน คงจำรูญ อายุ ๗๓ ปี

ประกอบ : ทำประมง (อาชีพเสริม ก่อสร้าง)

อายุบ้าน : ๗๐ ปี

ประวัติความเป็นมาของบ้าน

เป็นบ้านที่ตั้งอยู่ที่เดิมไม่มีการเคลื่อนย้าย มีการซ่อมแซมเพียงเล็กน้อย

- ในสมัยก่อนใช้ "ฝาจาก" เป็นวัสดุ ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นสังกะสี
- วัสดุผนังหลังคาเป็นกระเบื้องดิน ปัจจุบันเป็นหลังคากระเบื้องลอนคู่และสังกะสี
- โครงสร้างหลักเป็นไม้เหนด
- ยกใต้ถุนสำหรับลานเอนกประสงค์ และ ที่เก็บเรือ

รูปทัศนียภาพภายนอก ๑

รูปทัศนียภาพภายนอก ๒

รูปทัศนียภาพภายนอก ๓

รูปทัศนียภาพภายนอก ๔

ภาพที่ ๘๒ แสดงทัศนียภาพภายนอก

บันไดไม้ทางขึ้น วัสดุไม้เคี่ยม

ช่องแมวลอด เพื่อระบายอากาศ วัสดุไม้ตาลโตนด

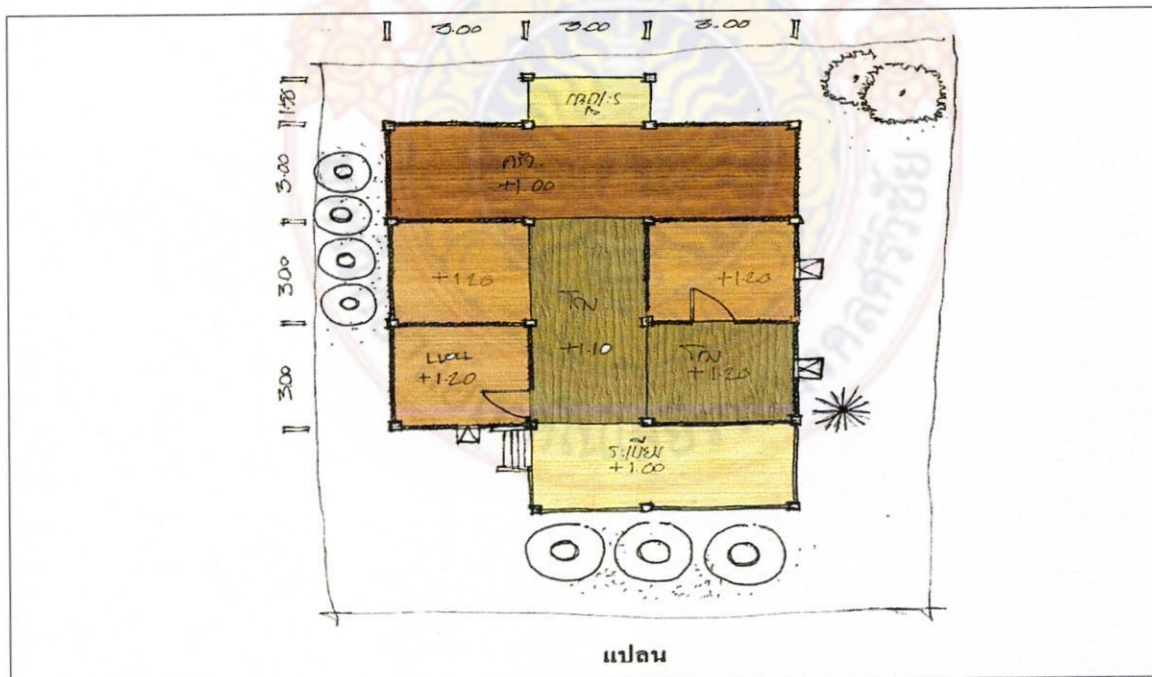

ดินเสาบากหัว เพื่อยึดคาน วัสดุคอนกรีต

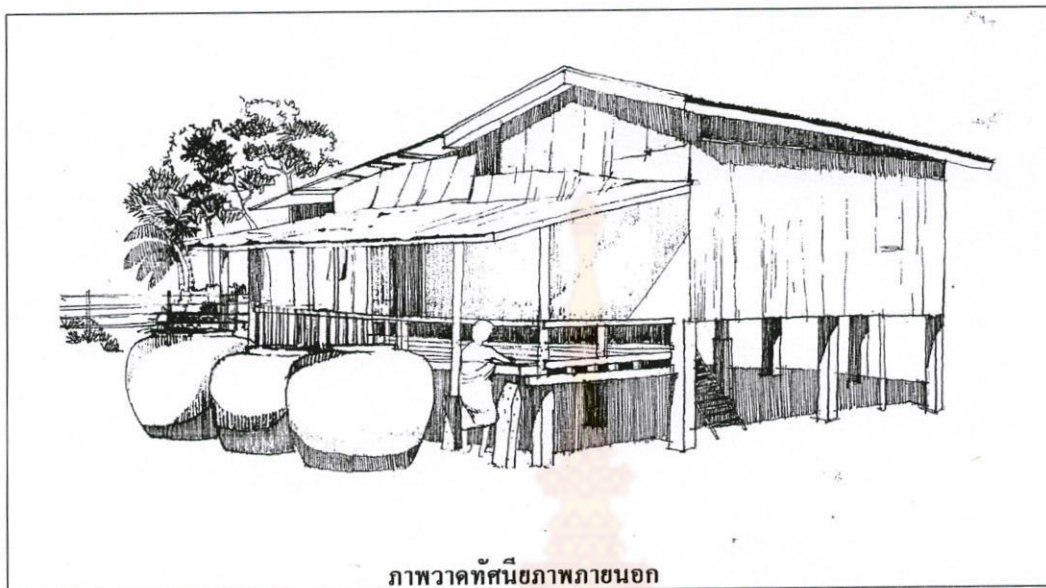

ดินเสายกสูง ป้องกันน้ำท่วม วัสดุคอนกรีต

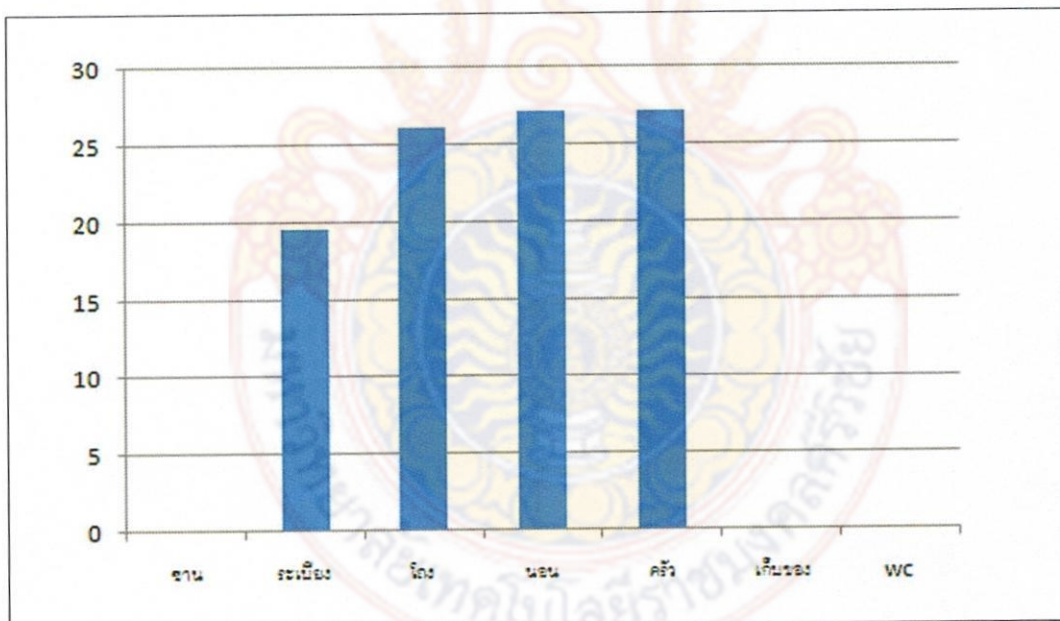
ภาพที่ ๙๓ แสดงรายละเอียดขององค์ประกอบบ้าน นาง ล้วน คงจำรูญ

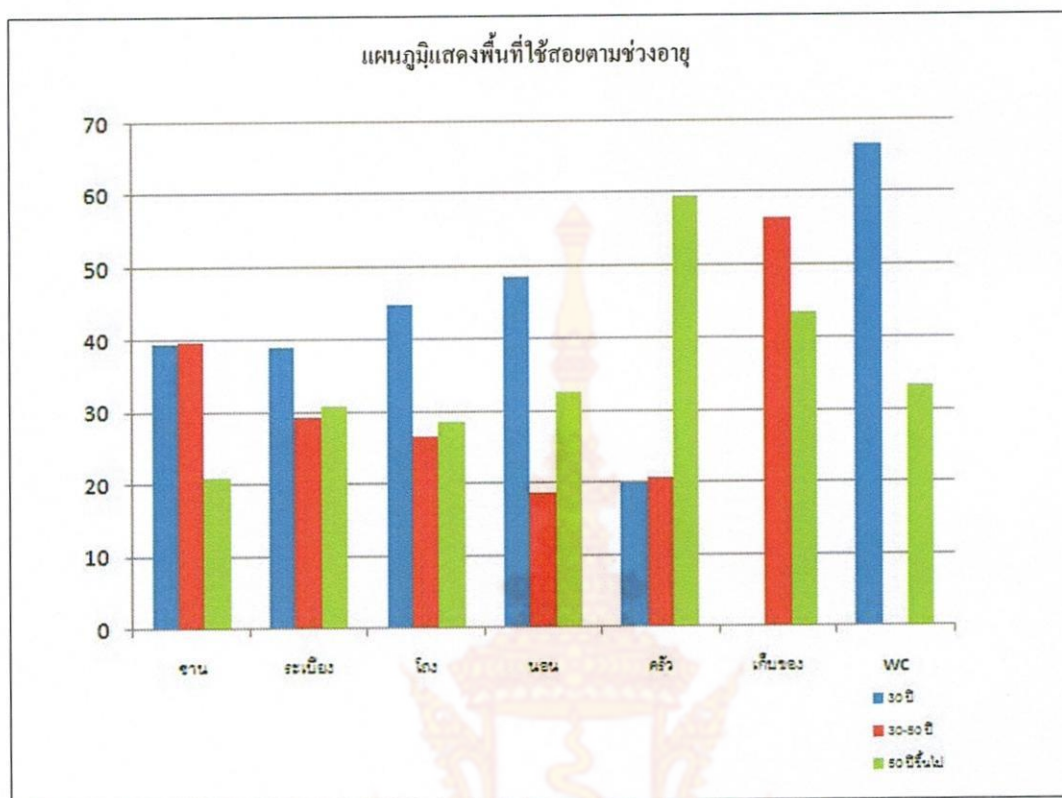
ภาพที่ ๙๔ แสดงการใช้พื้นที่ของเรือนนาง ล้วน คงจำรูญ

ภาพที่ ๘๗ แสดงภาพสเก็ตทัศนียภาพภายนอกเรือนของนาง ล้วน คงจำรูญ

ภาพที่ ๘๘ แสดงแผนภูมิการใช้พื้นที่ของเรือนนาง ล้วน คงจำรูญ

ภาพที่ ๙๙ แสดงแผนภูมิการใช้พื้นที่ของเรือนนาง ล้วน คงจำรูญ

บทที่ ๔

บทวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวเรือนกับสภาพแวดล้อม

๔.๑ ที่ราบสูง

การสร้างอาคารตามลักษณะความสัมพันธ์ของภูมิประเทศของตำบลชะแล้ กับ อาคารบ้านเรือน แบ่งเป็น ๒ ประเภทคือ

-การสร้างอาคารที่มีดินเสาไม่สูง แต่มีไต้สูง เพื่อเอาไว้เลี้ยงสัตว์หรือขังสัตว์ในเวลากลางคืน เพราะลักษณะของพื้นที่น้ำจะท่วมไม่สูง ดินเสาจึงไม่สูงมากนัก และการยกไต้สูงนั้นก็สามารเป็นที่พักผ่อนและเป็นที่พักของคนที่ชุมนุมอีกด้วย

-อาคารในที่ราบสูง วัสดุส่วนใหญ่จะเป็นไม้เช่น ฝาไม้ เป็นต้น รูปแบบอาคารค่อนข้างประณีต

ภาพที่ ๑๐๐ แสดงทัศนียภาพภายใน

๒.๔.๑ ความสัมพันธ์ระหว่างอาคารพื้นถิ่น-ป่าไม้

การนำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างอาคารเพื่อให้เข้ากับสภาพภูมิอากาศและฐานะของชาวบ้านในพื้นที่

-การนำไม้ของต้นตะเคียนมาสร้างอาคารเพราะไม้ตะเคียนหาได้ง่ายในพื้นที่และมีความทนทานต่อสภาพอากาศ

-การนำทางของต้นตะเคียน มาทำเป็นรั้วบ้านเป็นการนำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ โดยการนำมาใช้เป็นองค์ประกอบของตัวเรือน

-การนำไม้เคี่ยมมาใช้ทำอาคารที่อยู่อาศัย เช่น นำมาทำคาน ทำพื้น และองค์ประกอบโครงสร้างต่างๆของตัวเรือน

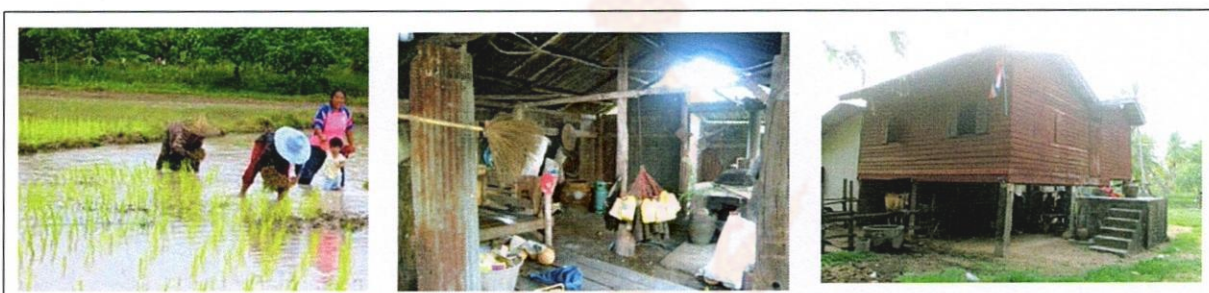
ภาพที่ ๑๐๑ แสดงถึงวัสดุที่สามารถมาประดับตกแต่งบ้านได้

๒.๔.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างอาคารพื้นถิ่น-ลักษณะภูมิประเทศ

ด้วยลักษณะของพื้นที่ที่เป็นที่ราบสูงอาชีพโดยส่วนใหญ่จึงเป็นอาชีพเกษตรกรรม โดยผู้ชายจะมีหน้าที่ขึ้นตาลตะโนดส่วนผู้หญิงจะทำนา แบ่งตามลักษณะความสัมพันธ์ดังนี้

๑) ด้านอาชีพ

- ทำนา ทำให้มีที่เก็บขี้ข้าวบนเรือนหรือนอกตัวเรือน
- การทำน้ำตาล โดยใช้ผลตะโนด มีการใช้พื้นที่ในการทำน้ำตาลจึงมีการเสริมพื้นที่จากตัวเรือนเพื่อทำน้ำตาล
- การเลี้ยงสัตว์ มีการเลี้ยงภายในคอก โดยเลี้ยงไว้ได้ถุนหรือบริเวณโดยรอบตัวเรือน

ภาพที่ ๑๐๒ แสดงการทำมาหากินของคนในพื้นที่

๒) ด้านการคมนาคม

- การเดินทางทางบกโดยมีถนน

ความสัมพันธ์ระหว่างอาคารพื้นถิ่น-ลักษณะภูมิอากาศแบบที่ราบสูง

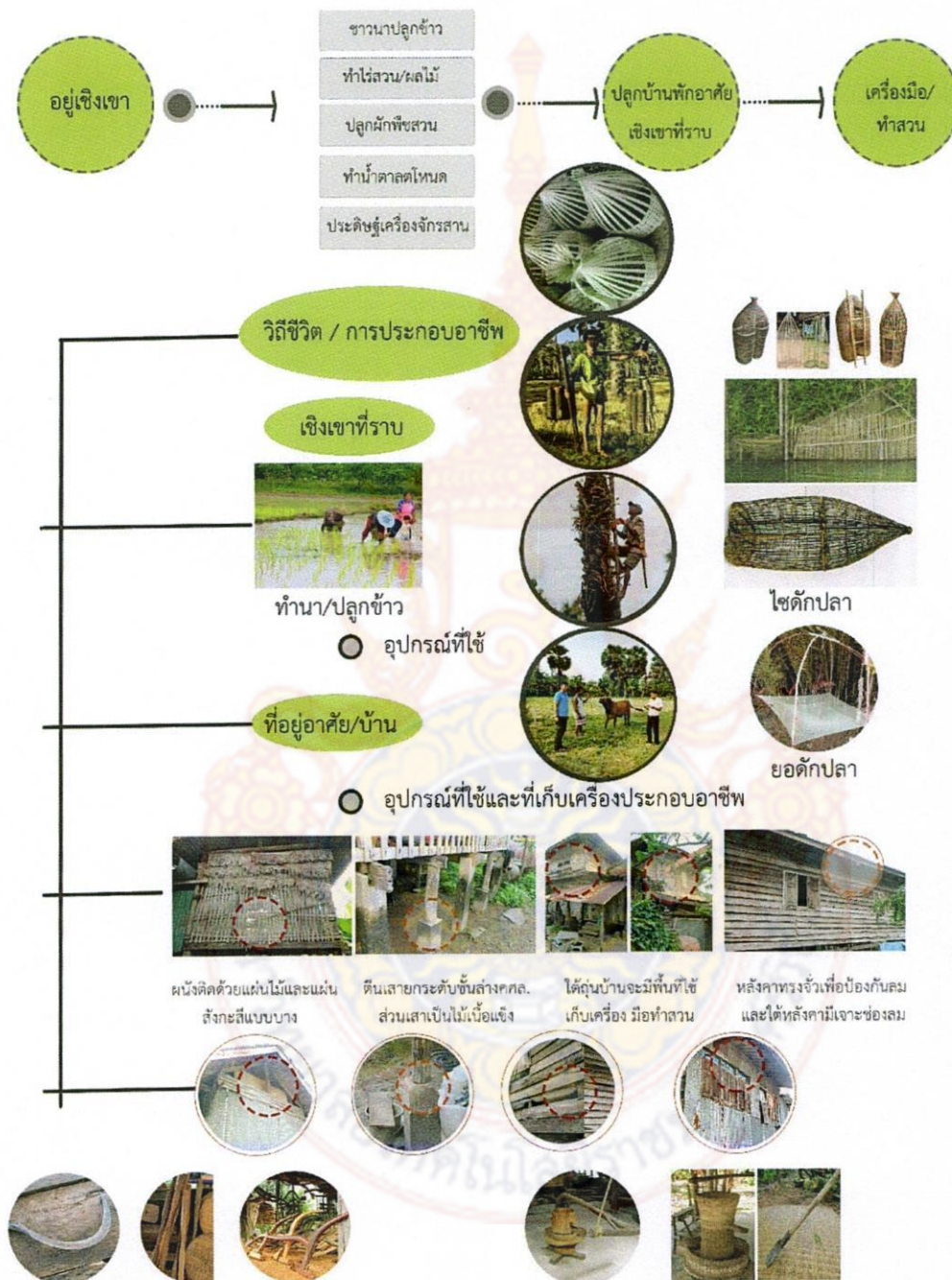
เนื่องจากพื้นที่แบบที่ราบสูงมีลักษณะฝนตกและลมไม่แรงเหมือนที่ราบลุ่มวัสดุส่วนใหญ่จึงมาจากธรรมชาติเช่นไม้เป็นต้นและลักษณะของหน้าต่างจะเป็นแบบบานเปิดและมีได้ถุนสูงเพื่อระบายอากาศที่ร้อนกว่าที่ราบลุ่ม

ภาพที่ ๑๐๓ แสดงทัศนียภาพภายนอก

● วิเคราะห์ วิธีการเป็นอยู่ของ USRE.

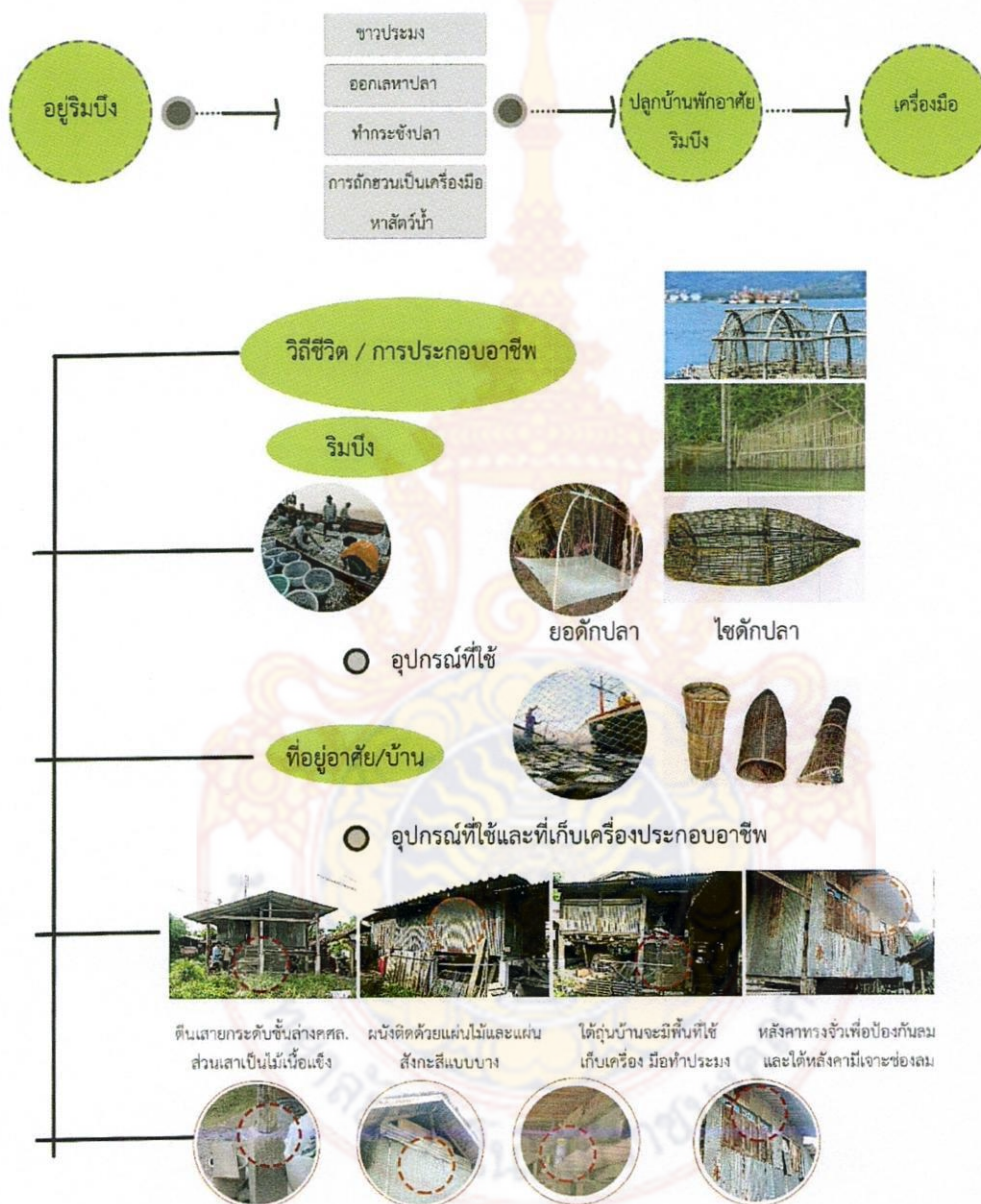
USRE อาศัยอยู่บริเวณเชิงเขา/ ที่ราบ

ภาพที่ ๑๐๔ วิเคราะห์ วิธีการเป็นอยู่ของ USER

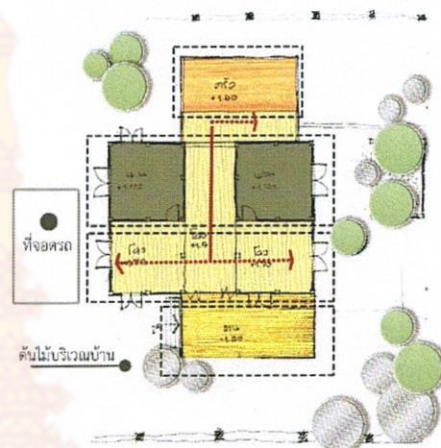
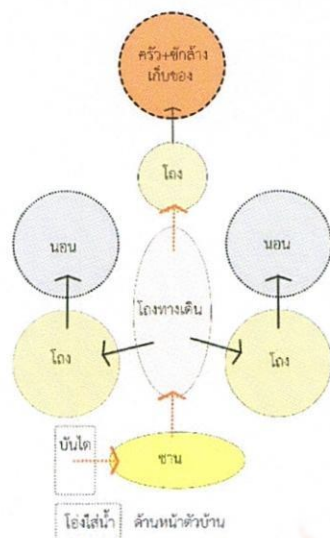
● วิเคราะห์ วิธีการเป็นอยู่ของ USRE.

USRE อาศัยอยู่บริเวณริมบึง/ ทะเลสาบ

ภาพที่ ๑๐๕ วิเคราะห์ วิถีความเป็นอยู่ของ USER

๐ การวิเคราะห์และจัดวางพื้นที่ภายในบ้านชะแล้

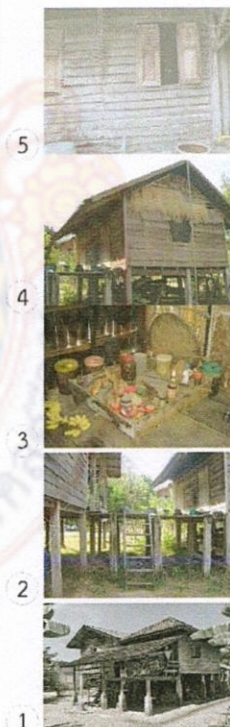
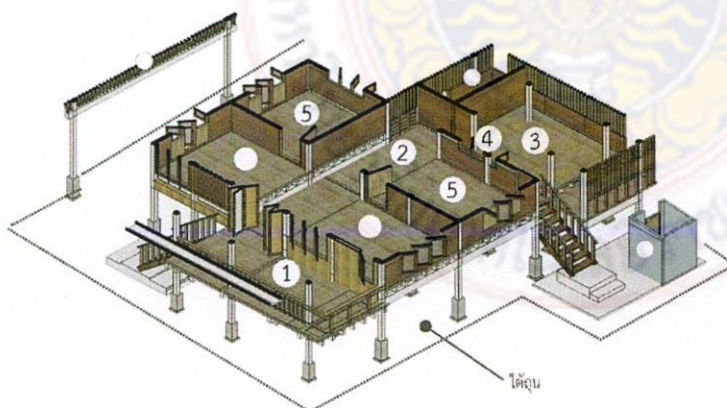

๐ ความสัมพันธ์ภายในตัวบ้าน

การเข้าถึงจากด้านหน้าบ้านถึงภายในตัวบ้าน

- ก่อนจะขึ้นบันไดจะมีโถ่งน้ำเพื่อใช้ในการล้างเท้าก่อนขึ้นบันไดไปยังตัวหน้าบ้าน
- จากซานหน้าบ้านเข้าสู่โถ่งตรงกลางของบ้านที่มีระดับต่างกัน
- โถ่งทางเดินกลางบ้านจะมีโถ่งแยกระดับของโถ่งหน้าห้องนอนทั้งสองข้าง
- โถ่งกลางบ้านจะเชื่อมไปยังโถ่งด้านหลังของบ้านในระดับเดียวกัน
- โถ่งด้านหลังของบ้านจะมีส่วนครัวที่ยกระดับสูงกว่าโถ่ง
- ส่วนใหญ่จะมีห้องน้ำแยกออกจากตัวบ้าน อยู่ในบริเวณซักรีด

๐ ส่วนพื้นที่ภายในตัวบ้าน

ภาพที่ ๑๐๖ วิเคราะห์และจัดวางพื้นที่ภายในบ้านชะแล้

● ลักษณะสภาพบริบทของพื้นที่ราบเชิงเขาและที่ราบ

เลสาบ

เขา - ป่า - นา - เล

เขา - ป่า

นา - ตโหนด

เลสาบ

ภาพที่ ๑๐๗ ลักษณะสภาพบริบทของพื้นที่ราบเชิงเขาและที่ราบ

๐ ลักษณะและการเปลี่ยนแปลงของเรือนในพื้นที่ราบเชิงเขาและที่ราบ

ลักษณะบ้านอายุน้อยกว่า 30 ปี

ลักษณะบ้านอายุ 30-50 ปี

ลักษณะบ้านอายุ 50 ปีขึ้นไป

รูปแบบบ้านชะแล้หลังที่ 1

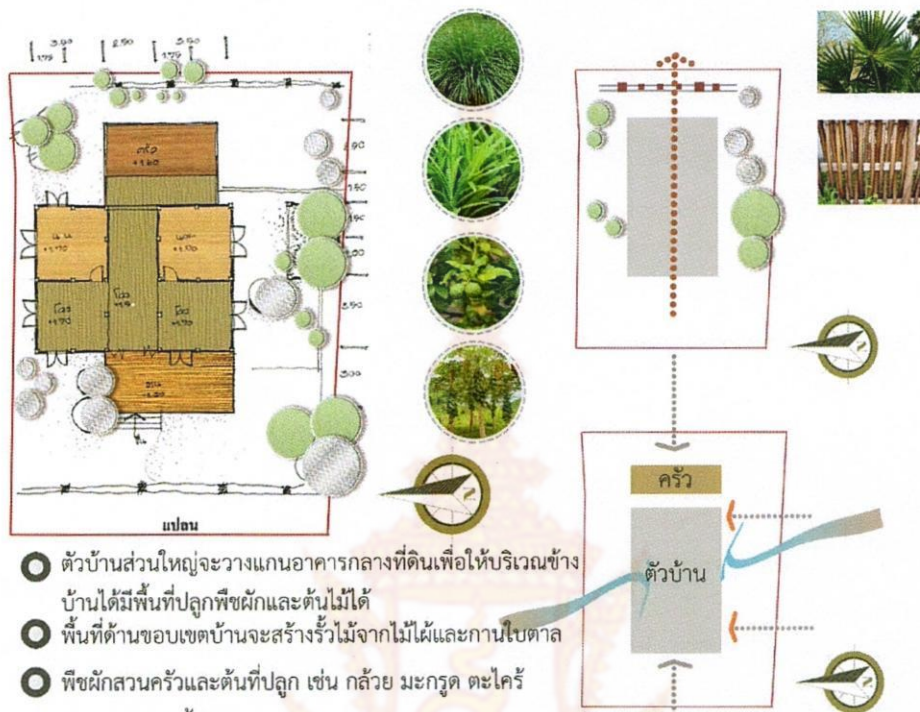
รูปแบบบ้านชะแล้หลังที่ 2

รูปแบบบ้านชะแล้หลังที่ 3

๐ จากการศึกษาและวิเคราะห์ผังบริเวณบ้านโดยรอบๆและมีผลต่อบ้านชะแล้

๐ รั้วบ้านของชะแล้จะทำด้วยกั้นใบตาล

๐ ลักษณะรูปทรงหลังคาจะเป็นทรงจั่วเพื่อรองรับน้ำฝนและลมตามฤดู

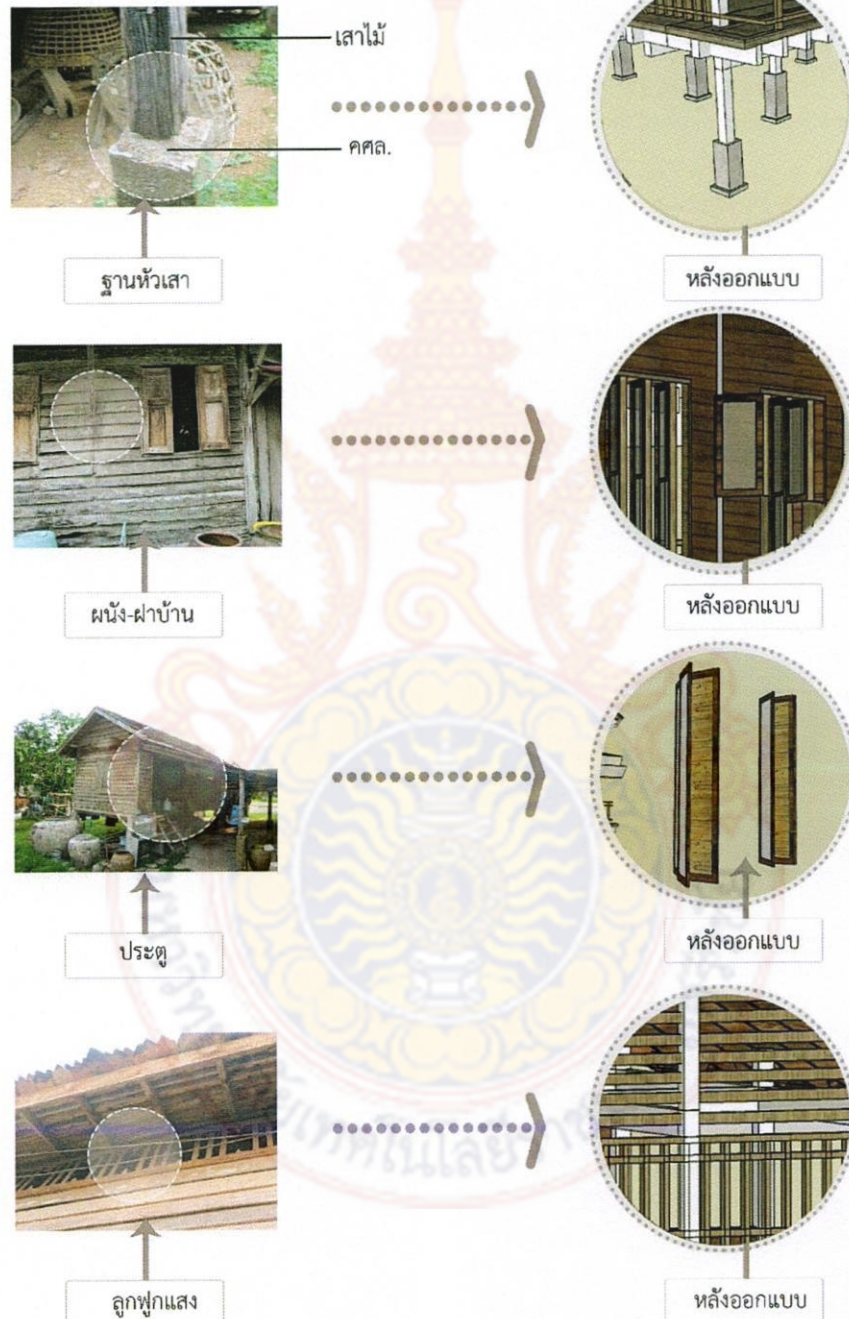
ภาพที่ ๑๐๙ วิเคราะห์ผังบริเวณบ้านโดยรอบๆและมีผลต่อบ้านชะแล้

● PROCSS DESIGN

จากการศึกษาและวิเคราะห์รูปทรงเอกลักษณ์ของบ้านชะแล้รวมไปจนถึงบริบทโดยทั่วไปของพื้นที่และการใช้ชีวิตในการดำรงชีวิตของแต่ละหมู่บ้าน

รูปภาพถ่ายบ้านจริง

นำมาDESIGN ใหม่จากเดิม

ภาพที่ ๑๑๐ PROCESS DESIGN ๑

● PROCSS DESIGN

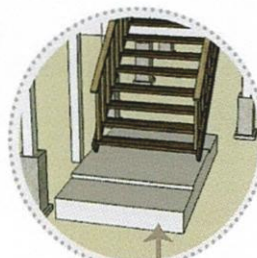
จากการศึกษาและวิเคราะห์รูปทรงเอกลักษณ์ของบ้านชะแล้รวมไปจนถึงบริบทโดย
ทั่วไปของพื้นที่และการใช้ชีวิตในการดำรงชีวิตของแต่ละหมู่บ้าน

รูปภาพถ่ายบ้านจริง

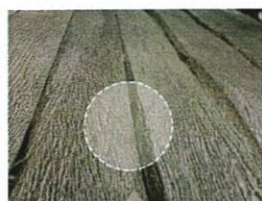
นำมาDESIGN ใหม่จากเดิม

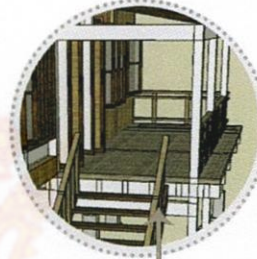
พื้นที่ก่อนขึ้นบันได

หลังออกแบบ

ชาน

หลังออกแบบ

ประตู

หลังออกแบบ

ระเบียง

หลังออกแบบ

ภาพที่ ๑๑๑ PROCESS DESIGN ๒

● PROCSS DESIGN

จากการศึกษาและวิเคราะห์รูปทรงเอกลักษณ์ของบ้านชะแล้รวมไปจนถึงบริบทโดย
ทั่วไปของพื้นที่และการใช้ชีวิตในการดำรงชีวิตของแต่ละหมู่บ้าน

รูปถ่ายบ้านจริง

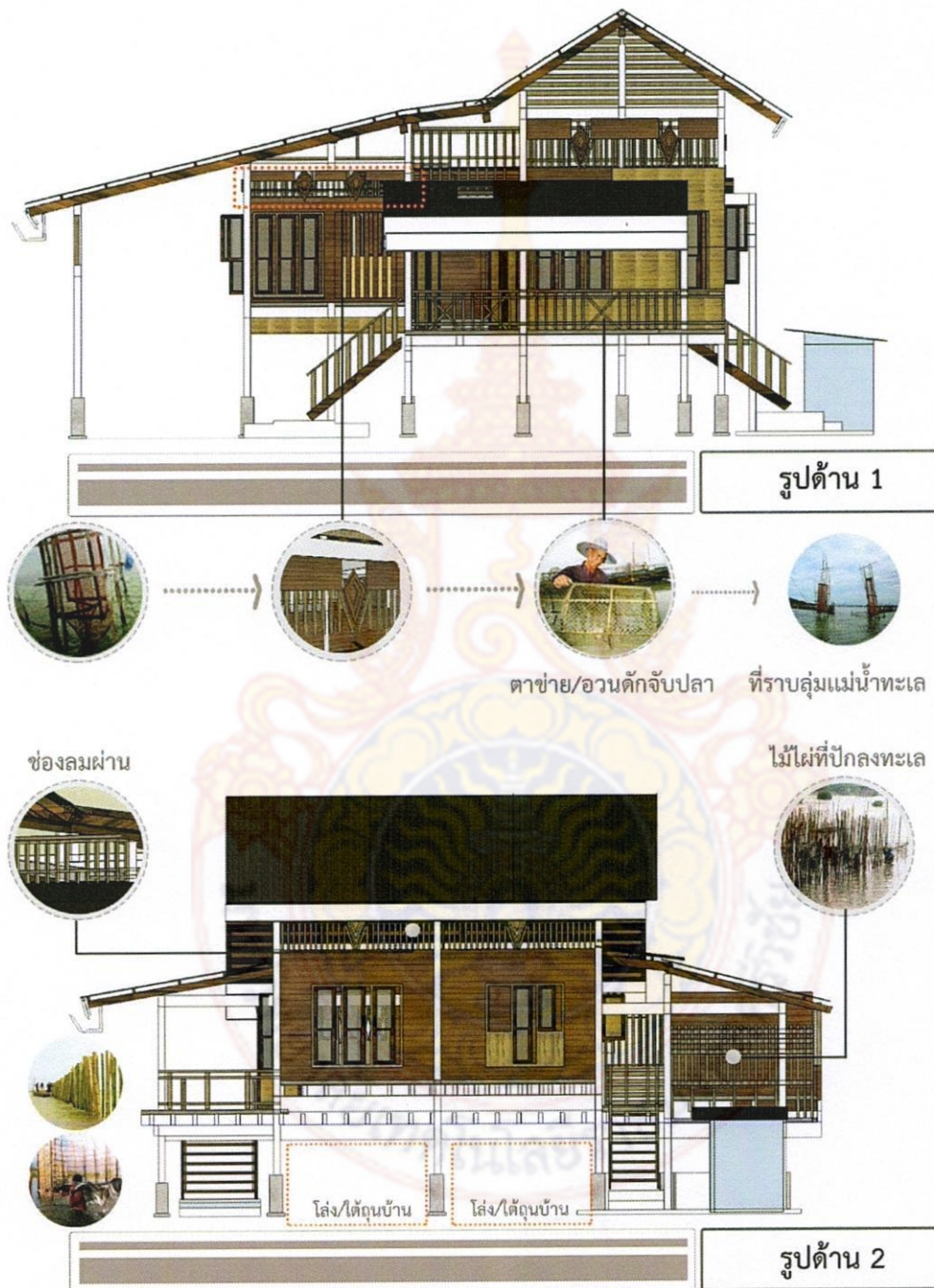
นำมาDESIGN ใหม่จากเดิม

ภาพที่ ๑๑๒ PROCESS DESIGN ๓

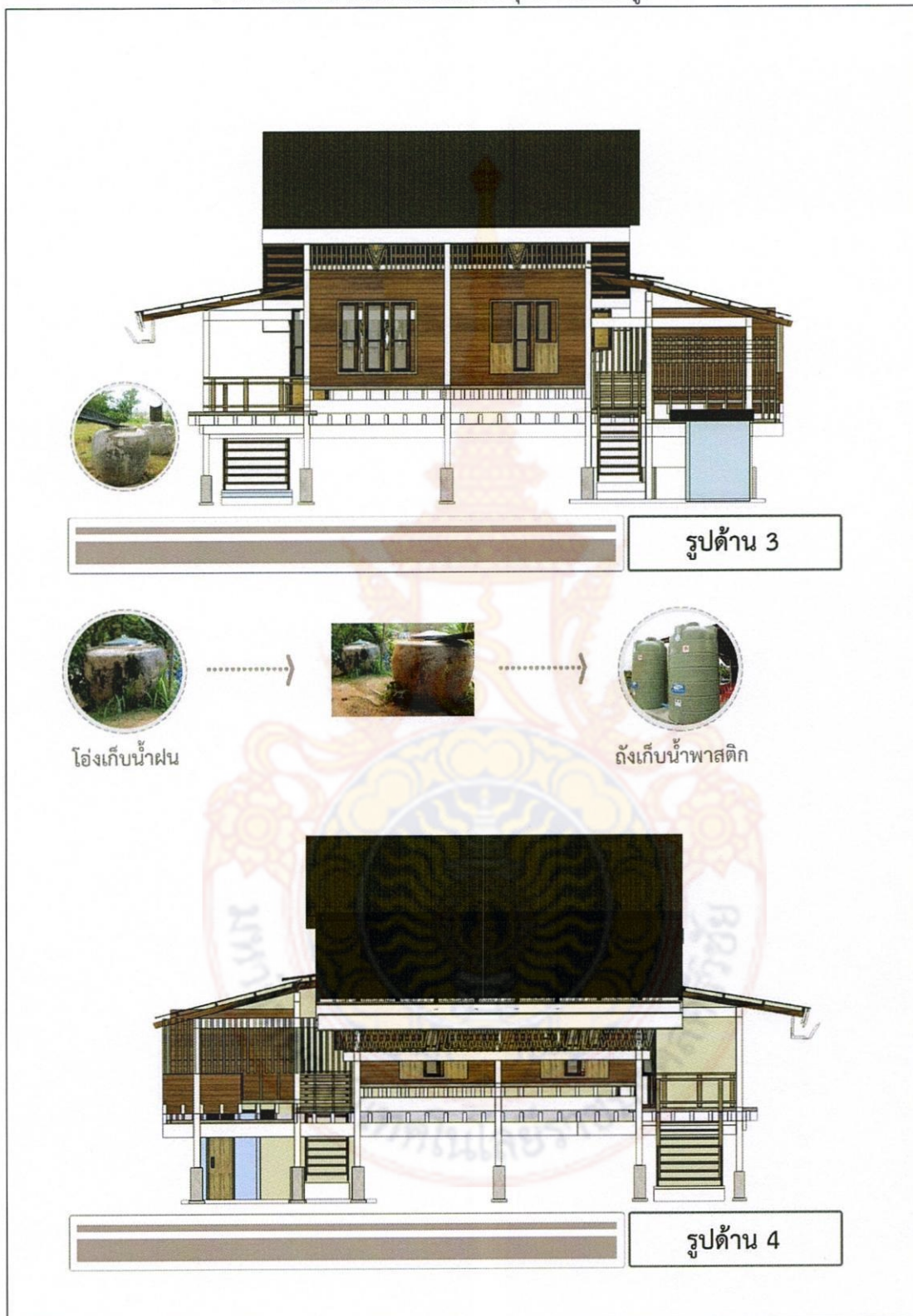
ภาพที่ ๑๑๓ รูปตัด A-A , B-B

○ ที่มาของการออกแบบวัสดุและอัตลักษณ์รูปทรง

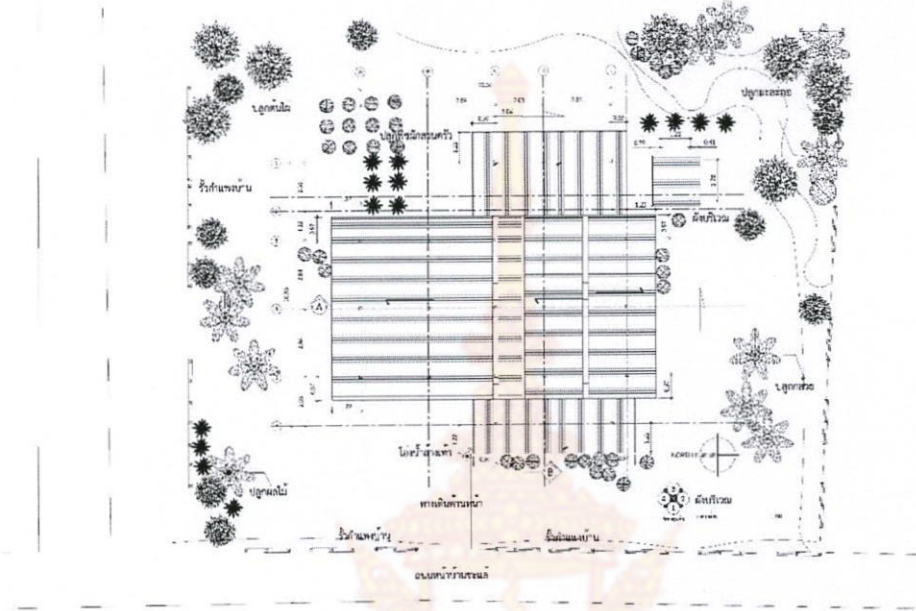
- ทำให้รู้สึกปลอดภัยของการระบายอากาศของตัวบ้านอยู่แล้วและมีผลต่ออิทธิพลสภาพอากาศ

ภาพที่ ๑๑๔ ที่มาและการออกแบบวัสดุและอัตลักษณ์รูปทรง

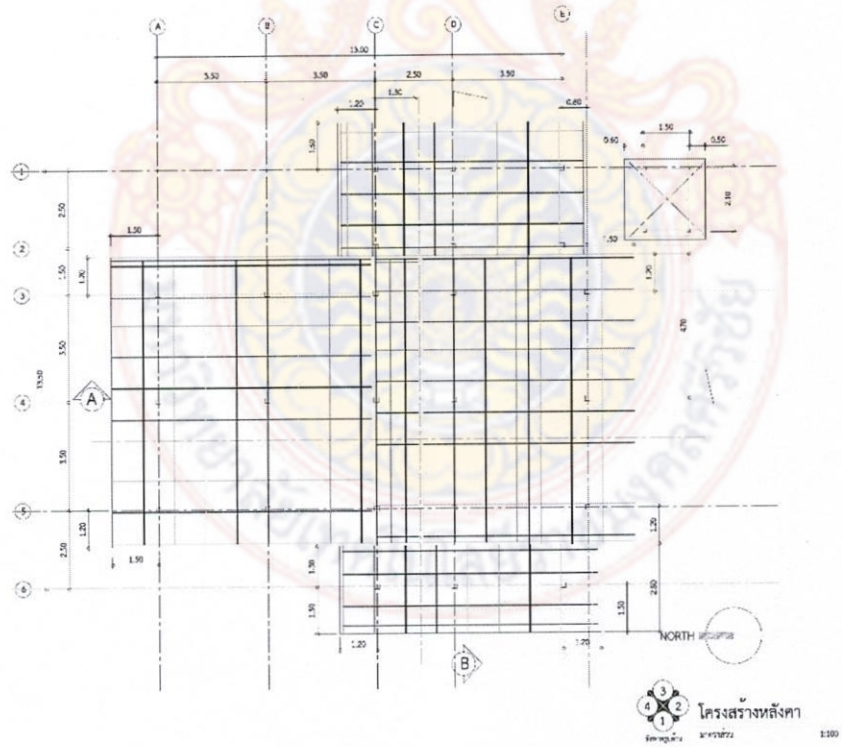

ภาพที่ ๑๑๕ ที่มาและการออกแบบวัสดุและอัตลักษณ์รูปทรง

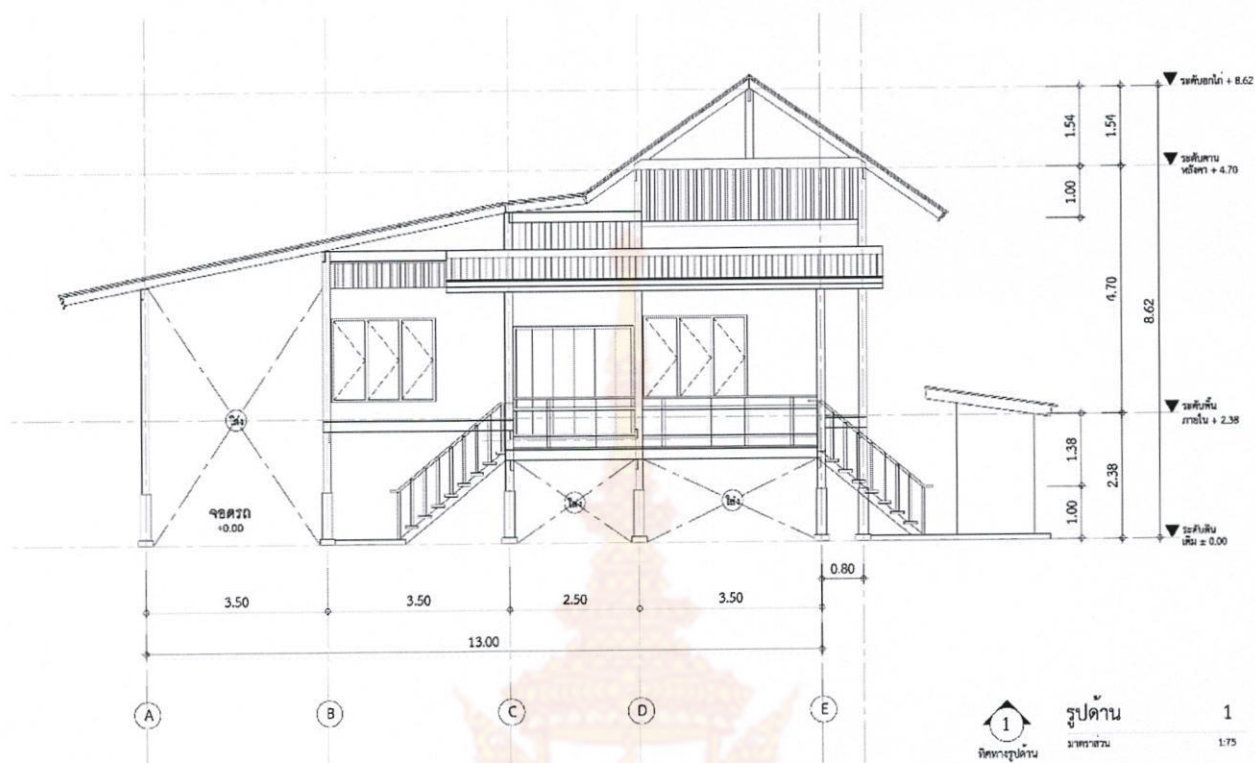
แบบบ้านต้นแบบชุมชนชะแล้ จังหวัดสงขลา

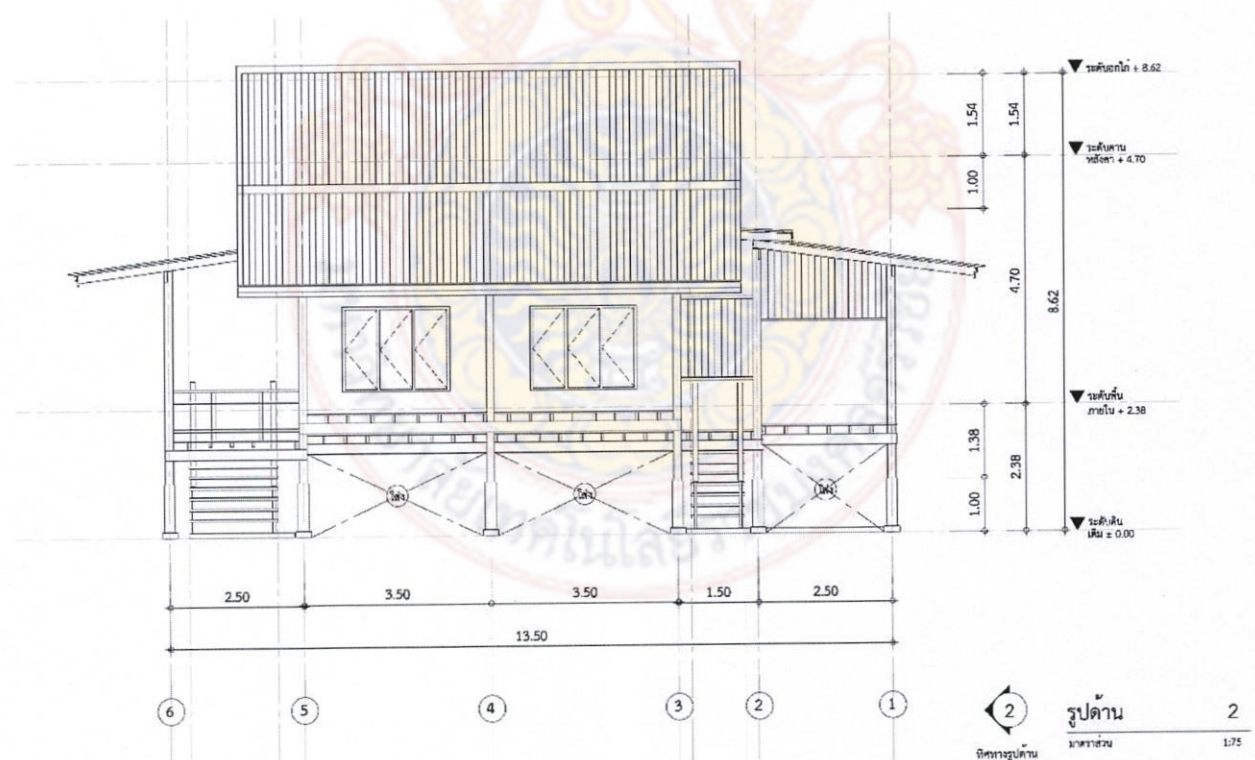
ภาพที่ ๑๑๖ แสดงผังบริเวณ

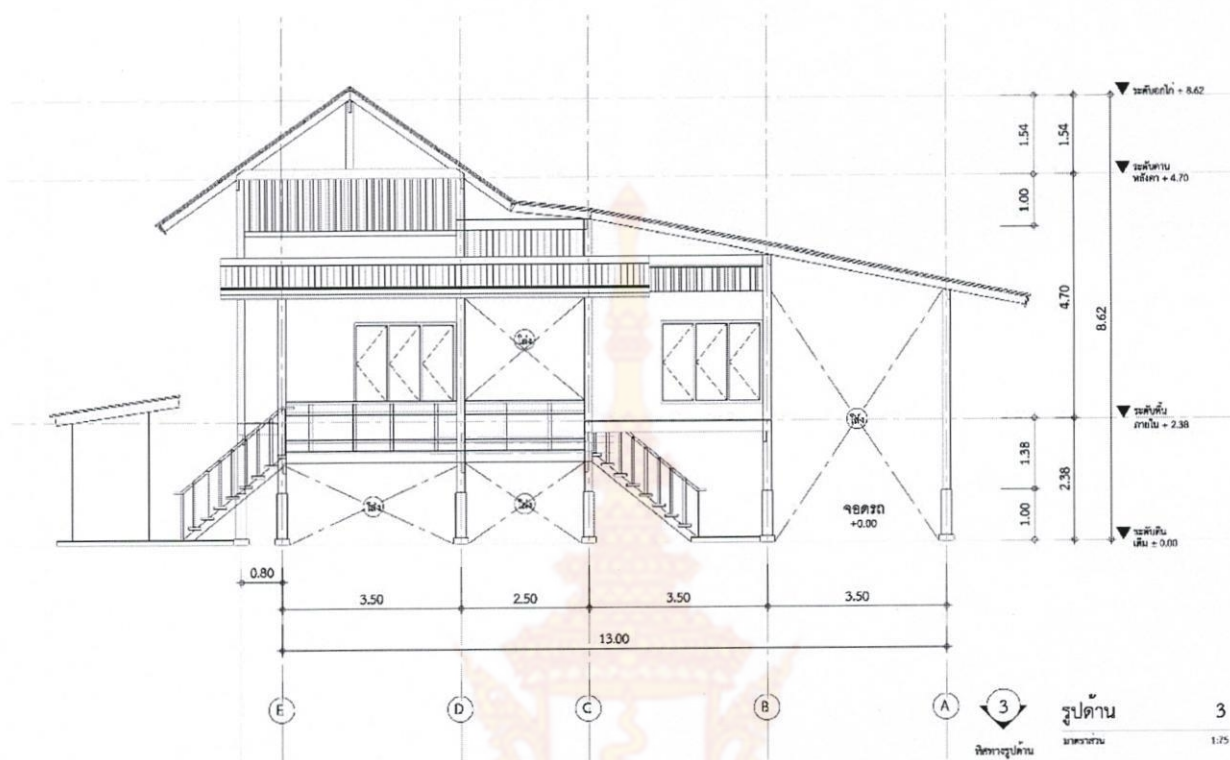
ภาพที่ ๑๑๗ แสดงโครงสร้างหลังคา

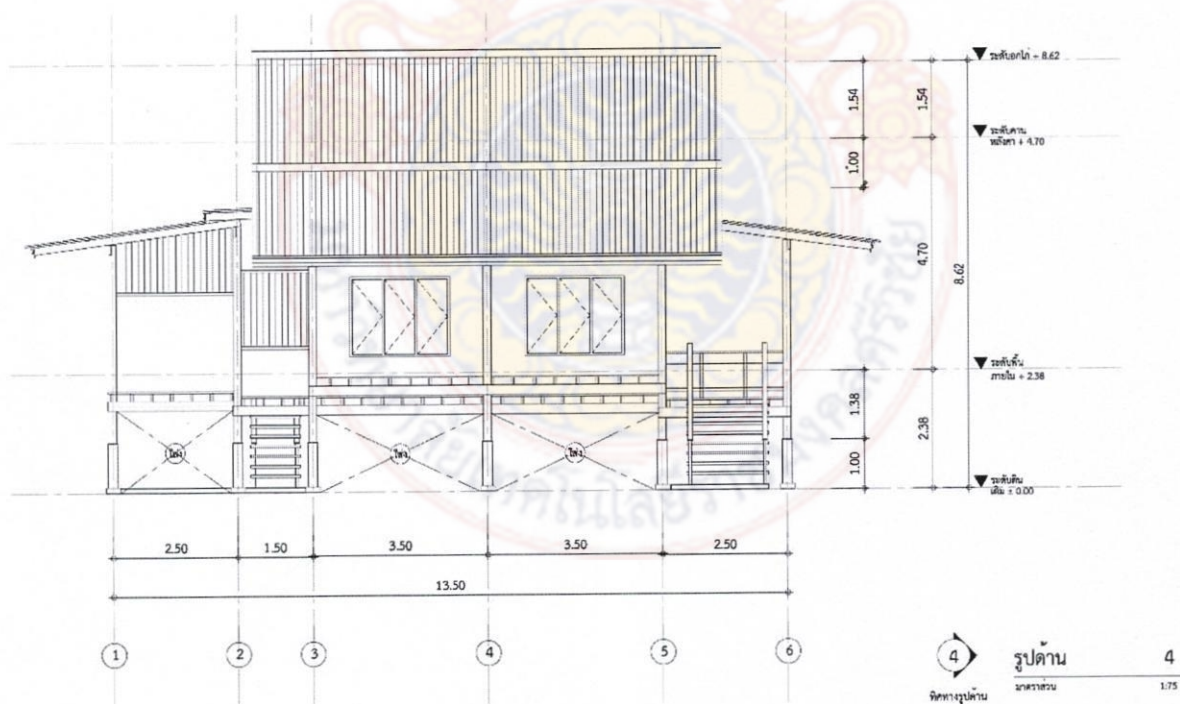
ภาพที่ ๑๒๐ แสดงรูปด้าน ๑

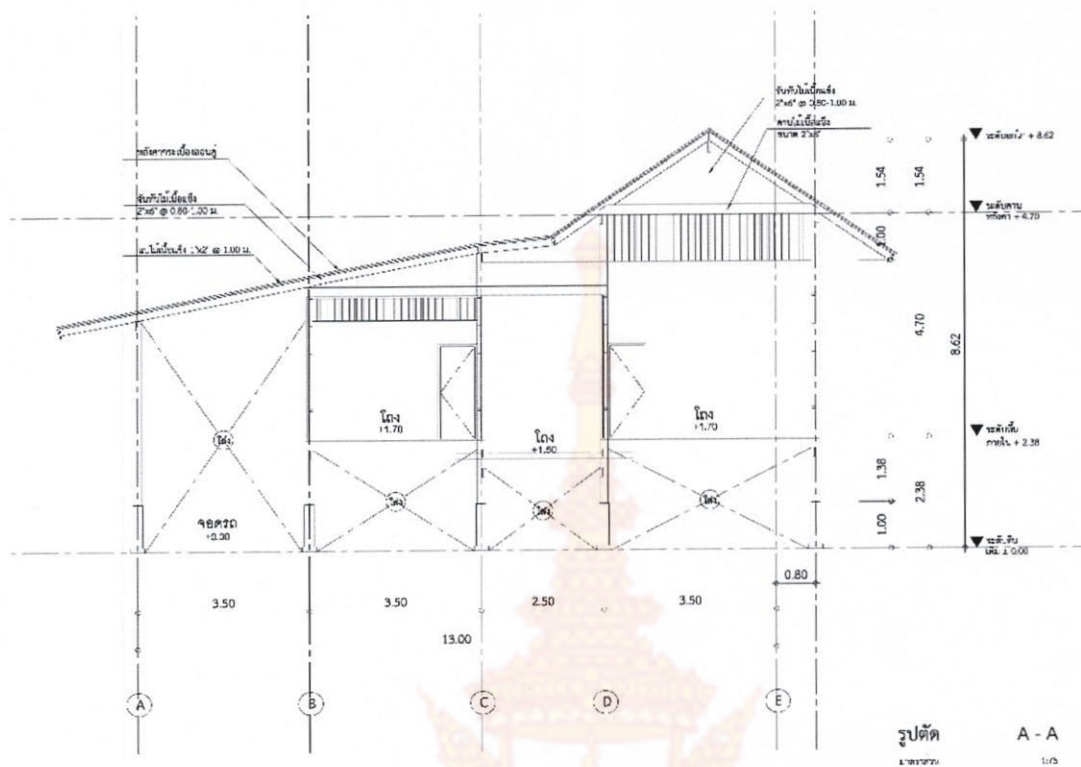
ภาพที่ ๑๒๑ แสดงรูปด้าน ๒

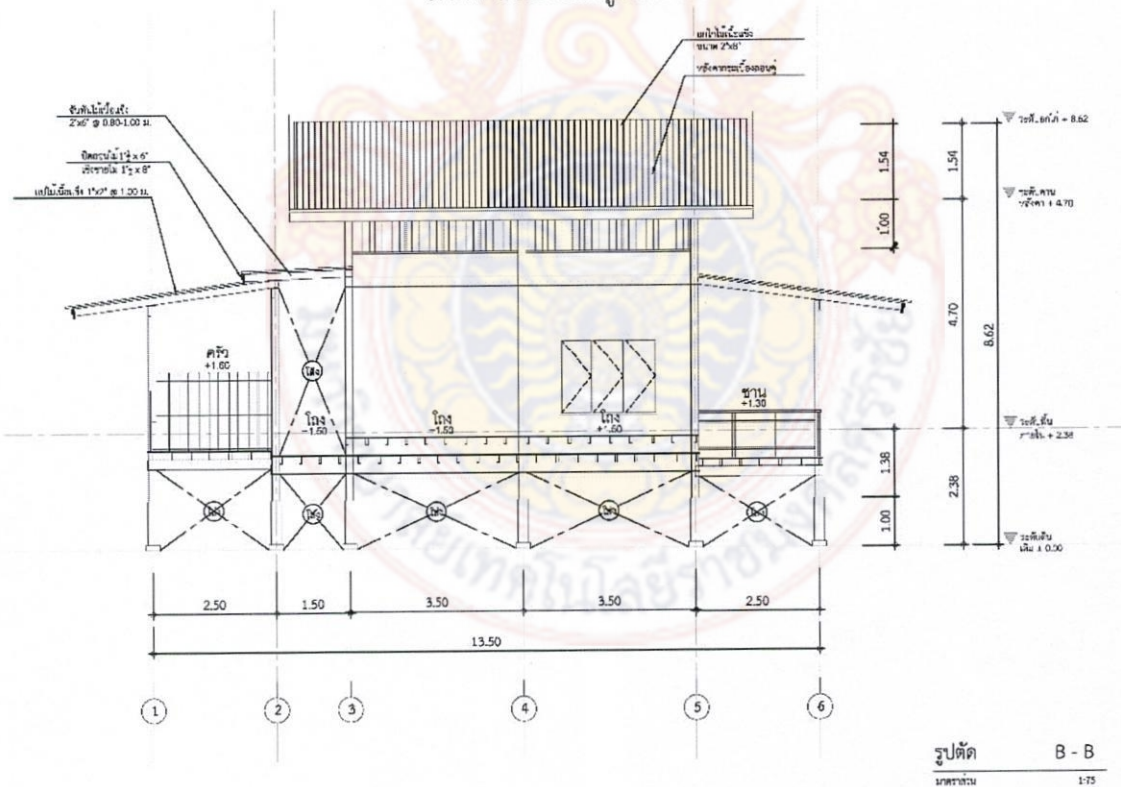
ภาพที่ ๑๒๒ แสดงรูปด้าน ๓

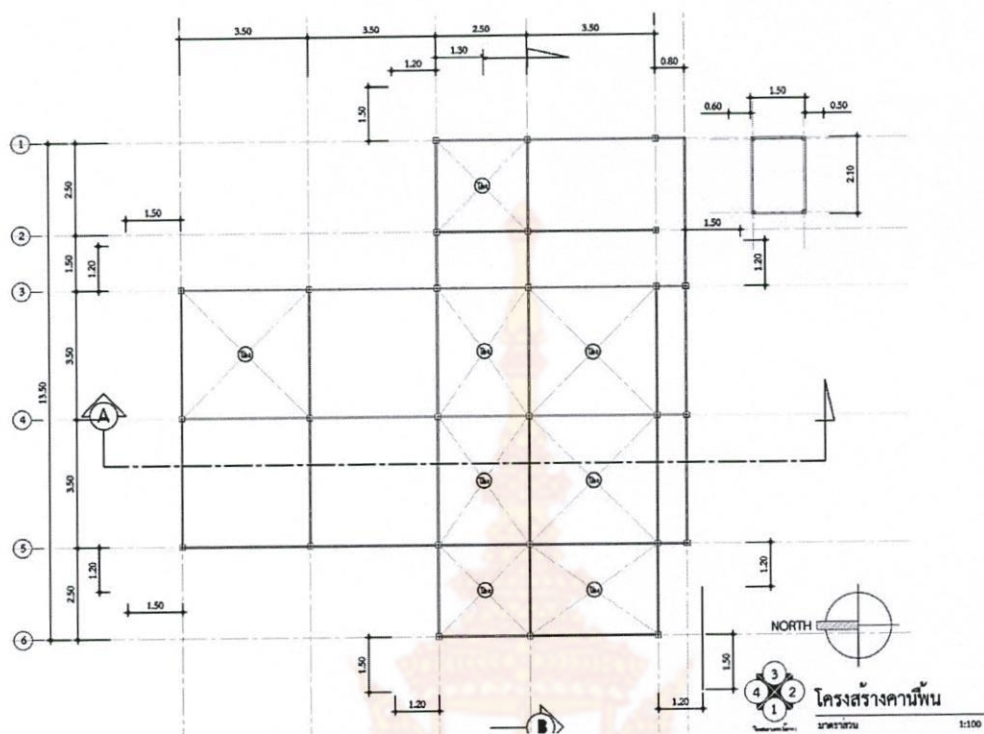
ภาพที่ ๑๒๓ แสดงรูปด้าน ๔

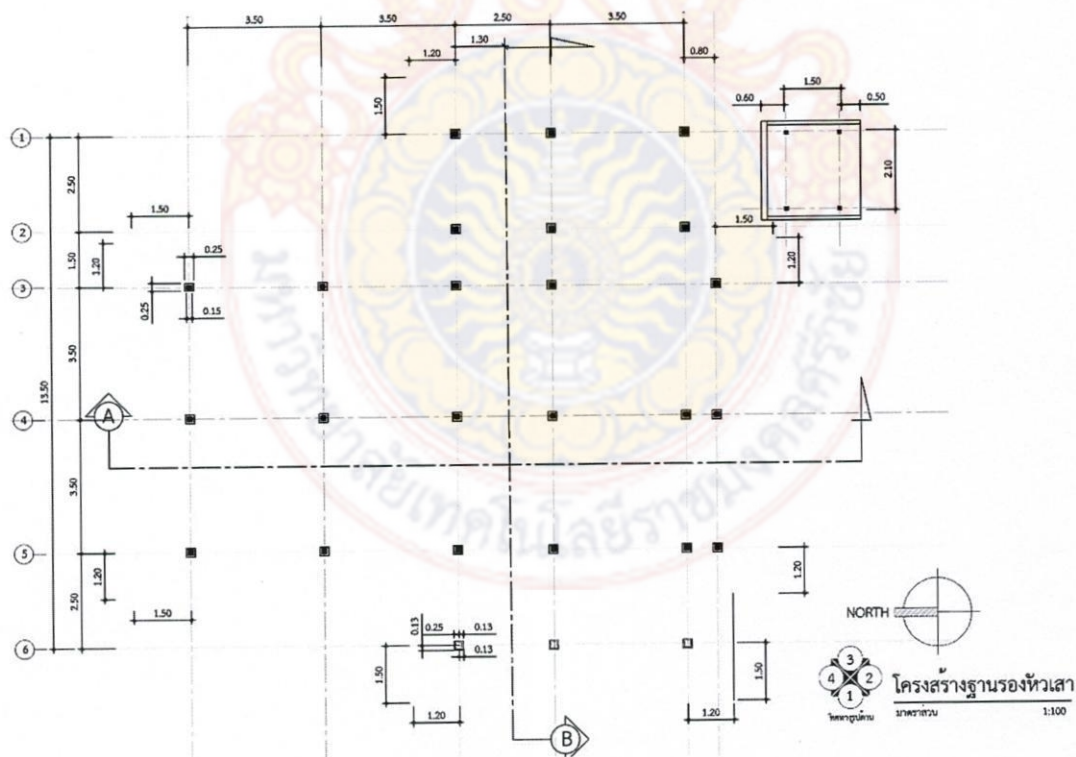
ภาพที่ ๑๒๔ แสดงรูปตัด A-A

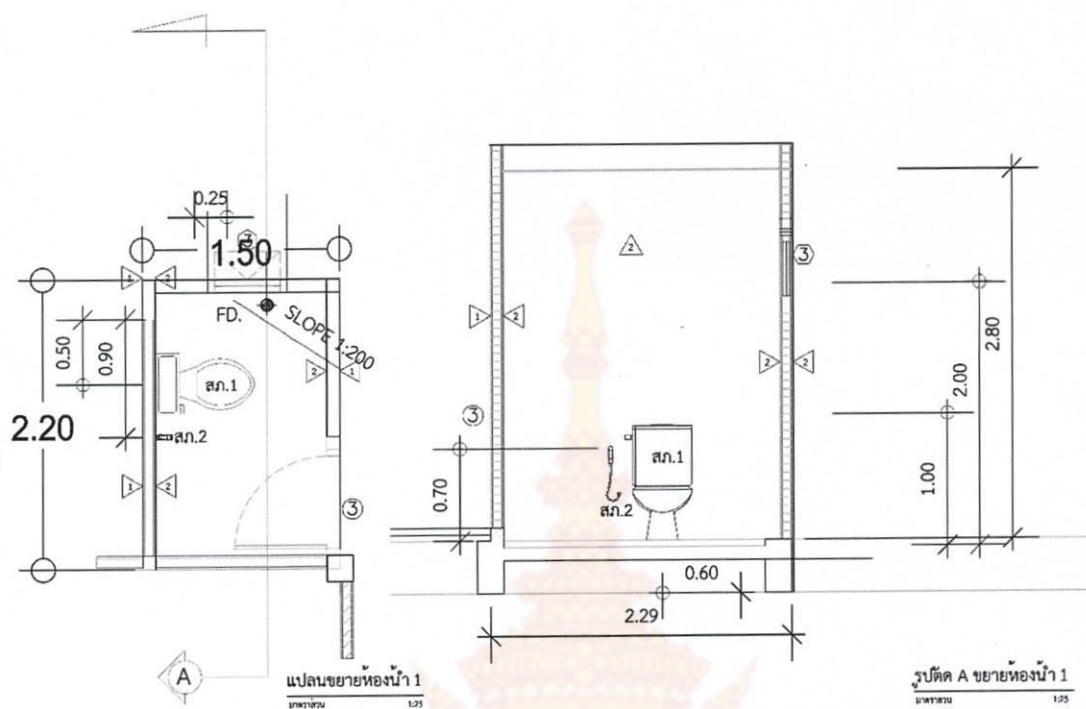
ภาพที่ ๑๒๕ แสดงรูปตัด B-B

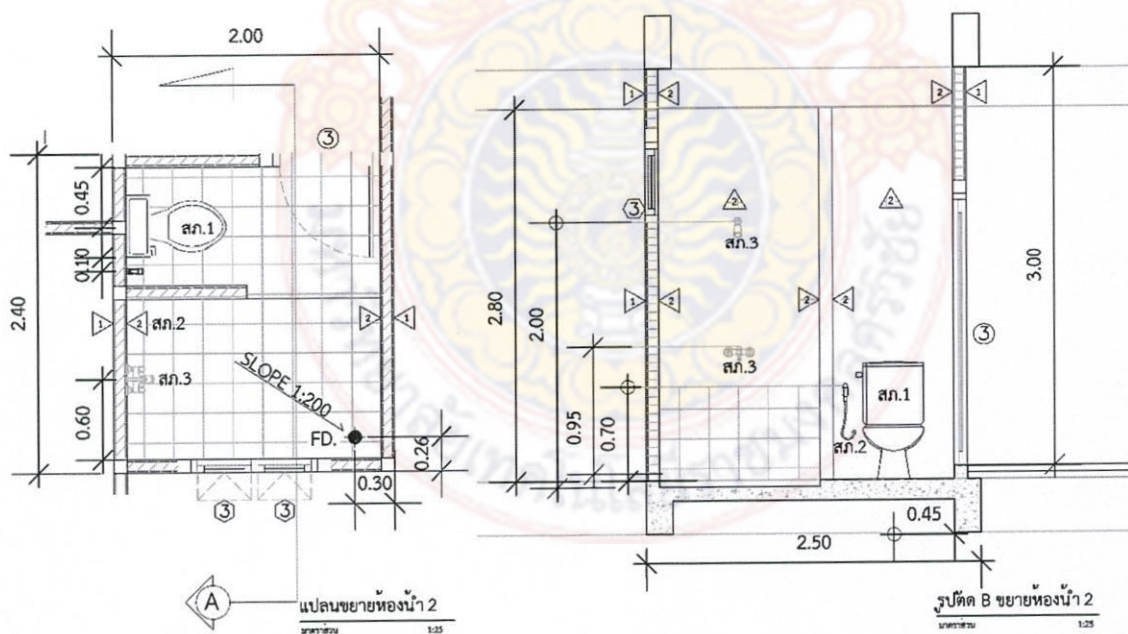
ภาพที่ ๑๒๖ แสดงโครงสร้างคานพื้น

ภาพที่ ๑๒๗ แสดงโครงสร้างฐานรองหัวเสา

ภาพที่ ๑๒๘ แสดงรูปตัด A ขยายห้องน้ำ ๑

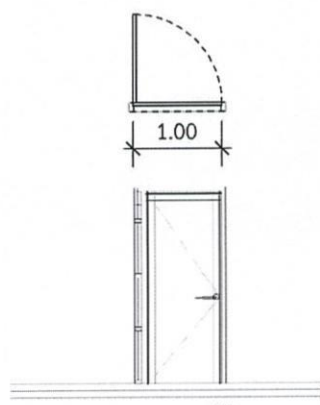
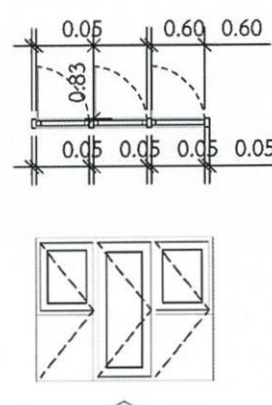
ภาพที่ ๑๒๙ แสดงรูปตัด B ขยายห้องน้ำ ๒

- หน้าต่างบานเปิดบานพับครึ่ง + ช่องแสงในสายบาน - วงกบไม้เนื้อแข็ง หน้า 1.0 มม. - กรอบบานไม้เนื้อแข็ง หน้า 1.0 มม. - ลูกบิดไม้เนื้อแข็ง หน้า 5 มม. - อุปกรณ์บานพับ	- หน้าต่างบานเปิด + ช่องแสงกระจกติดตาย - วงกบไม้เนื้อแข็ง หน้า 1.0 มม. - รางเลื่อนอลูมิเนียมสีธรรมชาติ หน้า 1.0 มม. - กรอบบานไม้เนื้อแข็ง หน้า 1.0 มม. - ลูกบิดกระดก หน้า 5 มม. - อุปกรณ์บานเลื่อนครบชุด	- หน้าต่างบานพับ 2 บาน - วงกบไม้เนื้อแข็ง หน้า 1.0 มม. - กรอบบานไม้เนื้อแข็ง หน้า 1.0 มม. - ลูกบิดกระดก หน้า 4 มม. - อุปกรณ์บานเลื่อนครบชุด

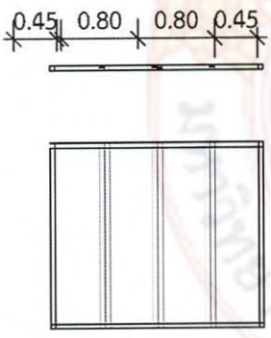
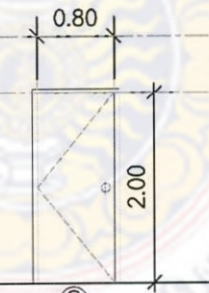
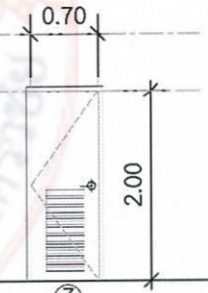
ภาพที่ ๑๓๐ แสดงแบบขยายประตู หน้าต่าง

- ประตูบานเปิดบานพับครึ่ง + ช่องแสง - วงกบไม้เนื้อแข็ง หน้า 1.0 มม. - กรอบบานไม้เนื้อแข็ง หน้า 1.0 มม. - ลูกบิดไม้เนื้อแข็ง หน้า 5 มม. - อุปกรณ์บานพับ	- ประตูบานเปิดบานพับครึ่ง + ช่องแสง - วงกบไม้เนื้อแข็ง หน้า 1.0 มม. - รางเลื่อนอลูมิเนียมสีธรรมชาติ หน้า 1.0 มม. - กรอบบานไม้เนื้อแข็ง หน้า 1.0 มม. - ลูกบิดไม้เนื้อแข็ง หน้า 5 มม. - อุปกรณ์บานเปิดครบชุด	- หน้าต่างบานพับ 2 บาน - วงกบไม้เนื้อแข็ง หน้า 1.0 มม. - กรอบบานไม้เนื้อแข็ง หน้า 1.0 มม. - ลูกบิดกระดก หน้า 4 มม. - อุปกรณ์บานเลื่อนครบชุด

ภาพที่ ๑๓๑ แสดงแบบขยายประตู หน้าต่าง

 ①	 ①
- ประตูบานเปิดบานเดียวกรอบไม้เนื้อแข็ง + ช่องแสง - วงกบไม้เนื้อแข็ง หน้า 1.0 มม. - กรอบบานไม้เนื้อแข็ง หน้า 1.0 มม. - ลูกบิดไม้เนื้อแข็ง หน้า 5 มม. - อุปกรณ์บานลูกบิด	- ประตูบานเปิดบานเดียวกรอบไม้เนื้อแข็ง + ช่องแสง - วงกบไม้เนื้อแข็ง หน้า 1.0 มม. - ลูกบิดไม้เนื้อแข็ง หน้า 1.0 มม. - กรอบบานไม้เนื้อแข็ง หน้า 1.0 มม. - ลูกบิดไม้เนื้อแข็ง หน้า 5 มม. - อุปกรณ์บานเปิดครบชุด

ภาพที่ ๑๓๒ แสดงแบบขยายประตู หน้าต่าง

 ②	 ②	 ③
- ประตูบานเปิดคู่ + ช่องแสงกระจกติดตายคอบาน - วงกบไม้เนื้อแข็งสีธรรมชาติ หน้า 1.0 มม. - กรอบบานไม้เนื้อแข็งสีธรรมชาติ หน้า 1.0 มม. - ลูกบิดกระจกใส หน้า 5 มม. - อุปกรณ์บานเปิดครบชุด	- ประตูบานเปิดเดี่ยว - วงกบไม้เนื้อแข็ง ขนาด 2" x 4" - บานไม้จริงชนิดไม้ลาย ทาแลคเกอร์เงา - อุปกรณ์บานเปิดครบชุด	- ประตูบานเปิดเดี่ยว - วงกบไม้เนื้อแข็ง ขนาด 2" x 4" - บาน PVC สำหรับ (มีลักษณะภายนอกคล้าย) - อุปกรณ์บานเปิดครบชุด

ภาพที่ ๑๓๓ แสดงแบบขยายประตู หน้าต่าง

ภาพที่ ๑๓๔ แสดงทัศนียภาพภายนอก บ้านชะแล้

บรรณานุกรม

มนต์ดี เหมพัฒน์. "ฝันเป็นจริงเป็นราว" เรียกข้อมูลวันที่ 1 มกราคม 2553 :

www.a-day-dream.com

วิวัฒน์ เตมีย์พันธ์ . แนวทางการศึกษาค้นคว้าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น . เรียกข้อมูล วันที่ 25

กรกฎาคม 2552 : www.kmitl.ac.th/ader/articles/virnacular.htm

ศูนย์กลางความรู้แห่งชาติ (TKC Thailand Knowledge Center). ภูมิปัญญาท้องถิ่น . เรียก

ข้อมูลวันที่ 16 กันยายน 2557 : <http://www.tkc.go.th/index.aspx?pageid=110&parent=0>

Google แผนที่ประเทศไทย. จังหวัดพัทลุง . เรียกข้อมูลวันที่ 23 ตุลาคม 2557 :

<http://maps.google.co.th/maps>

ThaiTambon.com 2000. ข้อมูลทั่วไปตำบลนางตง . เรียกข้อมูลวันที่ 23 ตุลาคม 2557

<http://www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp?ID=900207>

บุคคลานุกรม

- บุญชัย เตียวสกุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ปิยาภรณ์ อรมุต เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 74 ม. 5
ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2552
- ปิยวุฒิ โรจนวิภาค เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ปิยาภรณ์ อรมุต เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 182
ม. 5 ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2552
- วินัย จันทรจิตตะการ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ปิยาภรณ์ อรมุต เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 109
ม. 5 ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2552
- ว่อง เตส่วน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ปิยาภรณ์ อรมุต เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 197 ม. 5
ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2552
- เสวณีย์ เขียวภูหิณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ปิยาภรณ์ อรมุต เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 95/5
ม. 5 ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2552
- เอกชัย แซ่ห้วน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ปิยาภรณ์ อรมุต เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 106 ม. 5
ต.เกาะสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2552

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ สกุล	นางปิยาภรณ์ อรมุต
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๔
สถานที่เกิด	อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	๑/๓๒ ตำบลน่าน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์
สถานที่ทำงาน	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๓๙	สธ.บ. (สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต) จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตอุเทนถวาย เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. ๒๕๔๔	ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา) จากมหาวิทยาลัยทักษิณ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
พ.ศ. ๒๕๕๕	ปร.ด. (ศึกษาศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ประวัติการทำงาน

๑. พ.ศ. ๒๕๔๐ - ปัจจุบัน อาจารย์ประจำสาขาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา
๒. พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๑ หัวหน้าแผนกงานวิจัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา
๓. พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๓ ผู้ช่วยคณบดีด้านงานวิจัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา
๓. ปัจจุบัน รองคณบดีฝ่ายพัฒนานักศึกษา คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา

คุณสมบัติ

งานวิจัย

ปิยาภรณ์ อรมุต หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง “ ภูมิปัญญาทักษิณ : เรือนไทยพุทธ ตำบลคูขุด อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ” (ได้รับทุนสนับสนุนจาก มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา ปี พ.ศ. ๒๕๕๑)

ปิยาภรณ์ อรมุต หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง “ การเปลี่ยนแปลงลักษณะบ้านเรือนของชาวไทยมุสลิม บริเวณรอบทะเลสาบสงขลา ” (ได้รับทุนสนับสนุนจาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปี พ.ศ. ๒๕๕๒)

ปิยาภรณ์ อรมุต หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง “ลักษณะเรือนพื้นถิ่นของชาวไทยเชื้อสายจีน ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล” (ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา ปี พ.ศ.๒๕๕๒)

ปิยาภรณ์ อรมุต หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาด้านสถาปัตยกรรมชุมชนยั่งยืนของชาวไทยมุสลิมบริเวณรอบทะเลสาบสงขลา” (ได้รับทุนสนับสนุนจาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปี พ.ศ. ๒๕๕๓)

ปิยาภรณ์ อรมุต หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง “ ลักษณะเรือนพื้นถิ่น ตำบลปูลู อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ” (ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา ปี พ.ศ.๒๕๕๔)

ปิยาภรณ์ อรมุต หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง “เรือนพื้นถิ่นริมน้ำ ตำบลท่าขอม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช” (ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา ปี พ.ศ.๒๕๕๕)

ปิยาภรณ์ อรมุต หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตกับเรือนพื้นถิ่น ตำบลพนางตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง” (ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา ปี พ.ศ.๒๕๕๖)

งานวิจัยกำลังดำเนินการ

ปิยาภรณ์ อรมุต หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง “ศึกษาการเปลี่ยนแปลงลักษณะของเรือนบริเวณชุมชนเมืองเก่าลำปำจังหวัดพัทลุง” (ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา ปี พ.ศ.๒๕๕๗)

ประวัติย่อผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ สกุล	นางสาว เจนจิรา ขุนทอง Janejira Khunthong
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๐
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	สถานที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ ๖๗/๓ ถนน สงขลา-นาทวี หมู่ ๖ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์
สถานที่ทำงาน	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. ๒๕๕๒	สศ.บ. (สาขาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
พ.ศ. ๒๕๕๖	สศ.ม. (สาขานวัตกรรมการอาคาร) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร
ประวัติการทำงาน	
๑. ปัจจุบัน ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายพัฒนานักศึกษา คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา	
คุณสมบัติงานวิจัย	
๑ โครงการวิจัย “การพัฒนาด้านสถาปัตยกรรมสู่ชุมชนยั่งยืน ของชาวไทยมุสลิมบริเวณรอบทะเลสาบสงขลา” ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย งบประมาณแผ่นดินประจำปี ๒๕๕๓ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา (ผู้ร่วมวิจัย)	
๒ โครงการวิจัย “การออกแบบผลิตภัณฑ์จากตาลโตนดเพื่อใช้ในการตกแต่งอาคาร อำเภอสทิงพระ จังหวัด” ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย งบรายได้ประจำปี ๒๕๕๗ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา (ผู้ร่วมวิจัย)	
๓ โครงการวิจัย “ศึกษาการเปลี่ยนแปลงลักษณะของเรือน บริเวณชุมชนเมืองเก่าลำปำ จังหวัดพัทลุง” ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย งบประมาณแผ่นดินประจำปี ๒๕๕๗ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา (ผู้ร่วมวิจัย)	